

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar.

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE PARLEMENTAIRE IMMUNITEIT

Rede uitgesproken door de Heer Raoul HAYOIT DE TERMICOURT, Procureur-Generaal bij het Hof van Verbreking, op de plechtige openingszitting van het Hof op 15 september 1955.

Een van de wezenlijke vereisten voor een democratisch staatsbestel is dat de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht, elk vrijelijk en ten volle, hun bevoegdheden kunnen uitoefenen. Het ligt dan ook voor de hand dat, ofschoon het gegrond is op de gelijkheid van alle burgers vóór de wet (1), aan dergelijk staatsbestel bijzondere, in de Grondwet of in de wetten vastgelegde bepalingen, verbonden moeten zijn, welke die vrije en volledige uitoefening waarborgen.

Van zodanige aard zijn, onder meer, artikel 63 van de Grondwet betreffende de onschendbaarheid des Konings, die het Hoofd is van de uitvoerende en deel heeft aan de wetgevende macht; artikelen 505 en 516 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, waarbij de rechtsvorderingen beperkt worden welke tegen de rechters kunnen ingesteld worden ter zake van tot hun ambtstaak behorende handelingen, en ook artikelen 44 en 45 van de Grondwet waarbij, om de vrije uiting van de wil der natie te verzekeren, ingevoerd werden wat men doorgaans «de parlementaire immuniteiten» heet.

Ik neem me voor heden deze laatste twee grondwettelijke bepalingen, waarvan de juiste draagwijdte ook thans nog in velerlei opzichten betwist wordt, onder uw aandacht te brengen.

① Naar luid van artikel 44 der Grondwet «kan geen lid van een van beide Kamers vervolgd of gezocht worden terzake van een in de uitoefening van zijn lidmaatschap geuite mening of uitgebrachte stem». Dit artikel heeft tot doel 's lands vertegenwoordiging te vrijwaren tegen de Regering, tegen de rechterlijke macht, tegen elke andere overheid dan de Kamers zelf en ook tegen de particulieren (2). De noodzakelijkheid van dergelijke bepaling werd door het Nationaal Congres als zo vanzelfsprekend beschouwd, dat het een verantwoording ervan nodeloos oordeelde.

Artikel 44 voert een werkelijke immuniteit in. Werkelijke immuniteit immers, daar zij ieder lid van het Parlement van alle verantwoordelijkheid (3) ontslaat voor de bij dit artikel bedoelde meningen en stemmingen. Zelfs een gewezen volksvertegenwoordiger of senator kan noch vervolgd noch gezocht worden ter

zake van een mening die hij heeft geuit of van een stem die hij heeft uitgebracht in de uitoefening van zijn parlementair mandaat (4).

② Die immuniteit is van tamelijk oude datum. Haar oorsprong ligt, inderdaad, in de «Bill of rights» van 1688 : «De vrijheid van het woord, de vrijheid der debatten en werkzaamheden in het parlement kan tot geen vervolging vóór enig Rechtscollege of in enige andere plaats buiten het parlement aanleiding zijn en mag aldaar niet ter betwisting komen» (5).

Aldus is van artikel 14 der Grondwet afgeweken. Uit kracht van dit artikel, immers, is de vrijheid van meningsuiting gewaarborgd, «behoudens, echter, de vervolging van de misdrijven begaan ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheid». Welnu, bij afwijking van die bepaling, genieten de leden van het Parlement, in de uitoefening van hun mandaat, een onbeperkte vrijheid om hun mening te uiten; zij kunnen noch burgerlijke noch strafrechtelijke verantwoordelijkheid oplopen, zelfs wanneer de door hen geuite mening, hetzij op zichzelf, hetzij om reden van de vorm waarin zij werd geuit, een misdrijf (6) uitmaakt.

Gewis kan aldus onrecht veroorzaakt worden en kunnen onschuldigen erg getroffen worden, vermits voormeld artikel 44 ook van toepassing is, wanneer het handelingen geldt die «een zware krenking van andermans eer of rechten opleveren» (7). Doch die immuniteit wordt aangezien als een essentiële waarborg voor de doeltreffende werking van de wetgevende Kamers (8) en, zoals *Esmein* (9) doet opmerken, «la protection n'a paru efficace qu'à la condition d'être absolue». Zij werd derhalve door de grondwetgever ingevoerd met het oog op het algemeen belang, ten voordele van 's Lands vertegenwoordiging, en geenszins ten voordele van de vertegenwoordigers zelf, die trouwens er niet van kunnen afzien (10). Tegenover het algemeen belang moeten particuliere overwegingen wijken (11).

3. Het woord «vervolgd» houdt verband met het instellen van de publieke vordering. Daarentegen dient het woord «gezocht» in een meer uitgebreide zin verstaan te worden (12); het doelt, enerzijds, op elke klacht

of aangifte, enquête of informatie, huiszoeking of inbeslagneming van brieven (13), en, anderzijds, op de burgerlijke rechtsvorderingen, en, zo de belanghebbende aan een disciplinaire overheid ondergeschikt is (14), de disciplinaire vorderingen. Evenmin kan een volksvertegenwoordiger of een senator gedwongen worden in rechte te getuigen, hetzij over de juiste draagwijdte van een door hem vóór het Parlement geuite mening of aangevoerd feit, hetzij over de bron van de inlichtingen waarop hij die mening of die aanvoering heeft gefundeerd (15). Tegen de leden van 's Lands vertegenwoordiging, die van de vrijheid om hun mening te uiten misbruik maken, kunnen alleen maatregelen getroffen worden door de Kamer of door de Senaat zelf, overeenkomstig het reglement van die Vergaderingen.

4. De in artikel 44 der Grondwet bedoelde meningen zijn niet alleen die welke in een publieke vergadering van de Kamer of van de Senaat worden geuit, doch ook de meningen uitgedrukt bij al de werkzaamheden van de parlementaire organisatie: beraadslagingen van afdelingen of commissies (16), verslagen uitgebracht uit naam van die commissies, wetsvoorstellen, schriftelijke vragen aan een minister (17), parlementaire enquêtes (18) of deputaties (19). De uitdrukking «vrijheid van het spreekgestoelte», alhoewel doorgaans aangenomen (19), is dus te eng.

5. Dekt, echter, voormeld artikel 44 de meningen die, op in het Parlementsgebouw gehouden vergaderingen van politieke groepen, geuit worden? Op die vraag werd een ontkennend antwoord gegeven (21), doch, mijns inziens, ten onrechte.

Uit artikel 87 van het reglement van de Kamer blijkt namelijk dat het «Comité voor het parlementair werk» samengesteld is «uit zes afgevaardigden van de Kamer, die dezer politieke samenstelling vertegenwoordigen». Welnu, de woorden «politieke samenstelling van de Kamer» bedoelen noodzakelijk de verschillende politieke partijen of groepen van de Kamer en deze interpretatie werd trouwens, in 1938, door de Heer Huysmans, Voorzitter van de Kamer, uitdrukkelijk bevestigd (22). Aan de andere kant volgt uit artikel 46 van de Grondwet dat het reglement van de Kamer kracht van wet heeft.

Het reglement van de Senaat rept, weliswaar, niet van de politieke groepen (23), doch de verkiezing van de gecoöpteerde senatoren is bij de wet zelf geregeld met inachtneming van politieke groepen (24).

Uit de voorafgaande overwegingen dient, zo meen ik, afgeleid te worden dat het bestaan van politieke groepen, in het Parlement, wettelijk erkend is en dat voormeld artikel 44, derhalve, van toepassing is op de vergaderingen van die groepen, gehouden in het Parlementsgebouw in verband met parlementaire werkzaamheden (25).

6. Werden de woorden «mening» en «stem» op beperkende wijze door de grondwetgever gebruikt en sluiten zij elke «daad» uit die geen uitbrenging van een stem oplevert?

De Grondwet van 3-14 september 1791 bepaalde (26) «Les représentants de la Nation sont inviolables: ils ne peuvent être recherchés, accusés ni jugés, en aucun temps, pour ce qu'ils auront dit, écrit ou fait dans l'exercice de leurs fonctions de représentants». Uit de omstandigheid dat artikel 44 van de Belgische grondwet alleen van het uiten van een mening en het uitbrengen van een stem melding maakt zou echter ten onrechte afgeleid worden dat de onverantwoordelijkheid van de parlementsleden geen andere daad dan

het uitbrengen van een stem kan dekken. De volksvertegenwoordiger die, in opdracht van de Kamer, aan een parlementaire enquête deelneemt, zelfs buiten het Parlementsgebouw doch in uitvoering van art. 40 der Grondwet, verricht bepaalde daden die noch het uiten van een mening noch het uitbrengen van een stem zijn, en die desondanks daden van de parlementaire functies uitmaken en, derhalve, dezelfde vrijwaring vergen (27). Op welke reden zou de stelling te gronde zijn, dat de onverantwoordelijkheid van de leden van 's Lands vertegenwoordiging, enerzijds, een essentieel vereiste is voor de doeltreffende werking van het parlementaire mandaat, en, anderzijds, alleen gedeeltelijk de uitoefening van dat mandaat dekt? Had de grondwetgever dergelijk onderscheid willen maken, dan zou hij zich zelf hebben tegengesproken.

In werkelijkheid werd alleen van de meningen en de stemming uitdrukkelijk melding gemaakt, omdat daarin de gewone en dagelijkse taak van de parlementsleden gelegen is; maar de gestelde regel geldt noodzakelijk ook voor de buitengewone opdrachten die door de Kamer of door de Senaat aan sommige hunner leden worden gegeven (28).

Doch, de daden, om onder artikel 44 te vallen, moeten verricht worden met het doel het parlementaire mandaat uit te oefenen en moeten zelfs daden van de parlementaire functies zijn (29). Voormelde grondwetsbepaling immers, onverschillig of het een mening, een stemming of enige andere daad geldt, vrijwaart, doch vrijwaart alléén de parlementaire functies.

Een volksvertegenwoordiger of een senator blijft dan ook verantwoordelijk voor de gewelddaden (b.v. slagen of verwondingen) tegenover een collega waarvan hij zich schuldig maakt, alsook voor de feitelikheden welke hij pleegt. Gewelddaden en feitelikheden zijn geen tot het parlementaire mandaat behorende handelingen (30); uiteraard sluiten zij het uitoefenen van de parlementaire functies uit (31).

De volksvertegenwoordiger die zich tot een in de publieke tribune aanwezige persoon richt en deze beledigt, handelt evenmin met het oog op het vervullen van zijn mandaat en, bijgevolg, is die belediging niet door artikel 44 gedekt (32).

7. De vraag of artikel 44 toepasselijk is op de smaad door een parlements lid, tijdens de vergadering van een wetgevende kamer, een collega aangedaan, heeft tot een felle controverse aanleiding gegeven. Gewis is het buiten kijf dat het smaden door woorden het uitdrukken van een mening inhoudt en, derhalve, door art. 44 wordt gedekt. Daartegenover staat dat evengemeld artikel niet van toepassing is op de smaad door daden (33), omschreven in artikel 275 van het Strafwetboek, vermits door dat woord een gewelddaad wordt bedoeld (34).

Van meer kiesse aard is de interpretatie van voormelde grondwetsbepaling in verband met smaad door gebaren of bedreigingen (35). Naar mijn oordeel behoort hier een onderscheid gemaakt te worden tussen de smaad door gebaren of door bedreigingen die tezelfdertijd een gewelddaad uitmaakt, en de smaad waaraan dat karakter niet valt toe te kennen. Voor de eerste blijft, net als voor elke daad van geweld, de verantwoordelijkheid van de volksvertegenwoordiger of van de senator bestaan, dan wanneer de tweede, evenals de belediging, door de parlementaire immuniteit wordt gedekt. Men ziet aldus in dat de smaad, ten opzichte van de immuniteit, dient beoordeeld te worden in het licht van de feitelijke omstandigheden waaronder hij werd gepleegd (36).

Er mag echter niet uit het oog verloren worden dat het bestaan van een ernstige twijfel over de werke-

lijke aard van een door een parlamentslid gepleegde smaad toepassing van artikel 44 medebrengt. De parlementaire immuniteit geldt, inderdaad, als een principe, zodra een volksvertegenwoordiger of een senator zich in de uitoefening van zijn lidmaatschap bevindt. Waar verantwoordelijkheid bestaat, gaat het om een uitzondering op het principe. Kan, in een bepaald geval, het bewijs van de uitzondering niet geleverd worden, dan blijft het principe van kracht.

8. Op te merken valt dat de immuniteit alleen de « leden van beide Kamers » betreft, d.w.z. de leden van 's Lands vertegenwoordiging, zodat zij vreemd is aan de Ministers die niet tezelfdertijd leden van het Parlement zijn (37), en evenmin toepasselijk is op de Commissarissen des Konings (38).

9. Daarentegen strekt de immuniteit zich enigermate uit tot zekere derden. Niet alleen de mondelinge uiting van de in artikel 44 bedoelde meningen, doch ook de schriftelijke weergave ervan is beschermd, op voorwaarde echter dat die bekendmaking door het reglement der wetgevende Kamers is voorgeschreven (39). Welnu, daar enerzijds de vergaderingen van de Kamers, in beginsel, openbaar zijn en daar, anderzijds, het reglement uitdrukkelijk bepaalt dat van de publieke debatten verslagen gepubliceerd worden, behoort er meteen aangenomen te worden dat de pers ook gerechtigd is, zonder deswege verantwoordelijkheid op te lopen, die verslagen over te drukken, wat echter een getrouwe en *bona fide* verrichte publicatie ervan impliceert (40). Soortgelijke verslagen door de pers geven zelfs geen aanleiding tot het uitoefenen van het recht een antwoord te doen opnemen (41).

Voorts is het vanzelfsprekend dat commentaren ofwel nog inlichtingen over parlementaire werkzaamheden, die niet in aanwezigheid van het publiek worden voortgezet, en dienvolgens evenmin bekendgemaakt worden krachtens het reglement der Kamers, aan het gemeen recht onderworpen blijven (42).

Nu rijst de vraag of, en, zo ja, binnen welke perken, een vóór het Parlement gehouden redevoering of afgelegde verklaring door de rechtbanken in aanmerking kan genomen worden.

Het behoeft geen betoog, dat de redevoeringen van parlementsleden, bij de bespreking van een wetsontwerp, dezès draagwijdte nader kunnen toelichten en zelfs meestal met dat doel uitgesproken worden. De rechter mak dan ook elementen eraan ontleen tot uitlegging van de wet. In aansluiting hiermede werd in een arrest van het Hof (43) overwogen dat vóór het Parlement gehouden redevoeringen, indien zij geen juridische verbintenis kunnen doen ontstaan, toch een nuttig element van beoordeling kunnen uitmaken tot interpretatie van een bestaande overeenkomst die precies het voorwerp van een parlementair debat is geweest.

Veel delicates is evenwel het geval waarin een volksvertegenwoordiger of een senator die zelf, hetzij als partij, hetzij als slachtoffer van een misdrijf, bij een proces betrokken is, vóór het Parlement redevoeringen heeft gehouden of verklaringen heeft afgelegd die met dat proces rechtstreeks verband houden.

Dienaangaande werden met elkaar strijdige rechtstelsels naar voren gebracht. Procureur-generaal Mathieu Leclercq (44) was van oordeel dat, moest de rechter « de zwaarte van de schuld » van een volksvertegenwoordiger « en de omvang van de hem op te leggen straf afhankelijk maken van door hem vóór de Kamer gehouden redevoeringen », hij zodoende art. 44 der Grondwet zou miskennen, terwijl Procureur-generaal Terlinden de tegengestelde thesis kracht-

tig heeft voorgestaan (45). Tot nog toe heeft het Hof zelf zich niet op algemene wijze over dit rechtspunt uitgesproken. Alleen werd bij een arrest van 12 oktober 1911 (46) beslist dat, wanneer een lid van de wetgevende Kamers een rechtsoverdring instelt, die op lasterlijke aantijgingen betreffende zijn houding in het Parlement is gesteund, de verweerder het bewijs mag leveren van de door hem aan dit parlamentslid ten laste gelegde feiten, daar hij alzo louter een verweer voordraagt en dit verweer niet als een uit kracht van artikel 44 verboden « zoeken » is te beschouwen (47).

Een voorbeeld moge het hier op te lossen vraagstuk duidelijk maken: een parlamentslid, dat vervolgd wordt op grond van tegen een collega gepleegde geweldsdaden, heeft er een gewichtig belang bij, met het oog op zijn verdediging, de omstandigheden in te roepen waaronder hij heeft gehandeld, inzonderheid het bewijs te leveren dat die collega hem door woorden of gebaren tot die geweldsdaden heeft gebracht, en dat zij derhalve enigermate verschoonbaar zijn. Is het aan de beklagde, alsook aan het Openbaar Ministerie, ontzegt soortgelijk element te doen gelden?

Naar mijn bescheiden mening staan hier twee principes op het spel: het principe van de parlementaire immuniteit enerzijds, dat van het recht van verdediging anderzijds. De zienswijze is niet houdbaar dat de grondwetgever, die de parlementaire onverantwoordelijkheid invoerde, meteen het recht van verdediging heeft willen afschaffen, hetzij ten opzichte van de parlementsleden zelf, hetzij ten nadele van hen die vóór de rechter, wegens een tegen een parlamentslid gepleegd misdrijf, gedagvaard worden door het slachtoffer of door het Openbaar Ministerie. Een immuniteit kan wel aan een onverantwoordelijkheid ten grondslag liggen, doch niet een veroordeling medebrengen.

Eens aangenomen dat beide evengemelde principes met elkaar overeengebracht moeten worden, zijn al de moeilijkheden uit de weg geruimd. Wanneer een volksvertegenwoordiger of een senator vóór het gerecht wordt gedaagd, mag hij tot zijn verweer een door hem vóór de Kamers gehouden redevoering of afgelegde verklaring inroepen. Hierdoor immers wordt hij geenszins « gezocht » terzake van de door hem geuite mening. Daarentegen kan een door hem vóór het parlement gehouden redevoering niet tegen hem aangevoerd worden, daar hij in dit geval wél « gezocht » zou worden.

Wort nu een vordering ingesteld door een volksvertegenwoordiger of een senator zelf, ofwel door het Openbaar Ministerie, wegens een tegen een parlamentslid gepleegd misdrijf, dan ook kan de verwerende partij, tot staving van haar verweer, redevoeringen of verklaringen van dit parlamentslid aanvoeren die met het proces verband houden. Zodoende oefent zij alleen haar recht van verdediging uit en verricht zij geen daad van « zoeken » tegen de eisende partij.

Bij dit alles mag echter het onderscheid niet uit het oog worden verloren tussen het recht een feit te bewijzen en de wetsbepalingen over de bewijsmiddelen. Het recht van verdediging houdt niet noodzakelijk het recht in een bepaald feit door om het even welk middel te bewijzen. Welnu, artikel 44 der Grondwet verzet er zich tegen dat een volksvertegenwoordiger of een senator vóór het gerecht gedwongen zou worden *getuigenis* af te leggen nopens een door hem in zijn lidmaatschap geuite mening. Dergelijke dwang zou, immers, een « daad van zoeken » uitmaken (48).

11. Hierboven heb ik erop gewezen dat artikel 44 der Grondwet niet alleen melding maakt van de « geuite meningen », doch insgelijks van de « uitgebrachte

stemmen». Men kan zich afvragen of die laatste woorden wel van enig nut waren, aangezien het uitbrengen van een stem noodzakelijk het uiten van een mening is.

Laferrière (49) is van oordeel dat de Grondwetgever hierdoor aan de gewone wetgever zelf heeft willen ontzeggen een wet in te voeren waarbij zekere uitgebrachte stemmen naderhand zouden worden gecrimineerd (50).

Het kan echter geschieden dat op zichzelf strafbare daden door een volksvertegenwoordiger of een senator, buiten de uitoefening van zijn lidmaatschap, zouden gepleegd worden, doch dat die daden desondanks verband houden met *een uit te brengen stem*. Laten wij poneren dat een persoon in een wetsontwerp veel belang zou stellen en dat een volksvertegenwoordiger van die omstandigheid gebruik makend, die persoon rechtstreeks tot een misdrijf zou aanzetten door de belofte op een bepaalde wijze over het wetsontwerp te stemmen (51). Zal in dit geval de volksvertegenwoordiger, op grond van artikel 44, van elke strafvervolgung ontslagen worden?

Die vraag — van leerstellig belang — behoort ontkennend beantwoord te worden. Zoals *Esmein* (52) opmerkt «l'immunité parlementaire ne saurait innocenter les actes antérieurs et extérieurs, d'ailleurs punissables par eux-mêmes, qui forment la chaîne de faits dont le vote est le dernier anneau. Au point de vue pénal, on ne tient pas compte du vote et voilà tout.»

In het hier behandelde geval is de strafvervolgung niet op een uitgebrachte stem gegrond, doch alleen op een buiten de uitoefening van het parlementaire mandaat gedane belofte op een zekere wijze te stemmen. Het misdrijf werd helemaal vóór de stemming volvoerd en, van uit strafrechtelijk oogpunt, is het zelfs van ieder belang ontbloot dat de belofte al dan niet gehouden wordt (53). Meer nog, de rechter zal zich dan ook van elk onderzoek naar de door het betrokken parlementslid werkelijk uitgebrachte stem moeten onthouden.

12. Een laatste opmerking met betrekking tot artikel 44. Menigverschil is gerezen betreffende de vraag of het Hof van Verbreking bevoegd was om een controle uit te oefenen over beslissingen van de rechter waarbij aan een bepaalde daad het karakter van een daad van vervolging ofwel van een daad van zoeken of opsporen wordt ontzegd. Procureur-generaal Mesdach de ter Kiele was van oordeel dat zodanige controle buiten de bevoegdheid van het Hof viel. Alleen rechtsquaesties, zo zeide hij, kunnen bij het Hof aanhangig gemaakt worden en «er bestaan geen andere rechtsquaesties dan die welke door de wet zelf worden bepaald» (54). Welnu, de Grondwet heeft de daden niet bepaald die daden van vervolging of van «zoeken» uitmaken.

Die opvatting werd door uw arresten van 21 februari 1901 (55) en van 12 oktober 1911 (56) duidelijk van de hand gewezen en zij kon immers niet bijgetreden worden.

Ongetwijfeld is het Hof bevoegd om na te gaan of de rechter een wettekst op nauwkeurige wijze heeft geïnterpreteerd, d.w.z. of hij aan die tekst de door de wetgever bedoelde betekenis heeft toegekend. Heeft de wetgever een bijzondere definitie van door hem gebruikte woorden gegeven, of heeft hij integendeel aan die woorden hun gebruikelijke betekenis willen toekennen, in beide gevallen behoort het aan het Hof de door de rechter aangenomen interpretatie te controleren (57).

13. Talrijke vooraanstaande auteurs leren dat ook bij artikel 45 van de Grondwet een werkelijke immuniteit wordt ingevoerd, welke echter van persoonlijke aard is, terwijl artikel 44 een zakelijke immuniteit betreft; de parlementsleden zouden, op grond van artikel 45, een tijdelijke *onschendbaarheid* (inviolabilité) genieten (58).

Op gevaar af laatdunkend te schijnen, durf ik zeggen dat die zienswijze verkeerd is. Het kenmerkende van een onschendbaarheid, in strafzaken, ligt immers hierin dat de persoon, die onschendbaar is, een vrijstelling van strafvordering en van dwangmaatregelen geniet.

Welnu, krachtens artikel 45 zijn de parlementsleden van strafvervolgung niet vrijgesteld; zij blijven integendeel aan de strafwetten onderworpen, onder het voorbehoud evenwel dat, gedurende de zitting, en behoudens het geval van betraping op heterdaad, een aanvullende, d.w.z. niet in het gemeen recht bepaalde voorwaarde, namelijk de machtiging van de Kamer of van de Senaat, vereist is, met betrekking tot de *ontvankelijkheid* van de publieke vordering.

Bij mijn weten werd nooit staande gehouden dat, wanneer de wet, ook in afwijking van het gemeen recht, de instelling van de publieke vordering afhankelijk maakt hetzij van een klacht (59), hetzij van een officieel bericht door de vreemde overheid gegeven (60), hetzij nog van een door een publieke overheid gedane aangifte of ingediend verzoek (61), de daders van soortgelijke misdrijven een onschendbaarheid, zelfs van tijdelijke aard, zouden genieten. In die gevallen toch zal het vaak geschieden dat, ter oorzaak van ontstentenis van een klacht, een officieel bericht of een aangifte, de strafvervolgung nooit tot stand zal kunnen komen, dan wanneer zij, bij niet-verlening van de in artikel 45 omschreven machtiging, alleen gedurende de zitting zal worden geschorst.

Terecht, derhalve, merkt Professor Braas op (62): «Het geldt geen immuniteit, doch een eenvoudige opschorting.»

Wenst men echter, ter verklaring van die Grondwetsbepaling, voort het woord *immuniteit* te bezigen — welk woord trouwens in verscheidene betekenissen kan opgevat worden — dan zou men althans moeten afzien van het begrip van *onschendbaarheid*, hetwelk in deze materie klaarblijkelijk niet passend is. «Die uitdrukking, zo schrijft Sibert (63), zou uit de gangbare taal verbannen moeten worden. Zij stemt geenszins met de werkelijke staat van het Recht overeen.»

14. Tal van met artikel 45 verband houdende vragen, die tot heftige discussie aanleiding gaven, zijn thans door de rechtspraak voorgoed opgelost.

Dat de woorden «in strafzaken» zowel overtredingen als wanbedrijven en misdaden bedoelen, lijdt geen twijfel meer (64). Even zeker is dat in de uitdrukking «op heter daad betrapt» niet alleen de misdaden, doch wel alle op heter daad vastgestelde misdrijven (65) zijn begrepen. Ook staat nu buiten kijf dat de uitzondering van betraping op heter daad en voor de aanhouding en voor de vervolging zelf geldt (66). Echter kan alleen van betraping op heter daad sprake zijn, wanneer het misdrijf waargenomen wordt hetzij «op het ogenblik dat het gepleegd wordt», hetzij «zoëven nadat het gepleegd werd» (67). Komen ter zake niet in aanmerking de gevallen waarin de verdachte slechts *geacht* wordt op heter daad betrapt te zijn geweest (Wetboek van Strafvordering, artikel 41, 2de lid) (68).

Voegen wij er aan toe dat artikel 45 van toepassing is zodra het parlementslid is gekozen, zelfs vóór zijn eedaflegging, op voorwaarde evenwel dat de zittings-tijd een aanvang heeft genomen (69). Dit kan zich

bijzonder voordoen in geval van gedeeltelijke verkiezingen.

15. Algemeen wordt eveneens aangenomen dat het begrip « vervolgd » in artikel 45 een minder ruime betekenis heeft dan in artikel 44. Allereerst valt op te merken dat artikel 44 tegelijk elke vervolging en elk « zoeken » van een parlamentslid verbiedt. Bovendien zijn, in voormelde bepaling, feiten bedoeld die, krachtens de wil van de Grondwetgever, van ieder strafbaar karakter vrij zijn — wat logischerwijze zowel een informatie als een gerechtelijk onderzoek uitsluit (70), dan wanneer toepassing van artikel 45 integendeel het bestaan onderstelt van een misdrijf of althans van aanwijzingen van misdrijf.

Vervolging heeft plaats, naar de zin van artikel 45, wanneer de publieke vordering tegen een parlamentslid wordt uitgeoefend, hetzij door een dagvaarding vóór het strafgerecht, hetzij door een requisitoir van het Openbaar Ministerie tot het instellen van een onderzoek (71), hetzij nog door de stelling van een burgerlijke partij (72). Wordt ook als vervolgd beschouwd het parlamentslid dat, zelfs met zijn toestemming (73), het voorwerp is van een ondervraging, hetzij door het Openbaar Ministerie, hetzij door de onderzoeksrechter (74), of van een huiszoeking die op een door het lid gepleegd feit betrekking hebben.

Onder voormeld voorbehoud mag echter het Openbaar Ministerie tot een informatie overgaan, met het oog op stoffelijke vaststellingen nopens het misdrijf, of op bepaling van de omstandigheden waaronder het misdrijf werd gepleegd, ofwel nog op het afnemen van getuigenissen of het inwinnen van andere soortgelijke bestanddelen van bewijs (75).

Dit recht van het Openbaar Ministerie volgt duidelijk hieruit dat de in artikel 45 onderstelde aanvraag om machtiging noodzakelijk door bestanddelen van bewijs of althans door aanwijzingen van misdrijf moet gestaafd zijn. Dergelijke aanvraag dient zelfs « van de ingewonnen inlichtingen en, bij voorkomend geval, van de stukken tot staving ervan » vergezeld te zijn (76). Welnu, hoe zou het Openbaar Ministerie inlichtingen kunnen inwinnen en aanwijzingen van misdrijf kunnen overleggen, tenware het een informatie zou houden ? (77).

16. Krachtens bijzondere bepalingen van het Wetboek van Strafvordering (78), vermag het Openbaar Ministerie de dader van een overtreding of van sommige wanbedrijven te « verzoeken » een bepaalde geldsom in handen van de Ontvanger der Registratie te storten en, eventueel, afstand te doen van de voor verbeurdverklaring vatbare zaken. Dat verzoek is, in werkelijkheid, een bloot voorstel, dat het de belanghebbende vrijstaat te aanvaarden of van de hand te wijzen. Hebben nu de voorgestelde betaling en afstand plaats, dan vervalt de publieke vordering (79).

Kan die procedure — vaak « minnelijke schikking » geheten — tegen een parlamentslid gedurende de zitting worden gevoerd zonder voorafgaande machtiging van de Kamer of de Senaat ? Deze vraag dient, mijns inzens, bevestigd beantwoord te worden. Het gaat immers om een grond van verval der publieke vordering, die elke in artikel 45 der Grondwet bedoelde vervolging of elk dergelijk onderzoek uitsluit. Het voorstel zelf, dat klaarblijkelijk geen daad van onderzoek kan uitmaken, is even zeker geen daad van vervolging, doordat het er juist toe strekt iedere vervolging te beletten (80). Precies daarom kan het voorstel niet geldig meer gedaan worden, zodra de vervolging werd ingesteld (81).

Wat nu de getroffen minnelijke schikking aangaat, zij is ook in het geldende recht geen straf en kan niet, uit om het even welk oogpunt, met een vonnis gelijkgesteld worden (82). Duidelijk ligt de hier geschetste procedure buiten de toepassingsfeer van artikel 45 (83).

17. Tot dusver hebben wij verschillende vraagstukken besproken, die niet meer voor ernstige betwisting vatbaar zijn.

Daarmede zijn alle interpretatiegeschillen echter niet uit de weg geruimd.

Hierboven (84) werd de nadruk er op gelegd dat artikel 45 der Grondwet niet van toepassing is, wanneer het misdrijf waargenomen is « op het ogenblik dat het gepleegd wordt of zoëven nadat het gepleegd werd ». Noch in de Grondwet noch in artikel 41 van het Wetboek van Strafvordering wordt evenwel de tijdruimte bepaald na welker verstrijken het misdrijf niet meer aangezien wordt als « zoëven » gepleegd (85). Senator Picard heeft de mening te kennen gegeven (86) dat daden van onderzoek of van vervolging binnen vier en twintig uren moesten verricht zijn geweest, en hij voegde er aan toe : « wat reeds veel, en niet helemaal van willekeur vrij is ». Daarentegen was Senator Descamps van oordeel (87), dat « het feit, in elk geval, niet meer als op heter daad geconstateerd misdrijf wordt beschouwd na verloop van acht en veertig uren vanaf het ogenblik waarop het werd bedreven ».

Tot opheldering van dit vraagstuk is het dienstig de reden in herinnering te brengen, waarom, in geval van betrapping op heter daad, er van sommige regelen van het gemeen recht is afgeweken. Die reden ligt hoofdzakelijk hierin dat, wanneer het misdrijf nog « actueel » is (88), de eerbied voor de morele orde vergt dat het gerecht onverwijld zou optreden en dat de bewijsgronden niet zouden teloorgaan (89). Daaruit vloeit dat de betrapping op heter daad van een parlamentslid de vervulling van de hiernavolgende voorwaarden eist :

1) het feit wordt door een getuige gezien of gehoord, ofwel nog door een agent der gerechtelijke politie onmiddellijk vastgesteld;

2) de getuige geeft dadelijk bericht ervan, hetzij mondeling (90), hetzij door een bijzonder boodschapper (91), aan het Parket, aan de Rijkswacht of aan de politie, ofwel nog het Parket wordt op dezelfde wijze door de verbalisant op de hoogte gebracht van het misdrijf;

3) zodra het Parket aldus verwittigd is, vordert het een onderzoek (92) tegen het parlamentslid of stelt het zelf de vervolging in;

4) de georderde onderzoeksrechter maakt terstond een aanvang met zijn onderzoek.

Hoofdzaak is dat dit alles *ononderbroken* geschiedt, d.w.z. dat de tussen al die verrichtingen verlopen tijd slechts de materieel noodzakelijk is om ze mogelijk te maken (93).

Men ziet derhalve in dat in België, gelet op de uitgebreide verbindingsmogelijkheden, het tijdsbestek van vier en twintig uren tussen het plegen van het misdrijf en de in verdenkingstelling (94), niet alleen een maximum uitmaakt, doch zelfs zeer zelden geheel kan verstrijken.

18. Hier zij opgemerkt dat de in artikel 45 der Grondwet bepaalde machtiging, alhoewel zij niet bij betrapping op heter daad is vereist, toch dan ook *kan* aangevraagd en verleend worden (95).

Is het, in een bepaalde zaak, aan twijfel onderhevig of de ontdekking op heter daad nog voortduurt, dan

zal het Openbaar Ministerie het geraden achten een aanvraag tot machtiging tot de bevoegde Kamer te richten.

19. Een andere vraag die behoort behandeld te worden is of, in de loop van de zittingstijd doch buiten het geval van ontdekking op heter daad, een huiszoeking in de woning van een parlements lid mag gedaan worden zonder de voorafgaande machtiging van Kamer of Senaat.

Het is onbetwistbaar dat de machtiging tot vervolging de machtiging tot huiszoeking insluit, vermits de huiszoeking een daad van onderzoek uitmaakt. Omgekeerd kan een huiszoeking niet zonder machtiging verricht worden, ingeval zij verband houdt met een vervolging die zelf aan artikel 45 der Grondwet is onderworpen (96).

Gewis kan de evenaangegeven rechtstoestand wel bezwaren opleveren. Laten wij onderstellen dat er tegen een parlements lid vermoedens van een heling of van een inbreuk op artikel 389 van het Strafwetboek zouden bestaan, en dat alleen een huiszoeking tot het gegrond bevinden van die vermoedens zou kunnen leiden. Het springt in het oog dat het indienen van een aanvraag om machtiging tot vervolging invloed kan hebben op de uitslag van de naderhand gedane huiszoeking. In werkelijkheid staan hier twee belangen van openbare orde tegenover elkaar: aan de ene kant, de vrije werking van de wetgevende macht en, aan de andere kant, de bestraffing van de misdrijven.

Dat het eerste belang van nog groter gewicht is dan het tweede zal niemand in twijfel trekken. Niet zo zeker is enkel of de in artikel 45 bepaalde waarborg wel onontbeerlijk is voor de goede werking van de Wetgevende Kamers. Die vraag wordt in de Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden ontkennend (97) en, daarentegen, door de Belgische Grondwetgever bevestigend beantwoord, terwijl de hierbedoelde machtiging, luidens de Franse constitutionele wet (98), slechts in « criminele en in correctionele » zaken is vereist.

Wat er ook van zijn moge, het ligt voor de hand dat en het Parket en de benadeelde particulieren zich stipt naar de opvatting van de Belgische Grondwetgever moeten schikken.

20. Blijft nu het geval waarin de huiszoeking plaats heeft naar aanleiding van een ten opzichte van derden gevorderd onderzoek.

De woning van een parlements lid is niet op zich zelf onschendbaar (99) en is evenmin een « asyl » (100), zodat een huiszoeking erin zonder machtiging van de Kamer of van de Senaat kan gedaan worden, op voorwaarde echter dat zij, alsook het onderzoek zelf, wel *uitsluitend* derde personen betreffen. Onwettelijk ware, integendeel, een huiszoeking waaraan niet volstrekt vreemd is « de bedoeling het parlements lid zelf naderhand te vervolgen » (101). Het is dus vereist dat noch de ontdekking van het gezocht voorwerp, noch de vaststelling die het gerecht wenst te doen een bewijs of zelfs enige aanwijzing van schuld zouden uitmaken ten laste van het parlements lid zelf (102).

21. Zomin de Belgische rechtsleer (103) als de rechtspraak hebben zich tot nog toe bezig gehouden met het geval waarin een parlements lid als burgerlijk verantwoordelijke partij kan gedagvaard worden.

Hiermede is, zoals van zelf spreekt, niet een parlements lid bedoeld dat, verantwoordelijk voor de daad van een derde persoon, toch als dudanig persoonlijk een

straf oploopt (104). Wij nemen alleen in aanmerking de burgerlijke verantwoordelijkheid, die hetzij op artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek, hetzij op analoge wetsbepalingen is gegrond (105).

Het behoeft geen betoog dat de burgerlijke partij vóór de strafrechter, bij wie de tegen de dader van een misdrijf ingestelde publieke vordering aanhangig is gemaakt, een parlements lid als burgerlijk verantwoordelijke partij mag dagvaarden. Dergelijke vordering maakt immers uiteraard, en zelfs uitsluitend, een burgerlijke vordering uit; vóór de strafrechter of vóór de burgerlijke rechter gebracht, is zij in beide gevallen dezelfde vordering (106). Trouwens heeft Raikem (107) in zijn voor het Nationaal Congres uitgebracht verslag, uitdrukkelijk hierop gewezen: « On a pensé... que rien ne devait arrêter les actions civiles, *lors même qu'elles résulteraient d'un délit*. Une telle action ne peut donner lieu qu'à des condamnations pécuniaires. Et la défense d'exercer la contrainte par corps, autrement qu'avec l'autorisation de la Chambre, a paru une garantie suffisante. »

Op het eerste gezicht is de rechtstoestand anders, wanneer de dagvaarding op verzoek van het Openbaar Ministerie geschiedt. Er werd staande gehouden dat de machtiging van de Kamer of de Senaat in dat geval vereist was, daar de door het Openbaar Ministerie vóór het strafgerecht ingestelde vordering een « publieke vordering » was en daar, bovendien, de Regering op het Parket invloed kon uitoefenen, wat juist de reden was waarom de bij artikel 45 bepaalde waarborg werd ingevoerd.

Deze redenering is geenszins overtuigend. De weerlegging van het tweede argument is dat de Staat zelf onbetwistbaar een parlements lid als burgerlijk verantwoordelijke vóór de burgerlijke rechter mag dagvaarden, zodra de strafveroordeling van de aangestelde definitief is geworden en dat het parlements lid zich alsdan, wat zijn verweermiddelen aangaat, in een ongunstigere toestand zou bevinden; het zal immers niet meer gerechtigd zijn de schuld van zijn aangestelde te betwisten (108), dan wanneer het vóór de strafrechter van dat recht had kunnen gebruik maken (109).

Het is daarentegen waar dat het Openbaar Ministerie tegen de burgerlijk verantwoordelijke partij een publieke vordering instelt (110). Die vordering heeft echter niet tot voorwerp, ook als de belanghebbende voor een geldboete burgerlijk verantwoordelijk wordt verklaard, « de toepassing van een straf »; zij is derhalve geen in artikel 1 der wet van 17 april 1878 bedoelde vordering en evenmin een « vervolging in strafzaken » (111). De geldschuld van de burgerlijk verantwoordelijke partij, onverschillig of deze partij op verzoek van het Openbaar Ministerie of op verzoek van de Staat of van een andere gelaedeerde persoon wordt gedagvaard, is van zuiver burgerlijke aard, en de bewuste schuldenaar kan onder zekere voorwaarden een verhaalbare vordering — die ook louter een burgerlijk karakter heeft — tegen zijn aangestelde uitoefenen (112).

Ten overvloede zij nog opgemerkt dat het Openbaar Ministerie, hetwelke krachtens artikel 190 van het Burgerlijk Wetboek de nietigheid van een huwelijk vordert, ook een publieke vordering instelt, d.w.z. dat het uit naam en in het belang der maatschappij optreedt (113). Nooit werd desondanks er aan gedacht dat dergelijke vordering van de voorafgaande machtiging van de Kamer of de Senaat afhankelijk zou kunnen gemaakt worden, wanneer een der echtgenoten van het Parlement deel uitmaakt.

Ik besluit dat artikel 45 der Grondwet (114) aan de burgerlijk verantwoordelijke partij vreemd is. Daaruit behoeft echter niet afgeleid te worden dat het Openbaar Ministerie, telkens als de aangestelde van een parlamentslid wordt vervolgd, dit lid in de zaak zou moeten roepen. Het Parket behoort de bijzondere omstandigheden van elke rechtsovername in aanmerking te nemen (115).

22. Dient het begrip « aangehouden », in het eerste lid van artikel 45 der Grondwet, zo opgevat te worden dat ook de « administratieve aanhoudingen » door de Kamer of door de Senaat behoren te worden toegestaan? Men denke aan de voorlopige opsluiting, door de politie, van personen die op de openbare weg de orde storen, de uitvoering van verordeningen of reglementen belemmeren, of zich tegen de werking van politiediensten verzetten, ofwel nog in gevaar opleverende staat van dronkenschap worden bevonden (116).

Daar het alsdan geen « aanhouding in strafzaken », doch alleen politiematregelen tot handhaving der orde geldt, vindt het eerste lid van artikel 45 geen toepassing (117). Voegen wij er aan toe dat dergelijke maatregelen haast altijd ter gelegenheid van een betrapping op heter daad (118) getroffen worden, zodat voorlopige gevangenneming evenmin in strijd is met de geest van voormelde grondwetsbepaling.

Het behoeft echter geen verwondering te baren dat, wanneer aan parlementsleden, op grond van de besluitwet van 12 oktober 1918 (119), in de loop van de zittingstijd de vrijheid werd benomen, zonder dat de Minister van Justitie daartoe door de bevoegde Wetgevende Kamer gemachtigd was geweest, de grondwettelijkheid van die administratieve gevangenneming in twijfel getrokken werd (120).

In werkelijkheid — aldus het advies van het Vast Comité van de Raad voor Wetgeving (121 — moge de besluitwet van 12 oktober 1918 niet met de strekking van artikel 45 der Grondwet stroken, dan is zij nog minder verenigbaar met artikel 7, hetwelk de persoonlijke vrijheid van al de Belgische burgers aanbelangt. Doch die besluitwet geldt alleen voor de tijd van oorlog, d.w.z. in buitengewone omstandigheden, waaronder, met het oog op de bescherming van het leger en de verdediging van 's Lands onafhankelijkheid, al de bepalingen van de Grondwet niet stipt kunnen nageleefd worden (122) en uitzonderingsbepalingen volstrekt onontbeerlijk kunnen blijken.

Er valt op te merken dat de Kamers, ook in geval van administratieve aanhouding, de *schorsing* van die « hechtenis » mogen vorderen op grond van het derde lid van artikel 45 (123). Inderdaad, dit lid betreft iedere « hechtenis », zonder onderscheid, inzonderheid de aanhouding op strafvervolgung, de administratieve aanhouding en de lijfswang.

23. Thans komt het onderzoek aan de beurt van een bijzonder kies vraagstuk. Reeds hierom zo kies, wijl de auteurs het over de oplossing ervan volstrekt niet eens zijn. Maar het komt eveneens voor dat de opvatting van de overheersende rechtsleer en die van de Wetgevende Kamers merklijk uiteenlopen. Meer nog, bij de Kamers zelf heeft, naar gelang van tijd en omstandigheden, de ene of andere strekking de bovenhand gehaald.

Bewust vraagstuk heeft betrekking op de bevoegdheid van de Kamer bij wie een aanvraag om machtiging tot vervolging aanhangig wordt gemaakt (124).

24. Door Errera (125), Mast (126), Esmein (127),

Duguit (128), Laferrière (129), Vedel (130) en Gaude-met (131) wordt geleerd dat de Kamer uitsluitend behoort na te gaan, enerzijds, of de vervolging *ernstig* schijnt te zijn — d.w.z. of zij niet door aan een goede rechtsbedeling vreemde bijgedachten is ingegeven, of zij niet klaarblijkelijk niet-ontvankelijk ofwel alleen op een niet-strafbaar feit gegrond is, en of zij ook door bepaalde aanwijzingen is gestaafd — anderzijds, of het afwezig-zijn van het betrokken parlamentslid geen belemmering zou opleveren voor de werkzaamheden van de Kamer (132). Daarentegen staan Wigny (133), alsmede Barthélemy en Duez (134) de mening voor, dat ook de *gewichtigheid* der aangegeven feiten door de Kamer in aanmerking dient genomen te worden, in deze zin althans dat de Kamer oordeelt of die feiten al dan niet een onmiddellijke vervolging eisen, met andere woorden of er voldoende redenen bestaan om, vóór het verstrijken van de zitting, een vervolging in te stellen.

Over twee rechtspunten, evenwel, zijn al die auteurs in hun oordeel eensgezind. Ten eerste, mag de Kamer niet als rechter optreden, en haar beslissing over de aanvraag van het Openbaar Ministerie levert in geen geval een vermoeden van schuld of van onschuld op (135). Ten tweede, volstaat het, wat de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de overwogen vervolging aangaat, dat zij « waarschijnlijk » (136) zouden zijn of verantwoord zouden kunnen worden (137).

25. Wanneer wij de talrijke beslissingen doorlopen van Kamer of Senaat over aanvragen om machtiging tot vervolging, of over schorsing van reeds ingestelde vervolgingen, dan blijkt onmiddellijk dat daarin geen vaste leidraad te vinden is.

Worden de sinds de aanvang dezer eeuw getroffen beslissingen onderzocht, zo merkt men op dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers eerst van oordeel was dat de machtiging tot vervolging alleen diende geweigerd te worden ingeval « duidelijk zou blijken dat de vervolging naar recht (138) of in feite van elke grond ontbloomt was (139). In 1913 echter voegde de Commissie der Kamer er aan toe dat « in zekere omstandigheden, ernstige politieke belangen zich er tegen konden verzetten dat een parlamentslid belet zou worden zijn mandaat te vervullen » (140), d.w.z. dat vervolgingen, in bepaalde omstandigheden, het regelmatig verloop van de parlementaire werkzaamheden kunnen storen.

In 1938 (141, 1948 en 1950 (142) stelde de Commissie zich nogmaals op het standpunt dat het de opdracht van de Kamer was na te gaan of de overwogen vervolging op ernstige redenen gegrond was (inzonderheid of de aangevoerde feiten als misdrijf konden gequalificeerd worden, en minstens als « mogelijk bedreven » voorkwamen, en of de publieke vordering niet klaarblijkelijk was te beschouwen als niet-ontvankelijk (143), en tevens of het belang van 's Lands vertegenwoordiging het normaal verloop van voormelde vordering al dan niet in de weg stond.

Van die jurisprudentie — die met de hierboven uiteengezette rechtsleer overeenstemde — werd echter in 1934-1935 (144) en in 1939-1940 (145) afgeweken. De Kamer besliste toen inderdaad dat de zogezegde immuniteit « in principe diende gehandhaafd te worden », dat zij « als regel moest aangenomen worden » en dat daarop alleen uitzondering behoorde gemaakt te worden « in gewichtige of erge gevallen », d.w.z. « om redenen die sterker zijn en zwaarder wegen » dan die welke aan voormeld artikel 45 ten grondslag liggen.

Eindelijk schijnt de Kamer, enige wegen geleden (146), tot de door haar in den beginne aan-

genomen opvatting te zijn willen terugkeren. Het verslag van de bijzondere Commissie wijst er inderdaad op dat artikel 45 der Grondwet ertoe strekt « de parlementaire Vergaderingen in staat te stellen, hun opdracht te vervullen », en dat, met betrekking tot de grond van de overwogen vervolging, de Kamer de volgende vragen moet oplossen : Enerzijds, kunnen de ten laste gelede feiten een misdrijf uitmaken ? Anderzijds, « zijn die feiten klaarblijkelijk denkbeeldig of zijn er, daarentegen, bezwaren die een behandeling waard zijn of een aangevoerd feit dat maatregelen van onderzoek wettigt » ?

26. Doorbladeren wij nu de parlementaire bescheiden van de Senaat, dan vinden wij evenmin de draad van Ariadne terug. Nog in 1953 moest de heer Senator Ancot erkennen : « de inlichtingen, die wij over de voorgaanden in zake parlementaire immuniteit bezitten, laten niet toe een vaste rechtspraak waar te nemen » (147).

Meermalen heeft de Hoge Vergadering haar beslissing « op gewichtigheid » of integendeel op « het onbeduidende » van de aangegeven feiten gesteund (148).

Andere door de bevoegde Commissie uitgebrachte verslagen leggen de nadruk erop dat, zo de vervolging als onvankelijk voorkomt en de aanwijzingen of de vermoedens van een misdrijf ernstig zijn, de machtiging dan ook dient verleend te worden (149). Zekere verslagen voegen er zelfs aan toe dat, moest de Senaat, in dergelijke omstandigheden, de aangevraagde machtiging weigeren, hij zodoende de werking van het gerecht willekeurig zou hinderen en zich, derhalve, aan rechtsaanmatiging zou schuldig maken (150). Er werd ook op gewezen dat de Senaat de feiten alleen in hun materialiteit beoordeelt en dat het onderzoek van de onderscheiden afgelegde getuigenissen niet tot zijn bevoegdheid behoort (151).

Plotseling wendde de Senaat in 1949 (152) het roer om. Hij besliste toen — net als de Kamer in 1935 en 1940 — dat van de bij artikel 45 bepaalde « bescherming slechts kon afgezien worden in gans uitzonderlijke en gewichtige omstandigheden ». Datzelfde jaar (153) ook verklaarde de Commissie van de Senaat dat « feitelijk » de immuniteit alleen dan werd opgeheven wanneer daartoe « doorslaggevende redenen bestonden ». Doch de Verslaggever beschouwde als reden van die aard het aanwezig zijn van « bepaalde vermoedens van schuld aan werkelijk zwaarwichtige feiten ». Bedoeld verslag zegt eveneens dat de Senaat, zonder over de grond uitspraak te doen, nochtans tot plicht heeft te onderzoeken, eensdeels, of de overwogen of ingestelde vervolging op vaste gronden rust en, anderdeels, of de rechterlijke macht « met genoegzame omzichtigheid is opgetreden tegenover de Wetgevende Macht, wier werkzaamheden of *prestige* zij niet rechtstreeks of onrechtstreeks treffen mag ».

Ten slotte werd in 1953 (154), voor de eerste maal, de beslissing van de Commissie van de Senaat uitdrukkelijk en *hoofdzakelijk* gesteund op het niet-ontstaan van storing in de parlementaire werkzaamheden. Juist omdat, in het toen onderzocht geval, het over een misdrijf ging dat geenszins van erge aard was en ten aanzien waarvan de beklagde door een volmachtigde vóór het gerecht mocht verschijnen, heeft de Commissie ditmaal — in tegenstelling met verscheidene voorafgaande beslissingen — tot het verlenen van de aangevraagde machtiging besloten. In dergelijk geval, zo zei de Verslaggever, « kan men waarlijk niet beweren dat de normale gang der parlementaire werkzaamheden in de war zou worden gestuurd » (155).

Tot daar de ontleding van de parlementaire bescheiden, waaruit voorzeker geen vaste conclusie kan afgeleid worden.

27. Tot het ophelderen van dit ingewikkeld probleem behoort, mijns inziens, eerst en vooral de vraag wel bepaald te worden waarop de Kamer of de Senaat hebben te antwoorden.

Die vraag is : Bestaan er gronden om te machtigen tot instelling van een vervolging *gedurende de zitting* (artikel 45, 1e lid) (156), ofwel nog : Bestaan er gronden om de schorsing van de vervolging *gedurende de zitting* te vorderen (artikel 45, 3e lid).

Uiteraard volgt uit die vragen duidelijk dat de wetgevende Kamers ten deze geen rechtscolleges zijn en dat zij evenmin hun beslissing kunnen funderen op een schuld- of onschuldverklaring van het betrokken parlementslid.

Ik durf dan ook, ondanks de eerbied die ik voor de Commissie der Kamer van Volksvertegenwoordigers moet en wil hebben, staande te houden dat die Commissie, in 1954, haar bevoegdheid te buiten is gegaan, wanneer zij haar besluit hierop heeft gegrond dat « het gehele onderzoek alleen ten gevolge heeft gehad dat de heer volkomen onschuldig bleek te zijn » (157).

28. Een tweede, evenmin aan twijfel onderhevig punt is dat de in artikel 45 onderstelde aanvraag om machtiging eerlijk en ernstig moet zijn.

Niet eerlijk is de aanvraag die door andere redenen dan de noodzakelijkheid van een goede rechtsbedeling is ingegeven. Niet ernstig is de aanvraag die *klaarblijkelijk* tegen een rechtsbeletsel stuit (158), of die door geen toereikende aanwijzingen van het bestaan der aangevoerde feiten wordt gestaafd.

Men merke echter op dat geen *bewijs* van het misdrijf behoeft geleverd te worden. Alleen zijn aanwijzingen of bezwaren vereist, ingevolge dewelke de aanvraag als niet van grond ontbloot mag beschouwd worden (159).

In dezelfde gedachtengang kan het voorkomen dat, de aanvraag van het Openbaar Ministerie op van elkaar *onderscheiden* strafbare feiten gegrond zijnde, de bevoegde Kamer de machtiging tot vervolgen alleen voor zekere feiten verleent, juist omdat, wat de andere feiten betreft, geen bezwaar naar voren wordt gebracht (160).

Wanneer het daarentegen *één en hetzelfde feit* geldt, ligt het niet in de bevoegdheid van de Kamer of van de Senaat de verleende machtiging afhankelijk te maken van een *bepaalde* omschrijving of qualificatie, bij uitsluiting van elke andere (161). Zodoende, zouden zij het berechten van de zaak onmogelijk kunnen maken. Inderdaad, het wijzend gerecht — uitgezonderd het Hof van Assisen — is uit kracht van de wet er toe gehouden het bij hetzelfde aanhangig gemaakt feit te beoordelen, « ten aanzien van al de qualificaties, waarvoor het wettelijk vatbaar is », zodat een vrijspraak noodzakelijk betekent dat de betichte onschuldig is « welke ook de omschrijving zij die van het feit zou kunnen gegeven worden » (162).

29. In verband hiermede zijn van bijzonder belang de debatten die, in 1949 en in 1953, vóór de Franse Assemblée Nationale werden gevoerd.

Bij een arrest van 7 juli 1949 (163) had het Franse Hof van Verbreking beslist dat, al is de door een wetgevende Kamer verleende machtiging tot vervolging van *beperkende* aard, wat de feiten zelf aangaat, zij evenwel dat karakter niet kan vertonen ten op-

zichte van de wettelijke omschrijving waarvoor de feiten vatbaar zijn. Enkele dagen nadien (164), nam de Assemblée Nationale, het Hof klaarblijkelijk trotserend, een wetsvoorstel aan, hetwelk bepaalde: «Toute levée d'immunité parlementaire est limitée à la seule qualification des faits visée dans la résolution soit de l'Assemblée Nationale, soit du Conseil de la République, soit de l'Assemblée de l'Union Française». Waaruit volgde dat voortaan een machtiging tot vervolging niet alleen tot bepaalde feiten, doch insgelijks tot een bepaalde omschrijving ervan zou worden beperkt.

Daar echter op die rechtsopvatting hevige kritiek uitgeoefend was geweest en in de Conseil de la République en door de rechtsleer (165), vorderde de President der Republiek, krachtens artikel 36 van de Franse Grondwet, een nieuwe beraadslaging door de Assemblée Nationale. Uit die beraadslaging, die eerst in 1953 plaats had, is de wet van 31 juli 1953 ontstaan, naar luid waarvan: «Toute levée d'immunité parlementaire est limitée aux seuls faits visés dans la résolution adoptée soit par l'Assemblée Nationale, soit par le Conseil de la République, soit par l'Assemblée de l'Union Française» (166).

Aldus was de rechtsleer van het arrest dd. 7 juli 1949 duidelijk bekrachtigd. Tijdens de debatten over evengemelde wet werd de nadruk inzonderheid hierop gelegd: «La Constitution a consacré le droit de contrôle des assemblées sur le caractère loyal et sincère de la poursuite dont un de leurs membres est l'objet. Voilà la garantie que nous avons à exiger et à maintenir... C'est le droit imprescriptible des tribunaux de modifier la qualification des faits incriminés. Si nous y portions obstacle, ce serait l'illustration de l'intrusion du pouvoir politique dans le pouvoir judiciaire» (167).

30. Derde punt. Indien de in n° 28 uiteengezette voorwaarden verenigd zijn, is de aanvraag tot machtiging ontvankelijk en verantwoord. Desondanks kan zij ook dan nog door de Kamer of de Senaat niet ingewilligd worden, doch enkel en alleen om de reden dat de vervolging, gedurende de zittijd, de regelmatige werking der parlementaire instellingen zou storen en dat er geen voldoende redenen aanwezig zijn om die storing te wettigen.

Zoals te voren gezegd (168), al voert artikel 45 der Grondwet geen voorrecht in ten behoeve van iedere der Volksvertegenwoordigers en Senatoren, toch heeft het tot doel de regelmatige werking van de wetgevende Kamers, in hun geheel beschouwd, te waarborgen, zowel tegenover de Regering en de rechterlijke macht als tegenover de particulieren.

Welnu, de vervolging, en vooral de aanhouding — al waren zij volstrekt gegrond — van een parlementslid gedurende de zittijd kunnen, in zekere mate althans, de parlementaire werkzaamheden bemoeilijken. Het is de zaak van de Kamer, waartoe het betrokken parlementslid behoort, soverrein te oordelen of, in een bepaald geval, dergelijke bemoeilijking te vrezen valt (169) en, zo ja, of zij door voldoende redenen gerechtvaardigd is.

Die redenen kunnen trouwens van velerlei aard zijn: het gevaar dat bewijsgronden zouden verloren gaan, de zwaarte der feiten, die een dadelijk optreden van het gerecht vergt, ofwel een aan de gang zijnde vervolging tegen mededaders of medeplichtigen (170), ofwel nog het wettig belang van het slachtoffer van het misdrijf, asook het belang van het parlementslid zelf, bij een onmiddellijke beslissing van de rechter.

Echter — en dit kan niet genoeg beklemtoond wor-

den — de vraag, enerzijds, of een verzoek tot machtiging als ernstig voorkomt; en derhalve de overwogen vervolging steekhoudend schijnt te zijn, en de vraag, anderzijds, of de storing, welke die vervolging in de parlementaire werkzaamheden zou kunnen veroorzaken, verantwoord is, zijn te enenmale verschillend en moeten derhalve afzonderlijk opgelost worden.

Wordt dit onderscheid nauwkeurig en scherp gemaakt, dan kan geen bevoegdheidsgeschil tussen de wetgevende Kamers en de rechterlijke macht oprijzen.

31. Daardoor wordt insgelijks duidelijk dat de Kamer of de Senaat, in dezelfde zaak, een machtiging tot vervolging kunnen verlenen en, integendeel, een machtiging tot aanhouding (171) weigeren, juist omdat, in een bepaald geval, alleen de hechtenis van het betrokken parlementslid een niet-gerechtvaardigde bemoeilijking der parlementaire werkzaamheden zou medebrengen.

32. Uit de voorgaande overwegingen kunnen dan ook twee gevolgtrekkingen gemaakt worden.

Ten eerste, dat het Openbaar Ministerie, alhoewel het daartoe niet gehouden is, het tot voorlichting van de bevoegde Kamer toch geraadzaam zal achten in zijn aanvraag tot machtiging (172) de bijzondere redenen op te geven welke, naar zijn oordeel, tot het instellen van vervolging *gedurende de zittijd zelf* moeten leiden.

Ten tweede, dat het Openbaar Ministerie in zekere gevallen tot plicht kan hebben een op zichzelf gerechtvaardigde aanvraag tot machtiging in te dienen, afschoon het als hoogst waarschijnlijk beschouwt dat die aanvraag, om reden van storing der parlementaire werkzaamheden, toch door de bevoegde Kamer zal worden afgewezen. Van rechtswege levert artikel 45 der Grondwet, immers, geen oorzaak van schorsing van de verjaring der publieke vordering op. Deze verjaring wordt alleen geschorst door het aanhangig maken bij de Voorzitter van de Kamer van een aanvraag tot machtiging om te vervolgen (173).

Welnu, wanneer het een misdrijf geldt, waarvan het openbaar belang bestraffing vereist en indien de termijn van verjaring bij het einde van de zittijd bijna verstreken zou zijn, dan is ongetwijfeld het Openbaar Ministerie niet alleen gerechtigd, maar zelfs verplicht een verjaringschorsende daad te verrichten en, derhalve, een regelmatige aanvraag tot machtiging om te vervolgen in te dienen.

33. Met betrekking tot de aangelegenheid die wij hier bespreken, verdient nog een bijzonderheid even aangeroerd te worden.

Thans verlopen tussen de sluiting van een parlementaire zittijd en de opening van de daaropvolgende zittijd doorgaans slechts enkele dagen. Moest de Kamer, die een aanvraag tot machtiging heeft verworpen, ook gedurende de nakomende zittingen stelselmatig schorsing van dezelfde vervolging vorderen, dan zou zij, in werkelijkheid, aan het betrokken parlementslid straffeloosheid verzekeren, en tevens het berechten van de burgerlijke vordering van het slachtoffer onmogelijk maken (174), wat gewis in strijd zou zijn zowel met de tekst als met de geest van artikel 45.

34. Welke sanctie is nu op het overtreden van de in artikelen 44 en 45 der Grondwet vastgelegde bepalingen gesteld?

Ten eerste is elke in strijd met die bepalingen verrichte daad of opgemaakte akte van rechtswege nietig, en deze nietigheid van openbare orde kon op generlei wijze, en in geen enkel geval, gedekt worden. Wij kun-

nien ten deze volstaan met eenvoudig naar de rechtsleer (175) en naar de rechtspraak van het Franse Hof van Verbreking (176) te verwijzen. Er valt echter op te merken dat, ingeval een zelfde daad van vervolging tegelijk ten opzichte van een parlamentslid en van een derde verricht wordt, die daad alleen nietig is in zover zij het betrokken parlamentslid betreft, terwijl de tegen de andere beklagde ingestelde vervolging geldig blijft (177).

35. Een tweede sanctie op de niet inachtneming van artikelen 44 of 45 is in artikel 158 van het Strafwetboek vervat: « Worden gestraft... alle rechters, alle officieren van het Openbaar Ministerie of van de gerechtelijke politie, alle andere openbare officieren, die, zonder de voorgeschrevene machtigingen, hetzij een vonnis tegen... een senator of een volksvertegenwoordiger, hetzij een beschikking of een mandaat strekkende om ze te vervolgen of in beschuldiging te doen stellen, uitlokken, geven of ondertekenen, of die, zonder dezelfde machtigingen, het bevel of het mandaat geven of ondertekenen om... een senator of een volksvertegenwoordiger te vatten of aan te houden, behoudens... het geval van betraping op heter daad ».

Daar in die wettekst melding is gemaakt van « voorgeschrevene machtigingen » en van « betraping op heter daad », leren de meeste auteurs (178) dan ook dat deze tekst alleen met artikel 45 der Grondwet (179) verband houdt, zodat hij aan artikel 44 vreemd zou zijn.

Die interpretatie lijkt mij verkeerd. Zij stuit inderdaad, duidelijk tegen de « ratio legis ». Er bestaat immers geen enkele grond om een vervolging of een aanhouding strafbaar te stellen, ingeval zij vóór de daartoe vereiste machtiging van de bevoegde Kamer wordt ingesteld of gedaan, en ze integendeel straffeloos te verklaren wanneer zij op volstreekte wijze verboden is, d.w.z. wanneer zij zelfs voor geen machtiging vatbaar is (180).

Voegen wij er echter aan toe dat het bij artikel 158 strafbaar gesteld misdrijf een moreel bestanddeel onderstelt, inzonderheid dat de rechter, de magistraat van het Openbaar Ministerie, de officier van de gerechtelijke politie of de openbare officier wist, of althans klaarblijkelijk moest weten dat de bij artikelen 44 of 45 bepaalde voorwaarden ter zake aanwezig waren.

36. Een slotopmerking moge hier nog haar plaats vinden.

Het Franse Hof van Verbreking heeft het in art. 416 van het Wetboek van Strafvordering gehuldigd principe willen verzachten, ingeval de strafrechter een uit de parlementaire immuniteit afgeleide grond van niet-ontvankelijkheid afwijst. Tegen dergelijke beslissing van de rechter kan, in Frankrijk, onmiddellijk voorziening in verbreking ingesteld worden (181). Daarentegen heeft uw Hof, zelfs in dat geval, onverzwakt en gestadig toepassing gemaakt van voormeld artikel 416 en, derhalve, de vóór de eindbeslissing ingestelde voorziening niet-ontvankelijk verklaard (182).

Deze zienswijze komt mij, uit het oogpunt van het vigerende recht, als onbetwistbaar gegrond voor. Daarmede wil nochtans niet gezegd zijn dat *de lege ferenda*, gezien het hoog belang van openbare orde, hetwelk aan vermelde grondwetsbepalingen is verbonden, een derogatie aan de bij artikel 416 gestelde regel niet gerechtvaardigd en zelfs wenselijk zou wezen.

* * *

37. Wel kan ik besluiten dat, al is de jurisprudentie nopens artikel 44 der Grondwet noodzakelijk schaars,

de toepassingsgevallen van artikel 45 integendeel hoe langer hoe talrijker worden. De hoofdredenen daarvan zijn ongetwijfeld de aanhoudende toeneming der strafbepalingen alsook, ten gevolge van het voortdurend drukker wordend verkeer, het stijgend aantal verkeersongevallen, die onze tijd kenmerken. Onvermijdelijk vermenigvuldigen zich dientengevolge de zaken waarin parlamentsleden betrokken zijn.

Deze feitelijke toestand in aanmerking nemend, is het mij voorgekomen dat een overzicht van de juiste draagwijdte der parlementaire « immuniteit » nuttig zou kunnen zijn. Meteen heb ik er naar gestreefd de twistpunten uiteen te zetten die op dat gebied zijn opgerezen, en oplossingen voor te stellen waardoor de bevoegdheden van de wetgevende Kamers en die van de rechterlijke macht billijk en harmonisch met elkaar overeengebracht kunnen worden.

* * *

Tijdens het afgelopen gerechtelijk jaar werden wij door twee zware beproevingen getroffen.

Op 18 november 1954 vernamen wij met diepe droefheid dat de Heer Eerste Voorzitter emeritus Joseph Jamar overleden was.

De h. Jamar behoorde tot degenen die, lang voordat zij met de hoogste waardigheid worden bekleed, die eer hebben veroverd omdat zij dag aan dag, van af de aanvang van hun loopbaan, buitengewone eigenschappen in hun persoon wisten tot bloei te laten komen. In merg en bloed lag bij hem die natuurlijke voorbestemming om een groot magistraat te wezen; groot om zijn onverdroten arbeid, zijn uitgebreide kennis en de scherpzinnigheid van zijn verstand, groot ook om zijn burgermoed en zijn observantigheid.

Hij, die jarenlang een teruggetrokken en kalm bestaan had geleid, op een gebied dat hoog verheven was boven de dagelijkse wisselvalligheden, wierp zich plotseling, gedurende de laatste oorlog in de bres ter verdediging van de ganse magistratuur tegen de bezettende overheid. De strijd voor de onafhankelijkheid van het gerecht heeft hij dapper aangebonden en onverpoosd voortgezet. Met al zijn krachten, met gans zijn hart en met een volstreekte verachting van elk gevaar voor zijn persoon, vervulde hij, op heerlijke en bijzonder doeltreffende wijze, de zware taak en de harde plicht die hij op zich had willen nemen.

De herinnering aan hem zal in ons allen levend blijven.

* * *

De h. Eerste Voorzitter emeritus Leopold Soenens, die de Heer Jamar in het eerste voorzitterschap van het Hof had opgevolgd, zou ook, kort na zijn ambtgenoot — op 6 december van hetzelfde jaar — aan het genadeloos werk van de stille maaier ten offer vallen.

Wie met de Heer Eerste Voorzitter Soenens in aanraking kwam, onderging onmiddellijk de bekoring van zijn aantrekkelijke persoonlijkheid en zijn openhartig karakter. Zijn leven is een voortreffelijk voorbeeld van intens intellectuele bedrijvigheid. Het getuigt, inderdaad, van een schat van scherpzinnige en genuanceerde opvattingen, van een ontzaglijke kennis niet alleen van de rechtswetenschap, maar ook van al wat met de algemene geestesbeschaving verband houdt, en bovendien van een reusachtige belezenheid en een fijn ontwikkelde kunstzin. Dit alles geholpen door een wonderbaar en nooit falend geheugen.

Geen wonder dan dat de Heer Eerste Voorzitter Soenens de Belgische magistratuur een merkwaardige luister heeft bijgezet en dat zijn invloed op de recht-

spraak van het Hof bezwaarlijk te hoog kan aangeslagen worden.

Tot de laatste dag is hij, in de meest verheven betekenis des woords, een dienaar van recht en gerechtigheid geweest.

* * *

Namens de Koning, vorder ik dat het het Hof moge behagen zijn werkzaamheden te hervatten.

(1) Grondwet, artikel 6.

(2) *Vedel*, Manuel élémentaire de droit constitutionnel, bl. 397 en 402.

(3) Daaruit de benaming « parlementaire onverantwoordelijkheid » die dikwijls aan de immuniteit wordt gegeven (*Novelles*, Lois politiques et administratives, deel II, Vo La Constitution, n° 507; *Wigny*, Droit constitutionnel, deel II, n° 321 en 323; *Hauriou*, Précis de droit constitutionnel, bl. 532; *Vedel*, op. cit., bl. 402; *Duguit*, Traité de droit constitutionnel, deel IV, bl. 206; *Barthélemy* et *Duez*, Traité de droit constitutionnel, blz. 564 en 565).

(4) *Wigny*, op. cit., deel II, n° 323; *Vedel*, op. cit., bl. 402; *Barthélemy* et *Duez*, op. cit., bl. 567.

(5) « That the freedom of speech and debates and proceedings in parliament ought not to be impeached, or questioned, in any court or place out of parliament » (*Esmein*, Eléments de droit constitutionnel français et comparé, deel II, bl. 418 en 419; noot onderaan cass. 18 juli 1884, Bull. 1884, blz. 279 en 280). Zie ook de Blijde Inkomst, art. 42: « Lorsque Sa Majesté fera convoquer les Etats de Brabant d'outre-Meuse, chacun pourra y dire librement ses opinions, sans pour cela encourir l'indignation et la disgrâce de Sa Majesté ou de quelque autre, en aucune façon ».

(6) Aanzetting tot misdaad of wanbedrijf, laster, eerroof, kwaadwillige ruchtbaarmaking, beledigingen (*Wigny*, op. cit., deel II, n° 321; *Barthélemy* et *Duez*, op. cit., bl. 565; *Boon*, Het Belgisch Staatsrecht, bl. 151).

(7) Redenen van Cass. 12 oktober 1911 (Bull. 1911, bl. 508).

(8) Conclusies van Advocaat-generaal Janssens voor cass. 31 december 1900 (Bull. 1901, bl. 90, kol. 1).

(9) *Esmein*, op. cit., deel II, bl. 419. Zie ook *Sibert*, La Constitution de la France du 4 septembre 1870 au 9 août 1944, bl. 379.

(10) Verslag namens de Commissie der Kamer, 7 April 1937 (Parl. Besch. Kamer, zittingsjaar 1937-1938, nr 177, bl. 3); *Laferrière*, Manuel de droit constitutionnel, bl. 713; *Sibert*, op. cit., bl. 379.

(11) *Boon*, op. cit., bl. 153; *Laferrière*, op. cit., bl. 708.

(12) Verslag namens de Commissie der Kamer (Parl. Besch. Kamer, zittingsjaar 1937-1938, nr 177, bl. 2); *Thomissen*, La Constitution belge, nr 209; *Laferrière*, op. cit., bl. 712.

(13) Zelfs ingeval de vervolging alleen tegen een derde is ingesteld, doch de huiszoeking of de inbeslagneming enig verband houdt met het mandaat van een parlements lid (*Boon*, op. cit., bl. 152; *Novelles*, op. cit., deel II, nr 507).

(14) Bijvoorbeeld een Volksvertegenwoordiger of een Senator die ook advocaat of burgemeester is (*Vedel*, op. cit., blz. 402 en 403; *Sibert*, op. cit., blz. 379).

(15) *Errera*, Traité de droit public belge, § 114; noot onderaan cass. 18 juli 1884 (Bull. 1884, blz. 279), *Contra*: corr. Gent 24 Mei 1884 (Bull. 1884, blz. 282), beslissing die duidelijk in strijd is met artikel 44 der Grondwet.

(16) Het bestaan van secties en commissies is, inderdaad, op uitdrukkelijke wijze bepaald zowel in het reglement van de Kamer (Xe, XIe en XIIe Hoofdstukken) als in dat van de Senaat (VIIIe Hoofdstuk).

(17) Gepubliceerd in het *Bulletin van Vragen en Antwoorden* (Reglementen van de Kamer; art. 28, en van de Senaat, art. 32).

(18) Grondwet art. 40.

(19) Reglementen van de Kamer (art. 95) en van de Senaat (art. 66).

(20) *Barthélemy* et *Duez*, op. cit., blz. 565; Cass. Fr. 24 Februari 1893 (*Sirey* 1893.I.217).

(21) *Boon*, op. cit. blz. 152; *Mast*, Overzicht van het grondwettelijk Recht, deel I, blz. 111; Brussel, 2 Februari 1938 (Pasic. 1938, II, 7) en de conclusies van het Openbaar Ministerie.

(22) Zie Parl. Hand. Kamer, zittingsjaar 1937-1938, blz. 394: « Les réunions des groupes, des sections et des commissions font partie de l'organisation parlementaire ».

(23) Artikel 61 van dat reglement heeft verband met de « Commissie voor het parlementair werk », doch verwijst niet naar de politieke samenstelling van de Hoge Vergadering.

(24) Artikel 215 van het Kieswetboek, inzonderheid 4e lid.

(25) In dezelfde zin het *Répertoire pratique du droit Belge*, Vo Pouvoir législatif, nr 119 en 120.

(26) IIIe Titel, Ie Hoofdstuk, Ve Afdeling, art. 7.

(27) Zie verklaringen door senator Paternoster afgelegd (Parl. Hand. Senaat, Zittingsjaar 1899-1900, blz. 335).

(28) en (29) Zie Parl. Besch. Kamer, 1880-1881, nr 79; Parl. Hand. Senaat, 1899-1900, blz. 335, 346, 347 en 354; *Servais*, Le code pénal interprété, 2e uitgave, deel I, blz. 61; *Mast*, op. cit., deel I, blz. 110 en 111; *Errera*, op. cit., § 114; *Burdeau*, Droit constitutionnel blz. 290; *Vedel*, op.

cit., blz. 402; *Duguit*, op. cit., deel IV, blz. 209; corr. Brussel 17 Oktober 1900 (Pasic. 1900.III.345).

Zie ook — doch die auteurs leggen op minder duidelijke wijze nadruk op het karakter van daden die tot het parlementaire mandaat behoren — *Giron*, Dictionnaire de droit administratif et de droit public, Vo Immunités parlementaires, blz. 165; *Orban*, Droit constitutionnel de la Belgique, deel II, blz. 475.

(30) *Errera*, op. cit., § 114; *Nypels* et *Servais*, Le Code pénal belge interprété, 2e uitgave, deel I, blz. 61; *Braas*, Précis de droit pénal, nr 83; *Répertoire pratique du droit belge*, Vo Pouvoir législatif, nr 121; *Laferrière*, op. cit., blz. 711; *Barthélemy* et *Duez*, op. cit., blz. 566, litt. b.; *Dalloz*, Encyclopédie juridique, Droit criminel, deel II, Vo Immunités, nr 28; Parl. Hand. Senaat, 1899-1900, blz. 334, 346 en 347; Brussel 31 Oktober 1900 (Pasic. 1901.II.34).

(31) Parl. Hand. Senaat, 1899-1900, blz. 354 en 367; *Vedel*, op. cit., blz. 402.

(32) *Errera*, op. cit., § 114; *Wigny*, op. cit., deel II, nr 323. Het kan echter anders zijn, ingeval de handelwijze van de beledigde persoon het voorwerp is van het vóór de Kamer gevoerde debat.

(33) en (35) Zie de hevige, doch belangwekkende discussie in de Senaat (Parl. Hand., 1899-1900, blz. 335 en volgende, inzonderheid blz. 354 en 367); *Orban*, op. cit., deel II, blz. 475; corr. Brussel 17 Oktober 1900 (Pasic. 1901.III.345); Beroep Brussel 31 Oktober 1900 (Pasic. 1901.II.34). De tegen dat arrest ingestelde voorziening werd bij cass. 31 December 1900 verworpen (Bull., 1901, blz. 89).

(34) *Nypels* et *Servais*, Le Code pénal belge interprété, deel II, blz. 217.

(36) Zie *Errera*, op. cit., § 114; Parl. Hand. Senaat, 1899-1900, blz. 367. Hier past het ook eraan te herinneren dat, krachtens artikel 275 van het Strafwetboek, smaad tot een lid van de Kamers gericht niet kan vervolgd worden, behalve bij betraping op heter daad, dan op klacht van het slachtoffer of op aangifte van de Kamer waarvan dat lid deel uitmaakt.

(37) *Wigny*, op. cit., deel II, blz. 484; *Duguit*, op. cit., deel IV, blz. 209; *Sibert*, op. cit., blz. 379; *Laferrière*, op. cit., blz. 710; *contra*: *de Lapradelle*, Cours de droit constitutionnel, blz. 307. Daarentegen zijn artikelen 90 en 134 van de Grondwet op de Ministers toepasselijk, onverschillig of dezen alleen Ministers zijn ofwel ook leden van het Parlement. In Frankrijk echter, kunnen de Ministers die van geen wetgevende Kamers deel maken artikel 41, § 1, der wet van 29 Juli 1881, gewijzigd bij de wet van 6 Januari 1950, inroepen.

(38) Het optreden van Commissarissen des Konings is in het reglement van de Kamer (art. 17) en in dat van de Senaat (art. 21) omschreven.

Artikel 100 van de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden begrijpt daarentegen, onder de personen die de immuniteit genieten « de ministers en de commissarissen door de Koning aangewezen ».

(39) Inzonderheid de bekendmaking door de Parlementaire Handelingen of door het Beknopt Verslag (reglement van de Kamer, art. 13, 15, 28, 39, 79 en 86; reglement van de Senaat, art. 17, 34 en 41). Daarentegen kan een lid van het Parlement zich niet meer op de immuniteit beroepen, wanneer het, buiten het Parlementsgebouw, een redevoering herhaalt of exemplaren van de tekst ervan verspreidt (*Errera*, op. cit., § 114; *Giron*, Dictionn. Vo Immunités parlementaires, blz. 166; cass. 11 April 1904, Bull., 1904, blz. 199, en de conclusies van het Openbaar Ministerie; *Boon*, op. cit., blz. 152 en 153; *Laferrière*, op. cit., blz. 712).

Een blote verwijzing naar een vóór de Kamers uitgesproken redevoering geeft evenwel geen aanleiding tot verantwoordelijkheid (Luik 6 Januari 1904, Belg. Jud. 1904, Kol. 82; *Novelles* op. cit., nr 507).

(40) Cass. 11 April 1904 (Bull. 1904, blz. 199); *Silvercray*, Note sur l'immunité parlementaire (Journ. Trib. crim., kol. 851 en volg.); rondschriften van de Minister van Justitie op 8 Oktober 1878.

Artikel 41 der Franse wet van 29 Juli 1881, gewijzigd door artikel 21 der wet van 6 Januari 1950, bepaalt uitdrukkelijk: « Ne donnera lieu à aucune action le compte rendu des séances publiques de l'Assemblée Nationale, du Conseil de la République, de l'Assemblée de l'Union Française et du Conseil économique fait, de bonne foi, dans les journaux » (art. 41., § 2).

(41) Cass. 11 april 1904 (Bull. 1904 blz. 199); *Duguit*, op. cit., deel IV, blz. 210; Verg. *Laferrière*, op. cit., blz. 714; noot 1, en *Barthélemy* et *Duez*, op. cit., blz. 567, litt. e.

(42) *Errera*, op. cit., § 114; *de Lapradelle*, op. cit., blz. 307; *Laferrière*, op. cit., blz. 714.

(43) Cass. 21 februari 1901 (Bull. 1901, blz. 140).

(44) Conclusies vóór Cass. 12 juli 1865, Verenigde Kamers, (Bull. 1865, blz. 261, kol. 2). Zie ook *Nypels* et *Servais*, Le Code pénal belge interprété, 2de uitgave, deel I, blz. 61.

(45) Conclusies vóór cass. 12 oktober 1911 (Bull. 1911, blz. 511 en 512).

(46) *Bull.* 1911, blz. 508.

(47) Zie ook *Novelles*, op. cit., deel II, nr 507; *Duguit*, op. cit., deel IV, blz. 210; burg. Brussel 6 juli 1937 (Journ. des Tribunaux, 1937, blz. 433); cass. Luxemburg 25 maart 1904 (Belg. Jud. 1904, kol. 486). Dit arrest is echter hoofdzakelijk gegrond hierop dat een parlements lid, dat een vordering instelt, zodoende van de immuniteit afziet. Doch de parlementaire immuniteit behoort tot de openbare orde en, derhalve, kan een volksvertegenwoordiger er niet geldig van afzien (zie hierboven nr 44).

(48) Zie *supra* nr 3.

(49) Op. cit. bl. 711, noot 1.

(50) b.v. de Franse Ordonnantie van 21 april 1944 (*Laferrière*, op. cit., blz. 712, noot 2).

- (51) Strafwetboek, art. 66, 4e lid.
 (52) Op. cit. deel II, bl. 419.
 (53) In dezelfde zin *Duguit*, op. cit., deel IV, bl. 208; *Laferrière*, op. cit., bl. 711 en noot 1; *Vedel*, op. cit., bl. 402; redenen van cass. Fr. 24 februari 1893 (*Sirey* 1893.I.217). Op dit arrest werd weliswaar critiek geïfend, welke echter verband houdt, niet met de parlementaire immuniteit, doch alleen met de verruimende interpretatie door het arrest gegeven van artikel 177 van het Franse Strafwetboek (art. 246 van het Belgisch Strafwetboek); zie dienaangaande *Villey*, noot 1 onder vermeld arrest (*Sirey* 1893.I.218) alsook *Barthélemy* en *Duez*, op. cit., bl. 566.
 (54) Conclusies vóór cass. 18 juli 1884 (*Bull.* 1884, bl. 284): « Il n'y a de questions de droit que celles que la loi elle-même a pris soin de décider ».
 (55) *Bull.*, 1901, bl. 140.
 (56) *Bull.*, 1911, bl. 508.
 (57) Noot van Procureur-generaal P. Leclercq onder cass. 17 maart 1930 (*Bull.*, 1930, bl. 164); cass. 12 februari 1940 (*ibid.*, 1940, blz. 48); 8 juni 1950 (*ibid.*, 1950, bl. 702); 12 juni 1952 (*ibid.*, 1952, bl. 664) 17 januari 1955 (*ibid.*, 1955, bl. 505).
 (58) Zie o.a. *Wigny*, op. cit., deel II nrs 322 en 324; *Orban*, op. cit., deel II, nrs 222 en 224; *Mast*, op. cit. deel I, bl. 111; *Boon*, op. cit., bl. 151 en 153; *Répertoire pratique du droit belge*, V° Pouvoir législatif, nrs 116, 122 en 124; *Novelles*. Lois politiques et administratives, deel II, V° La Constitution, nrs 506 en 508; Verslag door de H. de schrijver namens de Commissie van de Kamer uitgebracht (Parl. Besch. Kamer, zittingsjaar 1937-1938, nr 177, bl. 3). In dat verslag staat echter te lezen: « Die onschendbaarheid, welke echter geen voorrecht van rechtsmacht uitmaakt... »; waaruit blijkt dat het woord onschendbaarheid hier in een buitengewone zin wordt gebezigd.
 Zie ook in Frankrijk: *Laferrière*, op. cit., blz. 707 en 714; *Vedel*, op. cit., blz. 401 en 402; *de Lapradelle*, op. cit., blz. 305 en 309; *Hauriou*. Précis de droit constitutionnel, blz. 532 en 533.
 (59) Wet van 17 april 1878, art. 2.
 (60) b.v. wet van 17 april 1878, art. 6, 3°, 8 en 10, 3°.
 (61) b.v. Strafwetboek artt. 275, derde lid, en 296; besluitwet van 4 juni 1946 betreffende de wisselcontrole art. 3, wet van 30 mei 1879, art. 57.
 (62) Précis de Procédure pénale, deel I, nr 84. In dezelfde zin Descamps: « L'art. 45 consacre simplement ce qu'on peut appeler une procédure d'attente » (Parl. Hand. Senaat, zittingsjaar 1899-1900, bl. 353); « une prérogative de surveillance » (Parl. Besch. Senaat 1899-1900 nr 56, bl. 117); *Graaf Carton de Wiart* (Parl. Hand. Kamer, 1950-1951, vergadering van 11 januari 1951, bl. 10).
 (63) Op. cit. bl. 378: « L'expression devrait être bannie du langage courant. Elle ne correspond pas au véritable état du droit ». Zie ook *Esmein*, op. cit., deel II, bl. 418.
 (64) Cass. 31 december 1900 (*Bull.* 1901, bl. 89). Naar luid van artikel 22 van de Franse grondwet van 27 oktober 1946, gewijzigd bij artikel 7 der grondwet van 7 december 1954, is de machtiging van de Kamer, waartoe het parlementslid behoort, alleen vereist « en matière criminelle ou correctionnelle ». Het Nederlandse constitutioneel recht kent dergelijke immuniteit niet: het Openbaar Ministerie behoeft voor vervolging of aanhouding geen machtiging van de Kamer (*Oud.* Het constitutionele Recht van het Koninkrijk der Nederlanden, bl. 543).
 (65) Cass. 31 december 1900 (*Bull.* 1901, bl. 89).
 (66) Cass. 2 augustus 1886 (*Bull.* 1886, bl. 373) en de conclusies van het Openbaar Ministerie; zie ook Parl. Hand. Kamer, 1885-1886, blz. 899 en volg.
 (67) Wetboek van Strafvordering, art. 41, eerste lid.
 (68) Cass. 31 december 1900 (*Bull.* 1901, bl. 89); *Nypels* et *Servais*, op. cit., 2de uitgave, deel I, bl. 65; *Haus*. Principes généraux du droit pénal belge, deel II, nr 1083; *Rigaux* et *Trousse*. Les crimes et les délits du Code pénal, deel II, bl. 247.
 (69) Cass. Fr. 30 januari 1903 (*Dall. Pér.* 1905.I.507; *Wigny*, op. cit., deel II, nr 324; *Errera*, op. cit., § 115; *Duguit*, op. cit., deel IV, bl. 214; *Esmein*, op. cit., deel II bl. 426; *Haus*, op. cit., deel II, nr 1083; *Rigaux* et *Trousse*, op. cit., deel II, bl. 224. Van het derde lid van artikel 45 kan ook toepassing gemaakt worden, alhoewel de vervolging ingesteld werd voordat het betrokken parlementslid werd gekozen (Parl. Besch. Kamer, buitengewone zitting 1939, nr 74). Over de draagwijdte van de woorden « gedurende de zitting », zie het verslag van Raadsheer Roulier vóór cass. Fr. 30 januari 1903 (*Dall. Pér.* 1905.I.507).
 (70) Zie hierboven nr 65.
 (71) *Simon*. Strafvordering, deel I, nr 266; *Nypels* et *Servais*, op. cit., 2de uitgave, deel I, bl. 65.
 Zonneklaar is dat tot het instellen van een onderzoek tegen mededaders of medeplichtigen van een parlementslid geen machtiging van de Kamer of van de Senaat vereist is; doch ook in dit geval kan geen daad van onderzoek betreffende het parlementslid zelf verricht worden, tenzij de in artikel 45 omschreven machtiging is verleend.
 (72) Hetzij bij de Onderzoeksrechter, hetzij door dagvaarding vóór het strafrecht (*Garraud*. Traité théorique et pratique d'instruction criminelle, deel I, bl. 373). Door de stelling van een burgerlijke partij wordt, inderdaad, de publieke vordering in werking gebracht.
 (73) en (74) Aangaande de toepasselijkheid van artikel 45 der Grondwet, ook ingeval het betrokken parlementslid verklaart zich vrijwillig bij een rechterlijke overheid aan te melden, zie Parl. Besch., Senaat 1952-1953, nr 228, alsook het verslag op 25 januari 1955 uitgebracht door de Commissie van Justitie van de Senaat.
 (75) *Simon*, Strafvordering, deel I, nr 266; *Braas*. Précis de Procédure pénale, deel I, nr 84; *Novelles*. Lois politiques et administratives, deel II, V° La Constitution, nr 509;

Pandectes Belges, V° Immunités parlementaires, nr 25; *Het Répertoire pratique du droit belge*, V° Procédure pénale, nr 227; *Rigaux* et *Trousse*. Les crimes et les délits du Code pénal, deel II, bl. 231; *Haus*, op. cit., nr 1084; *Dalloz*. Encyclopédie juridique, Droit criminel, 1954, deel II, V° Immunités, nr 47.

(76) Zie het rondschrijven van de Minister van Justitie 3e Alg. Dir., nr 37069 P, dd. 10 april 1913.

(77) Het bestaan van het recht van informatie werd door de Commissie van Justitie van de Senaat uitdrukkelijk erkend. Doch de Commissie voegde er aan toe dat, in geval van aanvraag tot machtiging om te vervolgen, kennis van de inlichtingen, « tijdens een voorafgaand onderzoek verkregen » aan de Senaat of aan de Kamer behoorde gegeven te worden, inzonderheid de « aanklacht, de getuigenissen, de vaststellingen, de geschriften », waarop de beschuldiging steunde (Parl. Besch., Senaat, 1944-1945, nr 38, blz. 2 en 3).

(78) en (79) Wetboek van Strafvordering artt. 166, 169, 180 en 180ter. Zie ook art. 11 van de besluitwet van 22 januari 1945 over het bestraffen van inbreuken op de reglementering betreffende de bevoorrading van het land.

(80) *Braas*. Précis de Procédure pénale, deel I, nr 170.

(81) Wetboek van Strafvordering, artt. 167 en 180bis.

(82) *Pasinomie* 1935, bl. 6, kol. 2. Vanzelfsprekend is daarentegen dat de vereenvoudigde procedure, geregeld door de besluitwet van 10 november 1945 (gewijzigd bij artikel 11 der wet van 14 juni 1948) niet ware kunnen gevoegd worden zonder inachtneming van artikel 45 der Grondwet. In dit geval, inderdaad, was een vonnis vereist en de belanghebbende was een « beklaagde » (art. 1).

(83) Men merke echter op dat een tot een parlementslid gericht voorstel of verzoek geen vermelding van een gebeurlijke vervolging mag inhouden en dat het aan de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep behoort overgelegd te worden. Door die hoge magistraat wordt de wijze bepaald waarop het verzoek aan het betrokken parlementslid zal worden overgemaakt (Zie rondschrijven van de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, nrs 7582 en 7583 C, van 25 mei 1938).

(84) Nr 14.

(85) Zie Beroep Brussel 23 december 1859 (*Pasic.* 1861. II.118).

(86) Parl. Hand. Senaat, 1899-1900, bl. 341.

(87) Parl. Besch. Senaat, 1899-1900, bl. 121, art. 12; Parl. Hand. Senaat, 1899-1900, bl. 355 en 356.

(88) Cass. 31 december 1900 (*Bull.* 1901, bl. 89).

(89) *Faustin Hélie*. Traité de l'instruction criminelle, deel II, nr 1446; *Descamps*. Parl. Besch., Senaat, 1899-1900, bl. 119; *Barthélemy* et *Duez*, op. cit., bl. 573; *Van Schoor*. Immunité parlementaire. Exception. Flagrant délit (*Revue de droit belge*, deel III, bl. 228). - *Errera* (op. cit. § 115) merkt op dat dergelijke vereisten de bovenhand hebben op staatkundige overwegingen.

(90) Dikwijls per telefoon.

(91) Zie het schrijven van de Voorzitter der Kamer van Volksvertegenwoordigers, gepubliceerd in de Parl. Hand. Senaat, 1899-1900, bl. 357.

(92) Het onderzoek kan, in zekere gevallen door het Openbaar Ministerie zelf ingesteld worden (art. 40 van het Wetboek van Strafvordering) op voorwaarde, echter, dat het proces-verbaal der verrichtingen onverwijld aan de Onderzoeksrechter zou worden bezorgd (art. 45 van hetzelfde wetboek).

(93) *Le Pottévin*. Code d'instruction criminelle, deel I, art. 41, nr 3; *Simon*, op. cit., deel I, nr 340.

(94) Hetzij in het requisitoir tot onderzoek, hetzij door een dagvaarding vóór het strafrecht.

(95) Parl. Besch. Kamer 1897-1898, nr 34; *Orban*, op. cit., deel II, nr 224; *Novelles*, op. cit., deel II, V° La Constitution, nr 511.

(96) *Pandectes Belges*, V° Immunités parlementaires, nr 25; *Haus*. Principes généraux du droit pénal belge, deel II, nr 1084.

(97) Zie hierboven nr 14, noot 2.

(98) Art. 22 van de Franse grondwet van 27 oktober 1946, gewijzigd bij artikel 7 van de constitutionele wet van 7 december 1954.

(99) *Duguit*. Traité de droit constitutionnel, deel IV, bl. 218; *de Lapradelle*, op. cit., bl. 311; *Laferrère*, op. cit., bl. 719, noot 1.

(100) *Pierre*. Traité de droit politique électorale et parlementaire, nr 1065.

(101) *Descamps*. Parl. Besch. Senaat, 1899-1900, bl. 118.

(102) Schrijven van de Voorzitter van de Senaat aan de Minister van Justitie, dd. 18 maart 1949; schrijven van de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel aan de Minister van Justitie, nr 2891 C, dd. 21 februari 1938.

(103) *Rigaux* et *Trousse* (Les crimes et les délits du Code pénal, deel II, bl. 232) wijzen er echter op dat het parlementslid vóór het strafrecht kan gedagvaard worden als burgerlijk verantwoordelijk voor de kosten en de schadevergoeding, doch zonder die mening te rechtvaardigen. In dezelfde zin, in Frankrijk: Cass. 3 augustus 1893 (*Sirey* 1895. I.521); *Garraud*. Traité théorique et pratique du droit pénal français, deel III, bl. 676, noot 16; *Dalloz*. Encyclopédie juridique, Droit criminel, 1954, deel II, V° Immunités, nr 40.

(104) Zie o.a. art. 67 van het Boswetboek (Cass. 13 juni 1892, *Bull.* 1892, bl. 301; 5 januari 1953, *ibid.* 1953, bl. 301 en noot 5); art. 231 van de algemene wet van 26 augustus 1822 (Cass. 4 oktober 1954, *ibid.*, 1955, bl. 75 en noot 3).

(105) Zie o.a. art. 6 van de wet van 1 augustus 1899 op de politie van het vervoer.

(106) Wet van 17 april 1878, art. 4.

(107) *Huytens*, deel IV, bl. 70. Zie ook *Thonissen*. La Constitution belge annotée, nr 214; en redenen van cass. 5 januari 1899 (*Pasic.* 1899.I.73).

(108) Cass. 24 juni 1926 (*Bull.* 1927, bl. 22).

- (109) Cass. 3 oktober 1932 (*Bull.* 1932, bl. 257); 10 januari en 30 Mei 1949 (*ibid.*, 1949, blz. 13 en 395); 22 december 1952 (*ibid.*, 1953, bl. 271); 4 oktober 1954 (*ibid.*, 1955, bl. 70).
- (110) Cass. 30 januari 1950 (*Bull.* 1950, bl. 367) en de noot 1.
- (111) Grondwet, art. 45.
- (112) Cass. Fr. 16 juli 1928 (*Sirey*, 1928.I.280); 15 oktober 1954 (*Sem. Jurid.* 1955, nr 8473).
- (113) Zie de noot 2 onder cass. 12 januari 1933 (*Bull.*, 1933, bl. 68).
- (114) Ook het tweede lid, alhoewel dit lid burgerlijke zaken kan betreffen. Lijfswang kan inderdaad in geen geval tegen de burgerlijke verantwoordelijke personen uitgesproken worden (wet van 27 juli 1871, art. 6).
- (115) Het bedrag van de kosten of, eventueel, van de door de wet bepaalde geldboete, het vermogen van de aangestelde, het belang van de burgerlijk verantwoordelijke partij zelf, enz.
- (116) Besluitwet van 14 november 1939, art. 1, § 2.
- (117) *Orban*, op. cit., deel II, bl. 478; *Novelles*, op. cit., V° La Constitution, nr 510; *Het Répertoire pratique du droit belge*, V° Pouvoir législatif, nr 124; rondschriften van de Minister van Binnenlandse Zaken, nr A.R.P., MO/O/49, dd. 15 april 1949. Naar luid van dat rondschrift dient, in geval van administratieve aanhouding van een parlements lid, telegrafisch bericht ervan gegeven te worden zowel aan de Voorzitter van de Kamer, waartoe de gedetineerde behoort, als aan de Minister.
- (118) Wanbedrijf of overtreiding, die wel is waar geen grond kunnen opleveren tot het verlenen van een bevel tot aanhouding door de Onderzoeksrechter (wet van 20 april 1874, art. 1), maar die desondanks misdrijven op heter daad uitmaken.
- (119) Besluitwet betreffende het verblijf, in België, der vreemdelingen. Art. 2 van die besluitwet heeft echter verband met de internering van «Belgen die door hun betrekkingen met de vijand verdacht zijn».
- (120) Zie Parl. Besch. Senaat, 1944-1945, nr 38, blz. 1 en 11; Parl. Besch. Kamer, 1944-1945, nr 109, bl. 2.
- (121) dd. 16 december 1944.
- (122) o.a. artt. 22 en 98. Zie Cass. 4 maart 1940 (*Bull.* 1940.I.493), hetwelk er op wijst dat ook met het Decreet van 18 november 1830 dient rekening gehouden te worden, daar dit Decreet «het fundament van de Grondwet» uitmaakt (base sur laquelle la Constitution repose).
- (123) Advies van het vast Comité de de Raad voor Wetgeving dd. 16 december 1944; Parl. Besch. Senaat, zittingsjaar 1944-1945, nr 38, bl. 12.
- (124) De aanvraag tot machtiging wordt, namens het Openbaar Ministerie, door de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep ingediend (ofwel, in geval van aan de militaire rechtscolleges opgedragen vervolgingen, door de Auditeur-generaal bij het Militair Gerechtshof), en door die magistraat tot de Voorzitter van de bevoegde Kamer gericht (rondschriften van de Minister van Justitie, 3e Alg.-Dir., nr 623 P. van 19 juli 1910). Echter werden bij een navolgend rondschrift van 10 april 1913 (3e Alg. Dir., nr 37069 P), de Procureurs-generaal verzocht, vóór het indienen van de officiële aanvraag, de door hen ingewonnen inlichtingen als ook, in voorkomend geval, de stavende stukken aan de Voorzitter van de bevoegde Kamer *officieus* mede te delen. Alzo wordt aan het betrokken parlements lid de mogelijkheid gegeven, desverlangd, opheldering te verstrekken. Door voormeld rondschrift aan de Procureurs-generaal te sturen, ging de Minister van Justitie in op een wens van de Rapporteurscommissie der Kamer van Volksvertegenwoordigers (zie Parl. Besch., Kamer, 1912-1913, nr 156).
- De aanvraag tot machtiging kan ook door de gelaedeerde partij zelf ingediend worden (zie Parl. Hand. Kamer, 1902-1903, blz. 925 en 989; Parl. Besch. Kamer, 1902-1903, nr 166).
- (125) Op. cit., § 115.
- (126) Op. cit., deel I, bl. 112.
- (127) Op. cit., deel II, bl. 429 en 430.
- (128) Op. cit., deel IV, bl. 220 en 221.
- (129) Op. cit., bl. 722 tot 724.
- (130) Op. cit., bl. 404.
- (131) Dalloz, *Encyclopédie juridique. Droit criminel*, 1954, deel II, V° Immunités, nr 55.
- (132) Errera (op. cit., § 115) merkt echter op dat dergelijke belemmering zich zelden zal voordoen.
- (133) Op. cit., deel II, bl. 487.
- (134) Op. cit., bl. 576 en 577.
- (135) Barthélémy et Duez, op. cit., bl. 577.
- (136) Zie, inzonderheid, *Wigny*, op. cit., deel II, bl. 487; *Nuytels en Servais*, op. cit., 2e uitgave, deel I, bl. 64; *Revue de l'administration et du droit administratif*, jaar 1924, bl. 201.
- (137) Zie de auteurs aangehaald in het Parlementaire Bescheid, Kamer, zittingsjaar 1937-1938, nr 177, bl. 5.
- (138) o.a. omdat de publieke vordering klaarblijkelijk door verjaring vervallen is (Parl. Besch., Kamer, 1899-1900, nr 115).
- (139) Parl. Besch. Kamer, 1900-1901, nr 299; 1901-1902, nr 32; 1902-1903, nr 166.
- (140) Parl. Besch. Kamer, 1912-1913, nr 156.
- (141) Parl. Besch. Kamer, 1937-1938, nr 177.
- (142) Parl. Besch. Kamer, 1948-1949, nr 52; 1950-1951, nr 77.
- (143) Niet-ontvankelijk omdat zij, klaarblijkelijk door verjaring, is vervallen, of door een onbevoegde overheid wordt ingesteld (zie ook, aangaande dit laatste punt, Parl. Besch. Senaat, 1944-1945, nr 67, bl. 14).
- Naar luid van het Parl. Besch. Kamer 1954-1955, nr 171, wend door de Kamer de schorsing van een vervolging gevorderd omdat de gevoerde procedure «als volkomen abnormaal voorkwam».
- (144) Parl. Besch. Kamer, 1933-1934, nr 258; 1934-1935, nr 61.

- (145) Parl. Besch. Kamer, buitengewone zittingstijd 1939, nr 143; zittingsjaar 1939-1940, nr 122.
- (146) Parl. Besch. Kamer, 1954-1955, nr 341; Parl. Hand. Kamer, vergadering van 30 juni 1955, bl. 4.
- (147) Parl. Besch. Senaat, 1952-1953, nr 228.
- (148) Parl. Besch. Senaat, 1912-1913, nr 94; 1938-1939, nr 9, bl. 2; 1944-1945, nr 13, bl. 5; 1948-1949, nr 202; 1954-1955, verslag van 25 januari 1955.
- (149) Parl. Besch. Senaat 1944-1945, nr 38, bl. 4 en 7; 1944-1945, nr 67, bl. 17 en 28.
- (150) Parl. Besch. Senaat 1921-1922, nr 138. Zie ook zittingsjaar 1949-1950, nr 13, bl. 4 en 5.
- (151) Parl. Besch. Senaat 1944-1945, nr 38, bl. 4; 1944-1945, nr 67, bl. 24.
- (152) Parl. Besch. Senaat, 1948-1949, nr 92.
- (153) Parl. Besch. Senaat, 1949-1950, nr 13, blz. 2 en 3.
- (154) Parl. Besch. Senaat, 1952-1953, nr 228.
- (155) Parl. Hand. Senaat, 1952-1953, bl. 1027.
- (156) Parl. Besch. Kamer, 1912-1913, nr 156.
- (157) Franse tekst: «Mais toute l'instruction n'a abouti qu'à un seul résultat: faire éclater la parfaite innocence de M.» (Parl. Besch. Kamer, 1954-1955, nr 170).
- (158) b.v. de overheid, die de vervolging wil instellen, is daartoe kennelijk onbevoegd; de publieke vordering is duidelijk door verjaring vervallen; de aangevoerde feiten kunnen ongetwijfeld geen misdrijf uitmaken.
- (159) Parl. Besch. Kamer, 1954-1955, nr 341.
- (160) Een tweede aanvraag tot machtiging kan echter, op grond van nieuwe elementen, ingediend worden (Parl. Besch. Senaat, 1944-1945, nr 37).
- (161) Parl. Besch. Kamer 1900-1901, nr 299, inzonderheid bl. 774; 1901-1902, nr 32; Parl. Hand. Kamer, 1901-1902, blz. 520, kol. 2, en 529, kol. 2; Parl. Besch. Senaat 1944-1945, nr 67, blz. 15 en 16 — *Contra*: Parl. Besch. Senaat, 1922-1923, nr 220; edoch, de zenswijze van de Commissie werd niet door de Senaat zelf bijgetreden (Parl. Hand. Senaat, 9 augustus 1923, bl. 1464).
- (162) Vaste rechtspraak. Zie o.a. cass. 22 juni 1953 (*Bull.* 1953, bl. 849; 31 januari en 25 april 1955 (*Bull.* 1955, blz. 567).
- (163) *Sirey* 1950.I.9.
- (164) Op 30 juli 1949.
- (165) Zie o.a. *Drago*, L'évolution récente de la notion d'inviolabilité parlementaire (*Revue du droit public et de la science politique*, 1949, blz. 350 tot 368); *Brouhot*, noot onder cass. Fr. 7 juli 1949 (*Sem. Jurid.* 1949, nr 5222); *Galland*, noot onder hetzelfde arrest (*Sirey*, 1950.I.9).
- (166) *Sem. Jurid.* 1953, III, nr 18012.
- (167) Zie *Berlia*, La loi du 31 juillet 1953 (*Revue du droit public et de la science politique*, 1953, blz. 697 tot 700).
- Ten onrechte zou men tegen die zenswijze de studie aanvoeren die in de «Revue de l'administration et du droit administratif en Belgique» is verschenen (deel LXVII, bl. 197). De auteur van die studie zet de mening uiteen dat, ingeval aangegeven feiten, die naar de mening van het Openbaar Ministerie, door een bepaalde wettekst strafbaar worden gesteld, klaarblijkelijk niet onder de toepassing van die wetsbepaling vallen, de machtiging behoort geweigerd te worden. Het geldt dus een volstrekt ander vraagstuk dan het hier behandelde. (zie hierboven nr 28 en de noten 1 en 2).
- (168) Nr 19. Zie ook cass. 31 dec. 1900 (*Bull.* 1901, bl. 89); Parl. Besch. Kamer, 1937-1938, nr 177, blz. 3 en 5.
- (169) Zie o.a. Parl. Besch. Senaat 1952-1953, nr 228; Kamer 1954-1955, nr 341.
- (170) Zie o.a. Parl. Besch. Senaat 1944-1945, nr 13, bl. 8; 1954-1955, verslag van 25 januari 1955.
- (171) Hetzij tot voorlopige hechtenis (Parl. Besch. Kamer, 1950-1951, nr 77; 1954-1955, nr 341, bl. 2; Commissie van Justitie, Senaat, vergadering van 25 januari 1955), hetzij tot hechtenis ter tenuitvoerlegging van de straf (Parl. Besch. Kamer 1938-1939, nr 16; 1948-1949, nr 52). Zie ook *Novelles*, op. cit., deel II, nr 512).
- (172) Alsook, wanneer het om het voortzetten van een vervolging gaat, in het schrijven waarbij de bevoegde Kamer van de vóór de zitting ingestelde vervolging op de hoogte gebracht wordt (art. 45, 3e lid, van de Grondwet).
- (173) De schorsing loopt hetzij tot de dag, waarop de aangevraagde machtiging wordt verleend, hetzij tot de sluiting van de zitting (zie de overwegingen in de *Revue de droit pénal et de criminologie* gepubliceerd, jaar 1911, blz. 271 en 272; Kamer van inbeschuldigingstelling, Luik 19 april 1902, Belg. Jud. 1902, bl. 624, Ass. Seine 30 oktober 1882, *Pasic.* 1893, IV, 137 en de noot; *Braas Précis de procédure pénale*, deel I, nr 147).
- Ingeval de schorsing van een reeds ingestelde vervolging door de bevoegde Kamer is gevorderd (art. 45, 3e lid, van de Grondwet), is de verjaring zelf geschorst sedert de dag van die vordering tot het einde van de zitting.
- Volgens de Franse rechtsleer en rechtspraak heeft die schorsing van de verjaring der publieke vordering een «persoonlijk» karakter, zodat de verjaring niet geschorst is ten opzichte van de mededaders of van de medeplichtigen van het parlements lid (Chambon, noot onder cass. Fr. 3 februari 1955, *Sem. Jurid.* 1955, nr 8663; Cass. Fr. 1 december 1949, *Sirey*, 1950.I.72).
- In verband hiermede moge er aan herinnerd worden dat de Franse wetgeving geen bepaling behelst omtrent de schorsing van de verjaring der publieke vordering (*Garraud*, *Traité théorique et pratique du droit pénal français*, deel II, nr 736; zie daarentegen de Belgische wet van 17 april 1878, art. 27). Door de Belgische rechtsleer en rechtspraak wordt algemeen aangenomen dat zowel de schorsing als de stuiting van de verjaring der publieke vordering een «reëel» karakter heeft (*Braas*, op. cit., deel I, nr 149; Cass. 27 maart 1899, *Pasic.* 1899.I.183; 16 juni 1947, *ibid.*, 1947.I.278 en 19 dec. 1949, *ibid.*, 1950.I.264).
- (174) Wet van 17 april 1878, art. 4.
- (175) *Garraud*, *Traité théorique et pratique d'instruction*

criminelle, deel I, nr 169; *Garçon*, Code pénal annoté, art. 121, nr 32.

(176) Cass. Fr. 5 augustus 1882 (*Dall. Pér.* 1883.I.44) en 30 januari 1903 (*ibid.* 1905.I.507).

(177) Cass. Fr. 21 dec. 1950 (*Dall. Hebd.*, 1951.I.113); 3 februari 1955 (*Sem. Jurid.*, 1955, nr 8663) en de noot van P. Chambon.

(178) *Nypels et Servais*. Le Code pénal belge interprété, art. 158, nr 1; *Rigaux et Trousse*. Les crimes et les délits du Code pénal, deel II, bl. 223; *Goedseels*. Commentaire du Code pénal belge, nr 1150; *Constant*, Manuel de droit pénal, deel II, nr 255; *Wigny*, op. cit., deel II, bl. 487.

(179) Alsook met artikel 90, hetwelk de vervolgingen tegen de ministers betreft.

(180) In dezelfde zin: het *Répertoire pratique du droit*

belge, V^o Pouvoir législatif, nr 130; *Pandectes Belges*, V^o Immunités parlementaires, nr 42. Zie ook *Nypels et Servais*. Le Code pénal belge interprété, deel I, eerste uitgave, bl. 478, noot 2.

(181) Cass. 30 januari 1903 (*Dall. Pér.* 1905.I.507); 24 november 1949 (*Sirey* 1951.I.9); 17 november 1953 (*Bull. crim.* nr 295); 3 februari 1955 (*Sem. Jurid.* 1955, nr 8663). Het laatstgemeld arrest ontzegt aan de rechter zelfs het recht te beslissen dat het onderzoek over de exceptie en het verder onderzoek naar de grond der zaak samengevoegd worden.

(182) Cass. 5 oktober 1883 (*Bull.* 1883, bl. 359); 6 augustus 1900 (*ibid.*, 1900, bl. 343); 21 oktober 1919 (*ibid.*, 1919, bl. 230), alsook de redenen van cass. 30 mei 1949 (*ibid.*, 1949, bl. 401). Zie ook *Scheyven*, *Traité pratique des pourvois en cassation*, bl. 122.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 17 januari 1955.

Voorzitter : M. De Clippele.

Raadsheer-Verslaggever : M. Delhayé.

Advocaat-Generaal : M. Depelchin.

Bouwreglement. — Begrip « constructie » in gemeentelijk bouwreglement. — Ruime betekenis.

Het begrip « constructie » voorkomend in het bouwreglement van een gemeente, moet worden verklaard met inachtneming van de spraakkundige betekenis van het woord, van het gewone gebruik daarvan en van de zin, die het heeft in verband met de wettelijke rechten en verplichtingen der gemeentelijke overheid ter zake.

Het woord « constructie » strekt zich aldus uit tot alle samenvoeging van materialen om onverschillig welk bouwwerk, met de grond verbonden of daaraan gehecht, tot stand te brengen. Behoudens bijzondere omstandigheden beantwoorden zowel een verbindingsspoor als een loskaai aan dat begrip.

Gemeente Hoboken t/ Bulens.

Gelet op de bestreden beslissing op 28 april 1954 door het Hof van Beroep te Brussel geweest;

Over de twee middelen samen, het eerste : schending van artikelen 11 en 115 van het gemeentelijk bouwreglement der gemeente Hoboken dd. 9 mei en 24 oktober 1947, van de artikelen 1319, 1320, 1382 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest verweerder heeft vrijgesproken en de vordering van eiseres strekkende tot wegruiming van het door hem, zonder voorafgaande toelating, zoals bij voormeld reglement voorzien aangelegd spoor afgewezen heeft, om reden dat het aanleggen van dergelijk aansluitingsspoor niet onder het begrip « constructie » viel,

dan wanneer dit woord in voormeld reglement in zijn breedste zin wordt gebruikt;

het tweede : schending van artikelen 11 en 114 van het gemeentelijk bouwreglement der gemeente Hoboken dd. 9 mei en 24 oktober 1947, van artikel 95 der Grondwet, van artikelen 1101, 1134, 1135, 1319, 1320, 1382 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, bij een onvoldoende motivering die uw toezicht niet toelaat en aldus dient te worden gelijkgesteld met een gebrek aan motivering, en die overigens het gerechtelijk contract miskent zoals het namelijk werd gevormd door verweerders besluiten, deze

laatste heeft vrijgesproken en de vordering van eiseres strekkende tot het slopen, afbreken en wegruimen van een loskade heeft afgezeen om reden dat die loskade geen ordelijke opeenhoping van afbraak en afval was en dus niet als een « constructie » kon worden beschouwd,

dan wanneer het begrip « constructie » door voormeld reglement in de breedste zin wordt gebruikt en het onderscheid « ordelijke of niet-ordelijke ophoping » niet toelaat, terwijl anderzijds door verweerders besluiten was erkend dat die opeenhoping door hem werd gedaan « om er een voorlopige loskade van te maken », hetgeen volkomen aan het begrip « constructie » beantwoordt;

Overwegende dat uit het bestreden arrest en uit het vonnis van de correctionele rechtbank te Antwerpen dd. 16 januari 1954 blijkt dat verweerder te Hoboken tussen 1 april en 1 mei 1953 een verbindingsspoor en een daarbij horende loskaai, zijnde een opeenhoping van stukken beton, afval van bouwwerken en aarde met een lengte van 38 meter, een breedte van 15 meter en een hoogte van 2,60 meter opgetrokken had;

Overwegende dat verweerder uit dien hoofde vervolgd werd « om zonder voorafgaande geschreven toelating van het college van burgemeester en schepenen, op welke grond en op welke afstand ook van de openbare weg, afsluitingsmuren, constructies of gebouwen van welke aard ook, gebouwd, herbouwd, veranderd, hersteld of afgebroken te hebben, gravings- of funderingswerken te hebben uitgevoerd, putten van welke aard ook, gebouwd, hersteld of te niet gedaan te hebben, bij inbreuk op artikelen 11 en 115 van het gemeentelijk bouwreglement van de gemeente Hoboken »;

Overwegende dat het bestreden arrest om na te gaan of de uitgevoerde werken onder toepassing vielen van artikel 11 van het gemeentelijk bouwreglement enerzijds het begrip « constructie » omschrijft « in de ordelijke samenvoeging van materialen met het oog op de menselijke bedrijvigheid » en anderzijds verklaart dat het begrip « constructie » voorkomende in bedoeld reglement, « in zijn enge zin moet worden beschouwd naar de oorspronkelijke betekenis van zijn samenstelling »; dat het arrest vervolgens verweerder vrijspreekt en zich onbevoegd verklaart om van de eis van de burgerlijke partij kennis te nemen ten opzichte van het verbindingsspoor : omdat « het aanleggen er van aan het begrip constructie — aldus verklaard — niet beantwoordt » en ten opzichte van de loskaai omdat « men wel enigszins zou kunnen geneigd zijn in de ordelijke opeenhoping van afbraak en afval, en in deze aanaarding een constructie van welke aard te ontwaren, in die zin dat deze opeenhoping, op tussenkomst

van betichte en met een bepaald oogmerk werd uitgebouwd of werd ingericht, maar « dat deze stand van zaken echter niet aldus dient te worden beschouwd, ter wille van het onvoldoend uitgesproken karakter er van »;

Overwegende dat het begrip constructie, voorzien door artikel 11 van het bouwreglement der gemeente Hoboken dient verklaard met inachtneming van de spraakkundige betekenis van het woord, van de gewone gebruikswijze er van en van de zin die het heeft in verband met de wettelijke rechten en verplichtingen der gemeentelijke overheid ter zake zoals zij vastgesteld worden in artikel 50 van het Decreet van 14 december 1789, artikel 3, titel XI van het Decreet van 24 augustus 1790, artikelen 75 en 78 der gemeentewet en in het besluit van de Regent dd. 1 februari 1945, dat de gemeente Hoboken onderwerpt aan de stedenbouwkundige ordening voorzien door het besluit van 17 november 1944, en het besluit-wet van 2 december 1946;

Overwegende dat het woord constructie zich aldus uitstrekt tot alle samenvoeging van materialen om eender welk bouwwerk met de grond verbonden of er aan gehecht, tot stand te brengen;

Dat zowel een verbindingsspoor als een loskaai behoudens bijzondere omstandigheden, waarop het arrest niet wijst, aan dat begrip beantwoorden, zodat het bestreden arrest artikelen 11 en 115 van het bouwreglement der gemeente Hoboken geschonden heeft door aan deze werken het karakter van « constructie » te ontkennen;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest in zover het beslist heeft over de burgerlijke vordering van aanlegster; zegt dat melding van huidig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Legt de kosten ten laste van verweerder, behalve de kosten van betekening van de voorziening aan het Openbaar Ministerie, welke ten laste van aanlegster blijven;

Verwijst de also beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 4 februari 1955.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-Verslaggever : M. Bayot.

Procureur-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat : Mr della Faille d'Huyse.

Handelshuur. — Zgn. brouwerijcontract. — Om recht te hebben op huurhernieuwing moet de huurder van het onroerend goed, hetzij eigenaar, hetzij huurder zijn van de daarin gedreven handelszaak.

Luidens artikel 13 van de wet van 30 april 1951 heeft de huurder bij voorkeur boven alle andere personen het recht de hernieuwing zijner huurovereenkomst te verkrijgen « om dezelfde handel voort te zetten »; volgens artikel 16, 1, 3° van dezelfde wet kan de verhuurder de hernieuwing van de huurovereenkomst weigeren, indien hij het onroerend goed, waarin « de uittredende huurder zijn bedrijvigheid uitoefent », wil wederopbouwen. Artikel 25, 4° en 5° bepaalt in geval van weigering van huurhernieuwing

ten gevolge van het aanbod van een meerbiedende derde de verschuldigde uitwinningsvergoeding op een bedrag, dat veranderlijk is naar gelang deze derde in het goed een andere handel drijft « dan die welke de vroegere huurder daarin dreef » of daarin een handel van dezelfde aard drijft.

Uit de samenhang van die bepalingen blijkt, dat een huurder slechts recht heeft op de bij de wet van 30 april 1951 geregelde hernieuwing van de huurovereenkomst, indien hij eigenaar is van de in het onroerend goed gedreven handelszaak of wanneer hij die handelszaak in huur heeft verkregen.

Deze interpretatie der wet wordt bevestigd door haar wordingsgeschiedenis.

De brouwerij, die noch eigenares, noch huurster is van de in het onroerend goed gedreven handelszaak (café) heeft mitsdien geen recht op hernieuwing van de huurovereenkomst.

N.V. Grote Brouwerij Ultra t/ We Rombaut-
de Pessemier.

Gelet op het bestreden vonnis op 4 juli 1952 in hoger beroep door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent gewezen;

Over de drie middelen : het eerste :

Schending van artikelen 97 van de Grondwet, 1101, 1134, 1317, 1319, 1320 van het Burgerlijk Wetboek; 1, 2, 13 tot 25 van de wet dd. 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming van het handelsfonds,

doordat het bestreden vonnis het vonnis a quo bevestigt en verklaart dat de tussen partijen bestaande huurovereenkomst niet onder de toepassing valt van de wet van 30 april 1951,

dan wanneer het bestreden vonnis zelf vaststelt en verklaart dat, inzake, « tussen de eigenaar en de brouwerij enerzijds evenals tussen de brouwerij en de herbergier anderzijds a) een huurovereenkomst werd afgesloten; b) die een onroerend goed of gedeelte van onroerend goed betreft en gezegd gebouw; c) in hoofdzaak bestemd is; d) tot het drijven van een kleinhandel zijnde het bestellen van dranken aan de gebruiker; dat deze contracten dus voldoen aan de vereisten van artikel 1 en derhalve handelshuurovereenkomsten zijn waarop de regelen van de nieuwe afdeling IIbis van het Hoofdstuk II van Boek III Titel VIII van het Burgerlijk Wetboek toepasselijk zijn »,

en « dat het artikel 1 zo duidelijk en ondubbelzinnig is terzake dat er geen plaats is voor interpretatie en de rechter zijn macht zou te buiten gaan door van die tekst af te gaan, zij het op grond van Parlementaire Bescheiden of Handelingen ». Wat het recht van eiseres tot het voordeel van de wet moest doen erkennen daar haar handelshuurovereenkomst al de voorwaarden van artikel 1 van de wet vervulde en binnen de door artikel 2 voorziene uitzondering niet viel;

het tweede :

Schending van artikelen 97 van de Grondwet, 1, 2, 13 tot 25 van de wet dd. 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming van het handelsfonds,

doordat het bestreden vonnis het vonnis a quo bevestigt en verklaart dat de tussen partijen bestaande huurovereenkomst niet onder de toepassing valt van de wet van 30 april 1951 om reden dat het in het goed uitgebaat handelsfonds aan eiseres niet toebehoort,

dan wanneer het vonnis vaststelt of erkent dat gezegde overeenkomst een onroerend goed betreft dat uitdrukkelijk tot het drijven van een kleinhandel bestemd was en dat zulk een kleinhandel in het goed gedreven wordt, wat overeenkomstig artikel 1 van de wet voortstaat om de overeenkomst als handelshuurovereenkomst te doen beschouwen en om ze onder beschutting van de wet te stellen, wie ook de eigenaar van het in geëxploiteerd handelsfonds zij;

het derde :

Schending van artikelen 1101, 1108, 1134, 1165, 1708 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 2, 10, 11, 13 tot 25 van de wet dd. 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming van het handelsfonds; 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden vonnis dat vaststelt dat de brouwerij, eiseres, een algehele onderverhuur van het kwestieus goed heeft afgesloten, maar niet eens het handelsfonds afgestaan heeft of kon afstaan, beslist dat «deze onderverhuur dus gelijk staat met een afstand van huur-rechten» bij toepassing van artikel 11, 1, al. 2 van de wet,

dan wanneer gezegde tekst slechts beschikt dat «de algehele onderverhuur, tegelijk met de afstand van het handelsfonds, gelijkstaat met afstand van de huurovereenkomst» en bijgevolg, bij gebreke aan vervulling van de door de tekst bedongen voorwaarde, niet kon toegepast worden;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden vonnis blijkt dat verweerster aan aanlegster een onroerend goed in huur heeft gegeven, welk nadien door haar aan een derde, herbergier, werd onderverhuurd; dat met de toestemming van al de partijen het onroerend goed bestemd was tot het drijven van een kleinhandel, welke, in onderhavig geval, aan de eisende brouwerij niet toebehoorde maar aan de derde onderhuurder;

Overwegende dat alhoewel de rechter er op wijst dat, volgens hem, al de door artikel 1 van gezegde wet opgelegde voorwaarden, in onderhavig geval, verenigd zijn; om aan de tussen partijen gesloten overeenkomst het karakter van een handelshuurovereenkomst toe te kennen, hij nochtans beslist dat aanlegster de hernieuwing van deze huurovereenkomst niet aanvragen kan om reden dat het in het onroerend goed geëxploiteerd handelsfonds aan aanlegster niet toebehoort doch aan een derde aan wie zij het onroerend goed onderverhuurt; waaruit het vonnis besluit, dat de aanvraag van aanlegster dient verworpen, hetzij men op artikel 11 van de wet steunt, hetzij op artikel 13;

Overwegende dat, luidens gezegd artikel 13, de huurder, bij voorkeur boven alle andere personen, recht heeft de hernieuwing van zijn huurovereenkomst te verkrijgen «om dezelfde handel voort te zetten»; dat volgens artikel 16, 1, 3°, de verhuurder zich tegen de hernieuwing van de huurovereenkomst kan verzetten, indien hij het onroerend goed of het gedeelte van het onroerend goed waarin de «uittreedende huurder zijn bedrijvigheid uitoefent» wil wederopbouwen; dat artikel 25, 4° en 5°, in geval van ontzegging van huur, hernieuwing ten gevolge van het aanbod van een meerbiedende derde, de verschuldigde uitwinningvergoeding op een bedrag bepaalt dat verandert naar gelang deze derde in het goed een andere handel drijft «dan die welke de vroegere huurder er dreef» of er een handel van dezelfde aard drijft;

Dat uit de samenhang van die bepalingen blijkt dat een huurder slechts recht heeft op de door de wet van 30 april 1951 geregelde hernieuwing van de huur-

overeenkomst, indien hij eigenaar is van het in het onroerend goed geëxploiteerd handelsfonds of wanneer hij dit handelsfonds in huur heeft verkregen;

Overwegende dat deze interpretatie van de wet bevestigd werd in de loop van de voorbereidende werkzaamheden ervan;

Overwegende dienvolgens dat, door te beslissen dat aanlegster «die noch eigenares, noch huurster is van het in het onroerend goed geëxploiteerd handelsfonds», geen recht had op de bij artikelen 13 en volgende der wet van 30 april 1951 voorziene hernieuwing van de huurovereenkomst, het bestreden vonnis zijn dispositief wettelijk gerechtvaardigd heeft; dat, de grieven door de voorziening gericht tegen de andere motieven van de bestreden beslissing, welke overbodig zijn, niet ontvankelijk zijn;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten en de voorziening vóór 15 September 1953 betekend zijnde geveest, tot een vergoeding van 150 frank jegens de verweerster.

NOOT: Hetzelfde is reeds door het Hof van Verbreking uitgemaakt bij een arrest van 20 mei 1954, opgenomen in het R. W. 1954-1955, 699.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 28 juni 1955.

Voorzitter: M. Scheyvaerts.

Raadsheren: M.M. de Foy en Maréchal.

Advocaat-Generaal: M. Strijckmans.

Advocaten: Mrs Van der Donck en Speyer.

1. **Hotelhouder.** — Aansprakelijkheid tegenover zijn gasten.
2. **Incidenteel beroep.** — Aanvaarding zonder protest van de vrijwillige uitvoering door appellant voor een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis. — Ontvankelijkheid van het incidenteel beroep.

1. *Een hotelhouder mag van zijn cliënten niet eisen, dat zij op elk ogenblik hun aandacht zouden vestigen op een bron van gevaar, die hij zelf geschapen heeft.*

Een hotelgast begaat geen fout, wanneer hij het slachtoffer is van een onvoorzichtigheid of van een fout, die door de hotelhouder is begaan, zelfs wanneer zijn aandacht tevoren op het daaruit voortvloeiende gevaar gevestigd is, doch indien, zoals in casu, de minste verstrooidheid van zijnentwege in omstandigheden waarin deze lichte verstrooidheid geen fout oplevert, voor hem onvermijdelijk schadelijke gevolgen moest hebben.

Hotelhouders moeten voor de volkomen veiligheid van hun gasten zorgen, voornamelijk daar, waar dezen normaal moeten vertoeven.

Hotelhouders begaan een fout, zo zij, zelfs, door enkele lichtzinnigheid, onachtzaamheid of gebrek aan vooruitzicht of voorzorg voor de voeten van hun gasten strikken of hindernissen leggen (in casu een deurstop) waarvan de aanwezigheid zou kunnen vermoeden worden en waarin een normaal voorzichtig en aandachtig persoon op de lange duur moet vallen of waarover hij moet struikelen.

2. *Krachtens artikel 442, I, 1, Rv., zoals dit artikel gewijzigd is bij K.B. n° 300 van 30 maart 1936, kan de gedaagde in beroep incidenteel beroep instellen in elke stand van het geding, zelfs al mocht hij het vonnis waarvan beroep zonder protest hebben betekend.*

Hieruit volgt dat het incidenteel beroep ook nog ontvankelijk is in elke stand van het geding, wanneer gedaagde in beroep zonder protest de vrijwillige uitvoering van een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis heeft aanvaard.

N.V. Société des Hôtels Anversoïis t/ Elsinger en Rhijn.

Gezien het vonnis dd. 25 juni 1953, betekend op 10 juli en het vonnis dd. 14 juli 1954, waarvan geen akte van betekening wordt overgelegd, beide tussen vonnissen uitgesproken door de Rechtbank van eerste aanleg, zetelende te Antwerpen en aan het Hof in behoorlijke uitgifte overgelegd.

Gezien de akte van beroep tegen deze beide vonnissen betekend dd. 13 augustus 1954.

Overwegende dat het beroep regelmatig naar de vorm, binnen de wettelijke termijn werd ingesteld;

1. Over het hoofdberoep :

Overwegende dat beroepster er aan de eerste rechter een grief van maakt dat hij de eis van geïntimeerden gegrond heeft verklaard en aldus beslist heeft dat beroepster aansprakelijk is voor de schade door geïntimeerden geleden ten gevolge van het struikelen van eerste geïntimeerde over een deurstop in de hotelkamer door deze beroepene in mei 1952 betrokken in het Hôtel Excelsior te Antwerpen, aan appellante toebehorende en door haar geëxploiteerd;

Overwegende dat vaststaat dat deze deurstop, die beletten moest dat de ingangdeur van de kamer te ver zou openstaan, zich bevond op 0,35 m. uit het vlak van de muur, op de weg tussen de kapstok en de deur van de badkamer en dat de rode caoutchouc kleur van deze stop weinig verschilde van de rode kleur van het tapijt waarmede de kamer belegd was, hetgeen voor gevolg had dat hij moeilijk zichtbaar was;

Overwegende dat, zowel uit het verslag van de aangestelde deskundige, bouwmeester J. Smits, als uit het gezond verstand spruit dat deze stop te ver verwijderd was van de muur, derwijze dat hij gevaar opleverde voor de gebruikers van de kamer en dit des te meer daar de kleur van de stop en het tapijt zich vermengde;

Overwegende dat appellante te vergeefs aanvoert dat eerste geïntimeerde noodzakelijkerwijze de aanwezigheid van de stop had moeten opmerken, daar zij de kamer reeds sinds een drietal dagen betrok;

Overwegende dat op zich zelf dit tijdsverloop de gegrondheid van deze bewering als een vaststaand feit niet bewijst;

Overwegende overigens dat een hoteluitbater van zijn cliënteel niet mag eisen dat deze laatste op elk ogenblik haar aandacht zou vestigen op een bron van gevaar die hijzelf geschapen heeft;

Dat een reiziger geen fout begaat wanneer hij het slachtoffer is van een onvoorzichtigheid of van een fout door de hotelhouder begaan, zelfs wanneer zijn aandacht op voorhand op het gevaar eruit voortvloeiende gevestigd werd, doch indien, zoals het in casu het geval was, de minste verstrooidheid van zijnzintwege in omstandigheden waarin deze lichte verstrooidheid geen fout daargestelt voor hem onvermijdelijk schadelijke gevolgen moest hebben;

Overwegende inderdaad dat de hotelhouders voor de

volkomen veiligheid van hun cliënteel moesten zorgen, voornamelijk daar waar deze normaal moet vertoeven;

Dat de hotelhouders een fout begaan zo ze, zelfs door loutere lichtzinnigheid, onachtzaamheid of gebrek aan vooruitzicht of voorzorg, voor de voeten van hun cliënteel strikken of hindernissen leggen en waarin aanwezigheid zou kunnen vermeden worden en waarin een normaal voorzichtig en aandachtig persoon op de lange duur moet vallen of waarop hij moet struikelen;

Overwegende dat dit hier het geval was, daar er in een slaapkamer niet moet verwacht worden dat men voortdurend moet letten op de plaats waar men zijn stappen zet en dat appellante zonder moeite de aanwezigheid van bewuste hindernis had kunnen en moeten vermijden;

Dat ten laste van eerste geïntimeerde geen fout bewezen werd;

Overwegende dat de eerste rechter dienvolgens terecht appellante alleen aansprakelijk heeft verklaard voor de door geïntimeerden geleden schade;

2. Over de ontvankelijkheid van het incidenteel beroep :

Overwegende dat appellante in ondergeschikte dñe besluit tot de onontvankelijkheid van het incidenteel beroep door geïntimeerden in hun conclusien ingesteld, daar beroepster het tweede vonnis a quo had uitgevoerd vóór het instellen van het hoofdberoep en dat geïntimeerden, zonder voorbehoud deze uitvoering na het instellen van het hoofdberoep hebben aanvaard;

Dat dit incidenteel beroep strekt tot de verhoging van de provisionele schadevergoeding aan geïntimeerden toegekend door het tweede tussenvonnis dd. 14 juli 1954, dat alvorens verder recht te doen een deskundig onderzoek bevolen heeft;

Overwegende dat dit vonnis uitvoerbaar werd verklaard bij voorbaat, spijs alle verhaal en zonder borgstelling;

Overwegende dat luidens de bepaling van artikel 443, laatste alinea, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zoals dit artikel gewijzigd werd door het Koninklijk Besluit n° 300 van 30 maart 1936, en door de wet van 4 mei 1936, geïntimeerde incidenteel beroep mag instellen in elke stand van het geding, zelfs indien hij het vonnis a quo zonder protest heeft betekend;

Overwegende dat hieruit voortvloeit dat het incidenteel beroep ook nog ontvankelijk is in elke stand van het geding, wanneer geïntimeerde zonder protest de vrijwillige uitvoering van een bij voorbaat uitvoerbaar vonnis door appellant heeft aanvaard;

Dat in casu het tegenberoep derhalve ontvankelijk is;

3. Over de grond van het incidenteel beroep :

Overwegende dat, met inachtneming van de thans reeds voorhanden liggende bewijsstukken betreffende de door geïntimeerden geleden schade, doch zonder in aanmerking te nemen het deskundig verslag van de heren Drs. Medici Wilson, Cantweel en Sternberg, dat aan het oordeel van de eerste rechter nog niet onderworpen werd, het provisioneel bedrag dat aan geïntimeerden toegekend werd als volgt dient verhoogd te worden:

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1936,

Alle andere en strijdige besluiten van de hand wijzende;

Gehoord in openbare zitting het eensluidend advies van de heer advocaat-generaal Strijckmans, wat de ontvankelijkheid van het incidenteel beroep betreft.

Ontvangt het hoofdberoep.

Verklaart het ongegrond.

Ontvangt het incidenteel beroep.

Verklaart het in de hierna bepaalde mate gegrond.

Dienvolgens bevestigt de bestreden vonnissen, behalve daar waar de eerste rechter op 50.000 frank het bedrag van de provisionele schadevergoeding heeft vastgesteld.

Wijzigende dienaangaande, brengt dit bedrag op de som van 100.000 frank.

Verwijst appellante in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 17 februari 1955.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Verougstraete en Van Hove.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Vermeulen.

Advocaat : Mr Tremmery.

Ontkenning van vaderschap. — Begin van de in art. 313, lid 2 B.W. bedoelde termijn van 300 dagen. — Datum van het proces-verbaal van niet-verzoening.

Artikel 313, lid 2, B. W. moet aldus worden verklaard, dat, wanneer vaststaat dat de echtgenoten reeds vóór het indienen van het verzoekschrift tot echtscheiding afzonderlijk woonden en geen uitdrukkelijke rechterlijke beslissing omtrent het verblijf van de vrouw is geweest, omdat de man op dit punt stilzwijgend accoord was, de datum van het proces-verbaal van niet-verzoening der echtgenoten, hetwelk moet worden beschouwd als aanwijzend de verblijfplaats van de vrouw, als het vertrekpunt wordt aangezien voor de berekening der 300 dagen, bedoeld bij artikel 313, lid 2, B.W., indien de procedure tot echtscheiding wordt voortgezet.

L. t/ V. en L.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen gewezen bij verstek tegen geïntimeerden — oorspronkelijke verweerders — door de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, burgerlijke kamer met drie rechters, op 8 januari 1954;

Overwegende dat geïntimeerden alhoewel behoorlijk gedagvaard, geen pleitbezorger hebben gesteld;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig werd ingesteld;

Overwegende dat de door L... Emiel binnen de wettelijke termijn ingestelde vordering strekte tot de ontkenning van het vaderschap van het kind L... Jean-Marie, geboren te op 14 september 1953 uit eerste geïntimeerde en ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand als hebbende appellant tot vader;

Overwegende dat de eerste rechter de vordering niet ontvankelijk heeft verklaard waar deze hoofdzakelijk gegrond was op artikel 313, lid 2, B. W. en wel ontvankelijk heeft verklaard waar zij, in ondergeschikte orde, gesteund was op de fysische en morele onmogelijkheid van gemeenschap; dat echter, vooraleer ten gronde uitspraak te doen, de rechtbank aan appellant het bewijs heeft opgelegd van zekere feiten;

Overwegende dat appellant zich terecht door deze beslissing gegriefd acht;

dat de eerste rechter een al te strikte en al te letterlijke toepassing van voormeld artikel 313, al. 2, heeft gedaan, hetwelk de ontkenning van vaderschap door enkele verklaring voorziet;

Overwegende dat L... Emiel, in verband met de hoofdzakelijke rechtsgrond, de algemene rechtspraak der drie Hoven van Beroep en meer speciaal het arrest van dit Hof dd. 9 maart 1951 (Pas. 1952, II, 1) had ingeroepen;

dat met bewuste rechtspraak dient aangenomen dat, waar vaststaat dat, reeds vóór het indienen van het verzoekschrift tot echtscheiding de echtgenoten afzonderlijk woonden en waar geen uitdrukkelijke rechterlijke beslissing betreffende het verblijf van de vrouw tussenkwam omdat de man nopens dit punt taciet accoord was, de datum van het proces-verbaal van niet-verzoening der echtgenoten, hetwelk moet worden beschouwd als de verblijfplaats van de vrouw aanwijzend, als het vertrekpunt wordt aangezien van de berekening der 300 dagen, bedoeld bij artikel 313, al. 2, B. W., indien de procedure tot echtscheiding voortgezet wordt;

dat de eerste rechter deze zienswijze niet deelde;

dat evenwel de door de rechtbank uitgebrachte beschouwingen niet opwegen tegen de zeer ernstige gronden waarop de bewuste rechtspraak gevestigd is en waarnaar hier uitdrukkelijk wordt verwezen (arresten Luik, 12 november 1937, Pas. 1938, II, 107; 22 maart 1945, Pas. 1945, II, 50; Brussel, 29 maart 1939, Pas. 1939, II, 117; 14 juni 1949, R. W. 1949-'50, kol. 199; Gent, 9 maart 1951, reeds vermeld);

Overwegende dat de echtgenoten L...-V... sinds januari 1952 afzonderlijk woonden, de man verblijvende te R...,, en de vrouw te R..., %....;

dat deze toestand ongewijzigd was toen appellant op 13 juni 1952 zijn verzoekschrift tot echtscheiding indiende, hetwelke onder meer gegrond was op het overspel van de echtgenote, en toen op 4 juli 1952 het proces-verbaal van niet-verzoening door de Voorzitter van de rechtbank opgesteld werd;

dat de werkelijkheid van deze toestand en de volstrekte morele onmogelijkheid tot samenwonen die daaruit noodzakelijk moest voortspruiten, bevestigd werd door de gegevens van een gerechtelijk straf-onderzoek wegens overspel van de echtgenote;

dat V... Maria op 15 december 1952 op heterdaad van overspel met de genaamde A. G. in haar woonst te R... betrapte werd; dat gebleken is dat eerste geïntimeerde en haar minnaar aldaar sinds verscheidene maanden als man en vrouw samenleefden; dat V... Maria op 3 oktober 1952 een tweede kind ter wereld heeft gebracht, waarvan het vaderschap door appellant niet ontkend wordt;

dat van een hereniging der echtgenoten nergens sprake is;

dat op 4 juli 1953 een vonnis werd geveld waarbij de echtscheiding op grond van artikel 239 B. W. in het voordeel van appellant werd toegelaten; dat dit vonnis op 14 juli 1953 aan de geïntimeerde en op 24 september 1953 aan de ambtenaar van de burgerlijke stand der gemeente R... betekend werd;

dat het kind Jean-Marie L... geboren werd méér dan 300 dagen na de datum van het proces-verbaal van niet-verzoening;

Overwegende dat uit wat voorafgaat dient besloten dat de vordering van appellant strekkende tot de ontkenning van vaderschap door enkele verklaring wel degelijk ontvankelijk is en bovendien gegrond;

dat dienvolgens de subsidiaire besluiten van appellant niet meer dienen onderzocht;

Om deze redenen.

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken,

Gehoord de heer advocaat-generaal Matthys in zijn eensluidend advies,

Wijzende bij verstek tegenover de geïntimeerde bij gebrek aan verschijning,

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond; doet dienvolgens het bestreden vonnis te niet; opnieuw wijzende, verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond waar zij steunt op artikel 313, 2e lid, B. W.; zegt derhalve voor recht, dat L... Jean Marie Albert, waarvan V... Marie-Hélène bevallen is te R... op 14 september 1953, de familienaam niet zal mogen dragen van appellant L... Emiel, die zijn vader niet is en aan de familie van dewelke hij niet mag toebehoren;

Beveelt dat het beschikkend gedeelte van onderhavig arrest zal overgeschreven worden door de ambtenaar van de burgerlijke stand der gemeente R... in de registers van zijn gemeente voor het lopende jaar en dat er melding van zal worden gedaan ten rande van de geboorte-akte van het kind;

Verwijst eerste geïntimeerde in de kosten van beide aanleggen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

4e Kamer. — 9 maart 1955.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Van Camp.

Openbaar Ministerie : M. Van der Planken.

Advocaten : Mrs De Man en A. Meeus.

Gemeente. — Rechter en administratie. — Schorsing van een ambtenaar als conservatoire maatregel. — Verbindendheid van een beslissing van de gemeenteraad, zolang zij niet door de Koning is vernietigd.

De rechter is bevoegd om kennis te nemen van de geschillen tussen een particulier, die beweert een burgerlijk recht te hebben, en de Staat of een gemeente, die dat recht zou geschonden hebben door een onwettige daad van administratie. Derhalve moet in wezen de aard van het geschonden recht onderzocht worden om de bevoegdheid na te gaan en niet de oorzaak van de schending.

Ten einde de gegrondheid van de burgerlijke eis te kunnen beoordelen is de Rechtbank verplicht te onderzoeken of de beslissing der administratie regelmatig getroffen werd, d.w.z. of zij een onrechtmatige daad oplevert, die het burgerlijk recht van de belanghebbende zou geschonden hebben. Het grondwettelijke beginsel van de scheiding der machten wordt hierdoor niet geschonden. De rechterlijke macht mag evenwel niet oordelen over de innerlijke waarde, het nut of de doelmatigheid van de reglementen der overheid.

De schorsing van een gemeente-ambtenaar kan een voorlopige maatregel zijn, die in geen enkel opzicht vooruitloopt op de definitieve administratieve beslissing. Uit de aard van deze conservatoire schorsing volgt dat zij geen tuchtstraf is.

Een beslissing van de gemeenteraad, zelfs al

mocht zij vernietigbaar zijn, blijft bestaan, zolang de Koning ze niet heeft vernietigd, behoudens de tussenkomst van de wetgevende macht. Hieruit volgt dat de rechterlijke macht niet mag weigeren een beslissing van de gemeenteraad toe te passen, zelfs zo deze om een of andere reden mocht vernietigbaar zijn, zolang zij niet door de Koning vernietigd is, op voorwaarde dat zij tot de bevoegdheid van de gemeenteraad behoort en mits de wettelijke vormen zijn in acht genomen.

Ruys t/ Gemeente Kalmthout.

Overwegende dat de eis strekt tot betaling van 238.733,10 frank aan achterstallige wedde als gemeentesecretaris van 1 juni 1952, datum der schorsing, tot 22 april 1954, datum der definitieve ontzetting uit het ambt;

Bevoegdheid :

Overwegende dat verweerster opwerpt dat de Rechtbank niet bevoegd is zich uit te spreken over de geldigheid der beslissing van 23 mei 1952 van de gemeenteraad van Kalmthout, ingevolge het principe der scheiding der machten, toegepast in artikel 31 der Grondwet en bekrachtigd door artikel 75 der Gemeentewet. Dat volgens artikel 9 der wet van 23 december 1946 de Raad van State zou bevoegd zijn;

Overwegende dat volgens de gevestigde rechtspraak de Rechtbanken bevoegd zijn om kennis te nemen van de betwistingen tussen een privaat persoon die beweert titularis te zijn van een burgerlijk recht en de Staat of een gemeente die dit recht zou geschonden hebben door een onwettige daad van administratie. Dat het derhalve in essentie de aard van het geschonden recht is dat onderzocht moet worden om de bevoegdheid na te gaan en niet de oorzaak van de schending (Verbr. 5 november 1920, Pas I, 193; Verbr., 16 december 1920, Pas. I, 65; Verbr., 12 juli 1921, Procureur-Generaal);

Overwegende dat moeilijk kan betwist worden dat het voorwerp van het geding louter burgerlijk is, namelijk betaling van achterstallige vergoedingen;

Overwegende dat verweerster ten onrechte in dit verband art. 9 der wet van 23 december 1946 op de bevoegdheid van de Raad van State aanhaalt, vermits het in huidig geding niet handelt om de vernietiging van een reglement of beslissing van verweerster als bestuursautoriteit getroffen in het kader harer gemeentelijke autonomie, waartoe de Rechtbank vanzelfsprekend niet zou bevoegd zijn. (Art. 92 Grondwet);

Overwegende weliswaar dat de Rechtbank verplicht is, ten einde de gegrondheid van de burgerlijke eis na te gaan, te onderzoeken of de beslissingen der administratie regelmatig getroffen werd, t.t.z. of ze een onrechtmatige daad uitmaakt die het privaat recht van aanlegger zou geschonden hebben. Dat het grondwettelijk beginsel van de scheiding der machten hierdoor niet geschonden wordt; (Verbr. 14 april 1921, Pas. I, blz. 136);

Overwegende dat deze leer in overeenstemming is met art. 107 der Grondwet volgens hetwelk de hoven en rechtbanken slechts de besluiten en verordeningen toepassen voor zover zij met de wetten overeenkomen. Dat evenwel de rechterlijke macht niet mag oordelen over de innerlijke waarde, het nut of de doelmatigheid van de reglementen; (Verbr. 19 Maart 1928, B. J., blz. 457);

Overwegende dat hieruit volgt dat de Rechtbank in casu bevoegd is;

En gronde:

Overwegende dat de Rechtbank om de gegrondheid van de eis te beoordeelen enkel kan nagaan of de beslissing van schorsing getroffen werd in overeenstemming met de wettelijke beschikkingen in het raam der bevoegdheid van verweerster;

1°) Overwegende dat niet betwist wordt dat voorschriften van art. 109 al. 5 en 130 bis der gemeentewet niet werden nageleefd; Dat namelijk aanlegger niet voorafgaand werd onderhoord, dat hij niet werd uitgenodigd zijn verdedigingsmiddelen in te brengen, dat de schorsing werd uitgesproken voor onbepaalde duur en uiteindelijk dat deze schorsing niet werd goedgekeurd door de bestendige deputatie;

Overwegende dat hieruit volgt, dat wanneer de opgelegde maatregel een schorsing bij tuchtmaatregel zou zijn de gewraakte beslissing van de gemeenteraad der gemeente Kalmthout geenszins zou voldoen aan de wettelijke voorschriften en niet als basis zou kunnen gelden om het wettelijk recht op achterstallige wedden aan aanlegger te ontkrachten; (R. Wilkin, Commentaire de la loi Communale, II, n° 63);

2°) Overwegende evenwel dat verweerder staande houdt dat de door haar getroffen maatregel geen tuchtstraf was doch slechts een conservatieve maatregel in het belang van aanlegger zelf die al zijn rechten, ook op achterstallige wedden, vrijwaarde tot na definitieve uitspraak der Rechtbanken, maatregel getroffen in uitvoering van art. 75 der gemeentewet;

Overwegende dat de Rechtbank verplicht is, ingevolge het principe van de scheiding der machten, verweerster op dit terrein te volgen vermits de Rechtbank niet bevoegd is ten gronde te oordelen over hetgeen al of niet tot het raam der gemeentelijke autonomie behoort;

Overwegende dat de Rechtbank er zich toe moet beperken na te gaan of de administratieve beslissing uitgaat van een bevoegde overheid, binnen de wettelijke perken en met inachtneming van de vereiste voorwaarden van authenticiteit en openbaarheid; (Orban, Droit Constitutionnel, T. III, n° 115, blz. 256);

Overwegende inderdaad dat de Rechtbank niet bevoegd is te oordelen over het feit dat aan de basis der beslissing ligt;

Overwegende dat aanlegger ten onrechte opwerpt dat een « conservatieve schorsing » onwettig zou zijn;

Overwegende inderdaad dat de rechtsleer en administratieve rechtspraak uitdrukkelijk deze maatregel erkennen en huidig geval voorzien;

Overwegende inderdaad wanneer een beambte het voorwerp is van vervolgingen die hem in de onmogelijkheid stellen zijn functie verder uit te voeren, het gewoonlijk nuttig voorkomt hem van zijn ambt te verwijderen in zulke voorwaarden dat de schorsing slechts een voorlopige maatregel is, die in geen enkel opzicht schade toebrengt aan de administratieve definitieve beslissing na de einduitspraak der Rechtbanken; (Rép. prat. art. b Vbo. Commune, n° 1804); (R. Wilkin, Commentaire de la loi Communale, II, 627);

Overwegende dat de administratieve rechtspraak reeds geruimen tijd de geldigheid van de voorlopige schorsing met beroving van wedde voor de noodwendigheden van het onderzoek, zonder invloed op de definitieve administratieve beslissing, aanvaardt; (La Revue Communale 1949, blz. 25-2 col.);

Overwegende dat een arrest van de Raad van State

van 13 juni 1952 (Tijdschrift voor gemeenterecht, 4° jaargang aug./sept. 1952) besliste dat een conservatieve schorsing kan gerechtvaardigd worden door de noodwendigheden van een disciplinair onderzoek en door de noodzakelijkheid de rechten van partijen te vrijwaren; en verder dat uit de aard van deze conservatieve schorsing volgt dat zij geen tuchtstraf is;

Overwegende dat er dient aan herinnerd dat tot de beoordeling van de wetmatigheid der omstreden beslissing dient rekening gehouden met al de bronnen van het recht, namelijk met de wet, de gewoonte, de rechtspraak, de rechtsleer en de billijkheid; (De Page, T. I, n° 7 e.v.);

Overwegende verder dat de hogere overheid, aan wie de omstreden beslissing van de gemeenteraad werd overgemaakt, geen gebruik heeft wens te maken van het recht van schorsing en tenietstelling vervat in artikelen 86 en 87 der Gemeentewet en dat aanlegger het niet nodig heeft geoordeeld te rechter tijde te protesteren tegen de maatregel en verhaal in te dienen bij de sectie van administratie bij de Raad van State ingevolge art. 9 der wet van 23 december 1946;

Overwegende uiteindelijk dat een beslissing van de gemeenteraad zelfs zo ze vernietigbaar moet zijn, niet nietig is van rechtswege. Dat wanneer ze niet tenietgesteld worden door de Koning ze blijven bestaan, behoudens de tussenkomst van de wetgevende macht; (Revue Communale 1891, 34 (besl. Min. Bin. Zaken, 25 november 1890);

Overwegende dat hieruit volgt dat de rechterlijke macht niet mag weigeren een beslissing van de gemeenteraad toe te passen, zelf zo deze vernietigbaar is voor een of andere reden, wanneer deze beslissing niet tenietgesteld is door de Koning op voorwaarde dat zij binnen de bevoegdheid van de gemeenteraad valt en mits inachtneming der wettelijke vormen; (Verbr. 20 januari 1906, Revue Communale, 284, pas. I, 114);

Overwegende dat derhalve in casu dient besloten dat de omstreden maatregel betroffen bij beslissing van 23 mei 1952 regelmatig voorkomt als overeenstemmende met de recente administratieve rechtspraak en rechtsleer. Dat dus de vraag ongegrond is;

Tegeneis :

Overwegende dat het uit de elementen der zaak is gebleken dat aanlegger zijn eis niet lichtzinnig heeft ingesteld en de tegeneis dus ongegrond voorkomt;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Gehoord het eensluidend advies van de Heer Van der Planken Jean, Eerste Substituut van de heer Procureur des Konings, gegeven in de Nederlandse taal en in openbare zitting van 8 februari 1955;

Rechtdoende op tegenspraak;

Alle andere of strijdige besluiten verwerpende;

Verklaart de eis en tegeneis ontvankelijk doch beide ongegrond;

Wijst aanlegger af van zijn eis en verweerster van haar tegeneis;

Stelt de kosten ten laste van aanlegger;

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

8 januari 1955.

Voorzitter : M. Van Lerberghe.

Referendaris : M. Vandenkerckhove.

Advocaten : Mrs Van Tyghem en P. De Beukelaer.

Wissel. — Handtekening op de voorzijde van de wissel in casu niet aanvaarding, doch wisselborgtocht.

De handtekening van de betrokkene is een wezenlijk vormvereiste voor de aanvaarding van een wissel.

De handtekening moet noodzakelijk van de betrokkene zelf uitgaan.

Wanneer een op een N. V. getrokken wissel op de voorzijde getekend is door iemand, die niet optrad als orgaan van de N. V., kan zijn handtekening niet als aanvaarding van de wissel gelden. De handtekening van een derde op de voorzijde van de wissel kan geen andere betekenis hebben dan die van het geven van een wisselborgtocht. De afgevaardigde beheerder van de N. V. die getekend heeft op de voorzijde van de wissel zonder vermelding van zijn hoedanigheid, moet geacht worden de wissel in zijn persoonlijke naam te hebben geavaliseerd.

Wanneer niets aanduidt dat de borgtocht betrekking heeft op een bepaalde handtekening op de wissel, is hij « in rem » en waarborgt alle handtekeningen. Een zonder voorbehoud gegeven aval waarborgt ook de verbintenis van de betrokkene.

P.V.B.A. Firma Carette Gebroeders t/ De Wilde.

Gezien de dagvaarding van 27-November 1954, waarbij eiseres jegens verweerder de betaling vordert van 17.869 fr. hoofdens 6 door verweerder aanvaarde wissels, geprotesteerd wegens wanbetaling, met de verwijlrente vanaf de data der protesten, de rechterlijke rente en alle de kosten van het geding, inbegrepen 372 fr. protestkosten;

Bevoegdheid :

Overwegende dat verweerder de bevoegdheid « ratione personae » der Rechtbank betwist, daar verweerder als loutere beheerder der N.V. Werkmansbelangen geen handelaar is;

Overwegende dat in een geschil de bevoegdheid bepaald wordt door de aard der verbintenis van de verweerder (art. 13 der wet op de bevoegdheid);

dat de Rechtbank bevoegd is voor het beslechten van een geschil, betrekking hebbend op een daad die door de wet als een daad van koophandel wordt beschouwd (art. 12, 1° idem);

dat bij de wet daad van koophandel wordt geacht elke wisselverrichting (art. 2 W. K.);

dat verweerder het karakter van deze wisselverrichting zelf ten gronde betwist, zodat de beslechting van de bevoegdheidsbetwisting reeds de beslechting van de grond der zaak onderstelt, iets wat af en toe noodzakelijk blijkt te zijn (Cfr. R.P.D.B. V^o Compétence en mat. civ. et comm. n° 1553);

Overwegende dienvolgens dat de Rechtbank de betwisting nopens bevoegdheid en grond samen moet behandelen;

Ten gronde :

Overwegende dat eiseres met de N.V. Werkmansbelangen contracteerde, aan deze N.V. leverde en, factuureerde;

dat eiseres wissels opmaakte, getrokken op N.V. Werkmansbelangen, Mr. Dewilde, Keizerin Maria Theresiastraat, 11, Gent;

dat Dewilde ieder der 6 wissels aldus tekende : « Aanyaard, Dewilde »;

Overwegende dat de handtekening van de betrokkene een essentiële vormvereiste voor de aanvaarding van de wissel is (Lyon-Caen et Renault, T. IV, n° 209, noot 3);

dat de handtekening noodzakelijk van de betrokkene zelf moet uitgaan (Hrb. Kortrijk, 24 nov. 1894, P.P. 1896, n° 36);

dat Dewilde hier niet optrad als orgaan van de N.V. Werkmansbelangen, vermits hij persoonlijk op de voorzijde van de wissel tekende en niet als orgaan der N.V.;

dat hij persoonlijk echter niet de betrokkene was, zodat zijn handtekening niet als aanvaarding van de wissel kan gelden;

Overwegende dat een handtekening van een derde op de voorzijde van de wissel geen andere betekenis kan hebben dan het geven van een wisselborgrecht (Fredericq, Principes Dr. Comm. T. I, n° 444; Hrb. Antwerpen, 29 dec. 1932, P.A. 1932, 479); dat de afgevaardigde-beheerder van de betrokken vennootschap, tekenend op de voorzijde van de wissel zonder vermelding van zijn hoedanigheid, (iets wat louter van hem uitgaat) moet geacht worden de wissel in persoonlijke naam te hebben geavaliseerd (Hrb. Antwerpen, 29 dec. 1932, P.A. 1932, 479);

Overwegende dat het verlenen van aval op de wisselbrief een handelsdaad is (art. 2, W. K. en R.P.D.B. V^o Traité n° 416);

Overwegende dat de wissels getrokken werden op 22 augustus 1953, zodat de nieuwe wet van 10 augustus 1953, verschenen in het Staatsblad van 5 september 1953 en van kracht wordend op 15 september 1953, niet op deze wissels toepasselijk is, daar krachtens art. 20 der nieuwe wet zij slechts slaat op de wissels, uitgegeven na de datum van het in werking treden;

Overwegende dat wanneer niets aanduidt dat de borgtocht betrekking heeft op een bepaalde handtekening van de wissel zij « in rem » is en alle handtekeningen waarborgt (Cass. Fr. 24 jan. 1912, S. 1917, I, 121);

dat zijn aval, zonder voorbehoud gegeven, ook de verbintenissen van de betrokkene waarborgt (Gent, 9 jan. 1935, J.C.F. 1935, 160) zodat de Rechtbank bevoegd is en dat verweerder, gezien de wanbetaling door de betrokkene, persoonlijk gehouden is tot de betaling van de 6 geavaliseerde wissels;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend;

Verklaart zich bevoegd;

Veroordeelt verweerder persoonlijk om aan eiseres te betalen de som van 17.869 frank, met de wettelijke verwijlrente;

Verwijst verweerder tot de kosten van het geding; Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

VREDEGERECHT TE PEER

22 Juni 1954.

Rechter : M. Roelands.
Advocaat : Mrs Sevens en Maris.

Sociaal recht. — Arbeidsongeval. — Herziening van tussen partijen overeengekomen vergoedingen. — Oorzakelijk verband tussen het ongeval en de dood van het slachtoffer. — Toepasselijkheid van de nieuwe wet op de gevolgen van toestanden, ontstaan onder de oude wet. — De wettelijke regelen ter berekening van de aan het slachtoffer toekomende vergoeding zijn van dwingend recht en moeten dus door de rechter ambtshalve worden toegepast.

Krachtens artikel 28, lid 2, van de Arbeidsongevallenwet van 24 December 1903 kan herziening van de vergoedingen gevorderd worden, wanneer het slachtoffer na een tussen partijen gesloten accoord is overleden, daar dit overlijden een nieuw feit is, dat niet is voorzien of niet kon worden voorzien door partijen en door de rechter.

Een lijkschouwing langere tijd na de dood van het slachtoffer zou niet doeltreffend zijn; daarenboven kan een lijkschouwing wel een kwaal vaststellen, doch niet de oorzaak daarvan opsporen.

Zelfs indien het slachtoffer reeds vóór het ongeval aan een hartkwaal leed, moet het oorzakelijk verband tussen ongeval en overlijden van het slachtoffer worden aangenomen, indien het ongeval de dood heeft verhaast.

De regelen van openbare orde, door de Arbeidsongevallenwet vastgesteld ter bepaling van het bedrag der vergoedingen, waarop de slachtoffers van arbeidsongevallen recht hebben, zijn gebiedend voor de rechter, die onder geen enkel voorwendsel van billijkheid daarvan mag afwijken.

De wet van 10 Juli 1951 is niet alleen van toepassing op de geschillen, ontstaan na haar inwerkingtreding, doch ook op de latere gevolgen van toestanden, ontstaan onder werking van de vroegere wet.

Een berekening van de vergoeding der schade uit arbeidsongeval, gedaan in strijd met de wet van openbare orde, moet ambtshalve door de rechter worden verworpen.

Vanceulen t/ N.V. Luikse Verzekering.

Overwegende dat de vordering van aanlegster er toe strekt de vergoedingen te bekomen, bepaald bij art. 4, 1° en 2° A van de wet dd. 24 December 1903 (gewijzigd bij die van 10 Juli 1951) betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, zulks naar aanleiding van het overlijden op 27 Januari 1953 van haar wettige echtgenoot Vanceulen Henri, slachtoffer van een werkongeval, dd. 18 Maart 1950, terwijl hij in dienst was bij de heer Valkenberg, te Ans, die tot dekking zijner verantwoordelijkheid wegens arbeidsongevallen bij verweerster is verzekerd.

Overwegende dat op 10 December 1952 vóór Ons een proces-verbaal van minnelijk accoord opgesteld werd tussen verweerster enerzijds en wijlen Vanceulen Henri anderzijds, waarbij de vermindering zijner arbeidsgeschiktheid geschat werd op 35 % ingevolge het gedeeltelijk verlies van het rechter been;

Overwegende dat aanlegster terecht aanspraak maakt op het voordeel, haar toegekend bij artikel 28, lid 2 van voornoemde wet dd. 24-12-1903, daar de voorwaarden van de eis tot herziening vervuld zijn; dat de herziening immers van de vergoedingen, toegekend tot

herstel van de uit een arbeidsongeval voortspruitende schade, een nieuw feit — in casu : het overlijden van het slachtoffer — onderstelt, dat is ontgaan of is kunnen ontgaan aan de vooruitzichten van de partijen of van de rechter (Cass. 8 Juli 1948, Arresten Hof van Breking 1948, blz. 384);

Overwegende dat het arbeidsongeval een plotselinge abnormale gebeurtenis is, toe te schrijven aan de plotselinge werking van een buitenstaande kracht; (Cass. 5 Nov. 1952, Pas. 1932, I, 296; dat het bewijs van het ongeval door rechtsmiddelen mag worden geleverd, ook door vermoedens (Cass. 18 Jan. 1912, Pas. 1912, I, 88);

Overwegende dat verweerster niet het bestaan van het ongeval betwist, maar aanvoert dat het overlijden van het slachtoffer het rechtstreeks gevolg moet zijn van het werkongeval; dat dit bewijs niet voorhanden is en dat het niet opgaat op dit ogenblik nog een lijkschouwing te bevelen, daar deze te laat bevolen maatregel niet meer op wetenschappelijke wijze de ware oorzaak van de dood zou kunnen vaststellen;

Overwegende dat inderdaad een lijkschouwing op dit ogenblik als ondoeltreffend voorkomt, daar het slachtoffer reeds sinds 27 Januari 1953 overleden is; dat daarenboven de autopsie wel een kwaal kan vaststellen, maar niet de oorzaak ervan kan opsporen, hetgeen in casu alleen zou dienende zijn;

Overwegende anderzijds dat aanlegster zulks niet vraagt, maar bewijst door vermoedens — hetgeen is toegelaten — dat wijlen haar echtgenoot overleden is ingevolge het werkongeval dat hem getroffen heeft;

Overwegende dat uit het attest van Dokter Dayers, die het slachtoffer enkele uren na het ongeval overbracht naar de kliniek, blijkt dat hij « het slachtoffer goed bewust aantrof en dat, ofschoon het ongeval een paar uur voordien reeds gebeurde, de verongelukte goed bij kennis bleef en sterk van natuur scheen, voorals als hij, met een open beenbreuk, in de personenauto van ondergetekende geplaatst werd en ook tijdens het vervoer »; dat hierdoor het sterk uithoudingsvermogen van het slachtoffer beklemtoudt wordt;

Dat het slachtoffer een open beenbreuk opliep; dat nadien het gekwetste been afgezet werd; dat de genezing slecht vorderde en dat eerst, vanaf 1 Juli 1951, d.w.z. 15 maanden na het ongeval) de wonde als « goed genezen zonder letsel » volgens Dr. Claessens mocht worden beschouwd; dat verder uit een schrijven van genoemde Dokter aan de behandelende geneesheer, Dr. Gielen de dato 1 Juli 1952 (of 27 maanden na het ongeval) blijkt dat de algemene toestand van het slachtoffer nog « zeer slecht » is en de werkonbekwaamheid nog steeds 100 %;

Dat de infectieuze toestand van die verwonding — volgens attest van Dr. Gielen — zodanige invloed had op zijn gestel dat hij sindsdien niet meer gezond is geweest; dat volgens dezelfde geneesheer Vanceulen Henri overleden is « ten gevolge van een hartziekte, welke zich veropenbaard heeft na verzorging van het ongeval, dat afzetting van een been noodzakelijk maakte »; dat het alzo vaststaat, dat de zwakke algemene toestand na amputatie en de maandenlang durende infectie, de hartziekte zoniet hebben veroorzaakt, dan toch zéér ernstig hebben beïnvloed en de weerstandskracht van het hart nog ernstiger hebben ondermijnd; dat trouwens elke amputatie een nadelige invloed heeft op de bloedsomloop en het hart; dat de dood van het slachtoffer derhalve mag vermoed worden een rechtstreeks gevolg te zijn van zijn arbeidsongeval;

Overwegende dat — indien moest bewezen zijn dat het slachtoffer tevoren een hartkwaal had —, quod non, — toch dient aangenomen te worden dat de zeer

lange en smartelijke operatie gevolgd door ernstige en langdurige infectie, het overlijden heeft verhaast; dat trouwens aanvaard wordt dat zelfs een tevoren bestaande toestand toch aanleiding geeft tot vergoeding, zo het ongeval de dood heeft verhaast; alzo: Delaruière en Namèche, n° 74: « L'existence d'une maladie antérieure n'enlève pas à la mort son caractère accidentel s'il est établi que sans l'accident, la mort ne se serait pas produite au moment où elle est survenue »; alzo: Vrederecht Leuven: 17-9-53, R.W. 1953, kol. 586: « Wanneer een abnormale kracht-inspanning in de uitoefening van zijn werkzaamheden de dood van deze arbeider, die aan een chronische kwaal leed, heeft verhaast, bestaat er een oorzakelijk verband »;

Overwegende dat de feitelijke vermoedens, dat het overlijden van het slachtoffer rechtstreeks gevolg van het werkongeval is, gewichtig, bepaald en overeenstemmend zijn; dat daarenboven een tijdige lijk-schouwing in casu geen nadere klaarheid in de zaak zou hebben gebracht dan die, welke blijkt aan de hand van de thans beschikbare elementen; dat de autopsie immers de oorzaak van de hartkwaal toch niet had kunnen opsporen, hetgeen in casu alleen van belang ware geweest, vermits de hartkwaal zelf toch door de dokter vastgesteld werd en door verweerster niet betwist wordt;

Overwegende dat de berekening van de begrafeniskosten betwist wordt, daar deze gedaan werd overeenkomstig de nieuwe wet dd. 10 Juli 1951, welke slechts in werking is getreden op 15 October 1951, terwijl het arbeidsongeval plaats had op 18 Maart 1950;

Overwegende dat de nieuwe tarieven van de vergoedingen van toepassing waren vóór het overlijden, d.w.z. op 27 Januari 1953; dat anderzijds voor aanlegster haar recht pas ontstaan is bij het overlijden van haar echtgenoot;

Overwegende dat de regelen van openbare orde, vastgelegd door de wetten op de vergoeding der schade, voortspruitende uit de arbeidsongevallen, namelijk ten einde het bedrag der vergoedingen te bepalen, waarop de slachtoffers van dergelijke ongevallen recht hebben, gebiedend zijn voor de rechter, die er zich niet kan aan onttrekken onder geen enkel voorwendsel van billijkheid of van geschiktheid (Cfr. Cass. 7 Februari 1946, Arresten Hof van Verbreking 1946, blz. 52);

Overwegende dat de wet dd. 10 Juli 1951 niet alleen van toepassing is op alle geschillen, ontstaan na haar in werkingtreding, maar ook op de latere gevolgen van toestanden, ontstaan onder de vroegere wet. Cfr. De Page, Deel I, n° 231 B. « En principe, une loi nouvelle régit tout l'avenir, c'est-à-dire non seulement les situations à naître, mais encore les situations déjà nées, mais appelées à développer des effets futurs sous l'empire de la loi nouvelle. Une nouvelle loi n'est pas rétroactive par le seul fait qu'elle s'applique aux effets futurs des situations nées sous l'empire de la loi antérieure. Elle s'applique purement et simplement à ces effets futurs, parce que ceux-ci ne se produisent que sous l'empire de la loi nouvelle, et que les citoyens n'ont aucun droit acquis à l'immuabilité de la législation. Tout autre système vinnulerait le progrès du droit »; zie eveneens: R.P.D.B. V° Pouvoir législatif, n° 16 « Une loi nouvelle est présumée meilleure que la loi ancienne et doit régir, en principe tous les effets futurs des situations nées avant sa promulgation »;

Overwegende dat een berekening van de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, gedaan in strijd met de wet, welke van openbare orde is, van ambtswege door de rechter dient te worden verworpen;

Overwegende dat de som voor begrafeniskosten 4.000 fr. bedraagt, daar dertigmaal het gemiddeld dagloon, zijnde 3.390 fr. (41.539 fr. : 365 = 113 fr. × 30 = 3.390 fr.) lager ligt dan 4.000 fr. (cfr. artikel 4, 1° Wet 24 December 1903, gewijzigd bij artikel 3, Wet 10 Juli 1951);

Overwegende dat de jaarrente dient te worden berekend op 30 % van het jaarloon van Vanceulen Henri: d.w.z. 41.539 × 0,30 = 12.461,70 fr., of afgerond 12.462 fr. (cfr. artikel 4, 2° Wet 24 December 1903, gewijzigd bij artikel 3 Wet 10 Juli 1951);

Overwegende dat in casu niet «ultra petita» 12.462 fr. toegekend wordt, terwijl slechts 8.773 fr. door aanlegster gevorderd is, daar deze laatste wel degelijk de vergoeding, bepaald bij artikel 4, 2° der Wet op de arbeidsongevallen, in de dagvaarding opeist, maar zich blijkbaar vergist door de berekening te maken volgens de oude wet;

Overwegende dat de regelen van openbare orde, vastgelegd door de wetten op de vergoeding der schade, voortspruitende uit de arbeidsongevallen, gebiedend zijn voor de rechter; dat de rechter de verkeerde berekening der vergoeding van ambtswege moet verwerpen; dat zulks dan ook hierboven terecht door Ons gedaan werd;

Overwegende dat het meer gevorderde als niet be-
wezen en ongegrond voorkomt en dient te worden afgewezen;

Om deze redenen,

Wij, Vrederechter, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de artikelen 2, 3, 4, 30, 34, 37 en 41 der wet van 15 Juni 1935;

Veroordelen verweerster aan aanlegster te betalen:

1. een som van 4.000 fr. voor begrafeniskosten;
2. een lijfrente tot beloop van 12.462 fr.;

Verklaren de eis voor het overige ongegrond; Wijzen hem af;

Veroordelen verweerster bovendien tot de kosten.

Verklaren het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, ondanks alle voorziening en zonder borg, uitgenomen voor wat de kosten betreft.

BIBLIOGRAPHIE

Charles VAN REEPINGHEN, avec le concours de Robert Pirson, Renée Leblus, Cyr Cambier, Jacques Lepaffe et Christian Vanderveeren: *Recueil annuel de Jurisprudence belge. — Année 1954.* — Bruxelles 1955. — F. Larcier, 598 p.

Deze jaarlijkse uitgave wordt met ongeduld door alle juristen verwacht. Zij bevat de korte inhoud van alle rechterlijke uitspraken die gedurende het jaar 1954 verschenen in 40 juridische tijdschriften, praktisch dus al de gepubliceerde jurisprudentie. Zij spaart oneindig veel werk en opzoekingen en geeft daarbij een klaar beeld van de evolutie der Belgische rechtspraak gedurende het laatste jaar. De uitgave is uiterst verzorgd en heeft nog tegenover de vorige jaren in omvang toegenomen.

Pierre PIRON et Jacques De Vos, Répertoire pratique de la législation coloniale belge. — 3e Série, Tome A. 1953 - 1954. — Bruxelles, 1955, F. Larquier, 321 p.

Eerste deel van de derde reeks van het bekende *Répertoire Périodique de la Législation coloniale belge*.

De twee eerste reeksen werden gepubliceerd van 1943 tot 1946 en van 1949 tot 1952. Zij volledigen de «Codes et Lois du Congo belge» gepubliceerd door Strouvens en Piron. Omvat teksten, administratieve omzendbrieven, vermelding van rechtspraak en van doctrinale studiën. De uitgaven der wetten en besluiten van Congo zijn dus volledig bijgewerkt tot einde 1954. Er bestaat een tweetalige uitgave en een uitsluitend Franse. Volstrekt onmisbaar voor specialisten van Congolees recht.

R. WARLOMONT, Les sources néerlandaises de l'ordonnance maritime de Colbert (1681). Overdruk uit «Revue Belge de Philologie et d'Histoire», Tome XXXIII (1955), n° 2. — Bruxelles, 1955, 12 p.

Beknpte doch geleerde studie van de hand van de Ondervoorzitter der Brusselse rechtbank om Nederlandse invloeden op te sporen bij de *ordonnance maritime* van 1681. Origineel en overtuigend wetenschappelijk bewijsmateriaal.

André CLOQUET, La clause pénale destinée à indemniser le créancier des frais extrajudiciaires de recouvrement. Overdruk uit «Revue de la Banque», n° 5 - 6 van 1955.

Belangrijke studie over een zeer actueel en fel omstreden onderwerp. De rechtspraak is verdeeld over de vraag te weten of een strafclausule ten laste van een in gebreke zijnde debiteur buitengerechtelijke kosten van invordering te betalen al of niet geldig is. Deze rechtspraak wordt grondig onderzocht. De auteur komt tot het besluit dat de clausule niet ongeldig is, hij oefent critiek uit op de bezwaren die er tegen ingebracht werden en onderzoekt de toepassingsmodaliteiten.

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

1 juli - 31 juli 1955.

I. Staats- en administratief recht

1. *Verkeerswezen.* — Het K.B. van 29 juni 1955 (Stbl. 2 juli 1955, 4.242) wijziget het K.B. van 20 september 1954 betreffende de reflectoren voor voertuigen.

2. *Herstelpensioenen voor de burgerlijke slachtoffers van de oorlog 1940-1945.* — Het K.B. van 10 juni 1955 (Stbl. 3 juli 1955, 4.261) wijziget het K.B. van 25 maart 1954 tot regeling van de procedure voor de toepassing van de wet van 15 maart 1954 betreffende de herstelpensioenen voor de burgerlijke slachtoffers van de oorlog 1940-1945 en hun rechthebbenden.

3. *Financiën.* — *Registratie.* — Bij K.B. van 25 juni

1955 (Stbl. 4-5 juli 1955, 4.276) wordt het tarief der vergeldingen voor de uitreiking van uittreksels en duplicaten van registers, documenten en plannen van het kadaster alsmede de kosten van afschriften van sommige bescheiden, opgemaakt door de speciale dienst voor algemene opmetingen en plannen van het kadaster, verhoogd.

4. *Financiën.* — *Lening.* — Bij K.B. van 1 juli 1955 (Stbl. 4-5 juli 1955, 4.277) wordt de N.M.B.S. gemachtigd tot de uitgifte van een 4% lening, groot 1 milliard 500 millioen, in mindering van de leningsmachtiging verleend bij de wet van 28 juni 1955.

5. *Jacht.* — Het M.B. van 2 juli 1955 (Stbl. 6 Juli 1955, 4.297) stelt het tijdstip waarop de jacht op waterwild wordt toegelaten vast op 21 Juli 1955.

6. *Jacht.* — Het M.B. van 4 juli 1955 (Stbl. 6 juli 1955, 4.297) stelt de opening en sluiting van de jacht op reebokken respectievelijk vast op 16 juli en 16 augustus 1955.

7. *Onderwijs.* — Het K.B. van 10 juni 1955 (Stbl. 7 juli 1955, 4.318) wijziget het K.B. van 1 september 1952 tot vaststelling van de overgangsmaatregelen voor het inrichten van de studiën en de examens in de middelbare normaalscholen.

8. *Volksgezondheid.* — Bij K.B. van 10 juni 1955 (Stbl. 8 juli 1955, 4.334) wordt een interdepartementale commissie voor coördinatie van de studies en werken betreffende het academisch ziekenhuis der rijksuniversiteit te Gent, opgericht.

9. *Landbouw.* — Het M.B. van 1 juli 1955 (Stbl. 9 juli 1955, 4.352) stelt het bedrag der premien vast, toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen.

10. *Financiën.* — Het K.B. van 10 juni 1955 (Stbl. 10 juli 1955, 4.371) stelt de intrest- en delgingslasten vast, die door de nationale maatschappij voor de kleine landeigendom op de schijven harer leningen van 1955 worden gedragen.

11. *Ministerie van Justitie.* — Het K.B. van 4 juli 1955 (Stbl. 10 juli 1955, 4.373) wijziget het vast kader van het administratief personeel van het hoofdbestuur van het Ministerie van Justitie.

12. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 2 juli 1955 (Stbl. 11-12 juli 1955, 4.386) wijziget het K.B. van 8 april 1953 tot vaststelling van het vergoedingstelsel toepasselijk op de in Afrika gekampeerde militairen en de met deze gelijkgestelde personen.

13. *Landbouw.* — Bij M.B. van 12 juli 1955 (Stbl. 14 juli 1955, 4.415) wordt het houden van markten van varkens en biggen alsook het samenbrengen dezer dieren tot nader bevel verboden in de provinciën Limburg en Luik.

14. *Landbouw.* — Het K.B. van 2 juli 1955 (Stbl. 15 juli 1955, 4.457) reglementeert de toelagen aan de rundveekweek verenigingen.

15. *Bouw, aankoop en verbouwing van middelgrote woningen.* — Het M.B. van 30 juni 1955 (Stbl. 17 juli 1955, 4.497) stelt de beheerskosten vast van de instellingen die leningen verstrekken in verband met de

bouw, de aankoop en de verkoop van middelgrote woningen.

16. *Bouw, aankoop en verbouwing van middelgrote woningen.* — In het Stbl. van 17 juli 1955 (4.498) verschenen modelakten van hypothecaire lening, van credietopening en van toekenning van de Staatswaarborg voor goede afloop, ter uitvoering van de wet van 8 Maart 1954 (Stbl. 5-6 april 1954) betreffende de leningen voor de bouw, de aankoop en de verbouwing van middelgrote woningen.

17. *Landbouw.* — Het M.B. van 14 juli 1955 (Stbl. 21 Juli 1955, 4.567) wijzigt het M.B. van 12 juli 1955 betreffende het verbod tot het houden van markten van varkens en biggen.

18. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K.B. van 10 juni 1955, 4.583) wijzigt het K.B. van 27 januari 1954 houdende vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Verkeerswezen.

19. *Springstoffen.* — Het K.B. van 28 juni 1955 (Stbl. 27 juli 1955, 4.619) wijzigt het K.B. van 29 oktober 1894 houdende algemene verordening op de fabrieken, de bergplaatsen, de verkoop, het vervoer, de bewaring en het gebruik van springstoffen.

20. *Kolenmijnschade.* — De wet van 12 Juli 1955 (Stbl. 28 juli 1955, 4.628) wijzigt de wet van 12 juli 1939 tot oprichting van een nationaal waarborgfonds inzake kolenmijnschade.

21. *Steenkolennijverheid.* — De wet van 12 juli 1955 (Stbl. 28 juli 1955, 4.629) stelt de modaliteiten vast tot financiering van de investeringen in de steenkolen-nijverheid.

22. *Internationale overeenkomst.* — In het Stbl. van 30 juli 1955 (4.680) verscheen het wijzigings-akkoord tussen België en Nederland betreffende de liberalisatie van het grensverkeer, gesloten door wisseling van brieven, gedateerd 24 februari en 5 maart 1955 te Brussel.

Dit akkoord is op 8 mei 1955 in werking getreden.

23. *Koloniën.* — Bij K.B. van 24 juni 1955 (Stbl. 31 juli 1955, 4.706) wordt een commissie van advies ingesteld inzake de rechterlijke inrichting en de bevoegdheid in Belgisch Congo en Ruanda-Urundi.

II. Burgerlijk recht

24. *Huishuur.* — Bij de wet van 30 juni 1955 (Stbl. 1 juli 1955, 4.218) worden ten gunste van de huurders met gering inkomen schikkingen getroffen met het oog op de terugkeer naar het gemeen recht inzake huishuur.

Paragraaf 1 van art. 3 en paragraaf 1 van art. 5 der samengeordende wetten van 21 September 1953 worden door andere bepalingen, betrekking hebbende op de opzegging en de bijkomende verlenging, aangevuld.

25. *Landpacht.* — Bij de wet van 15 juni 1955 (Stbl. 2 juli 1955, 4.239) wordt de wetgeving betreffende de landpacht gewijzigd. Het 3^e lid van art. 1775 van het B. W. wordt door de volgende bepaling vervangen: « De opzegging door de verpachter moet, op straffe van nietigheid, duidelijk de redenen vermelden waarom zij wordt gedaan en de pachter mededelen dat hij hier-

tegen verzet kan aantekenen binnen de termijnen en in de vormen bepaald in de 2 volgende leden.

Verder wordt een overgangsbepaling voorzien.

III. Arbeidsrecht en maatschappelijk hulpbetoon

26. *Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.* — Het K.B. van 1 juli 1955 (Stbl. 3 juli 1955, 4.253) wijzigt het Regentsbesluit van 26 mei 1945, betreffende de inrichting van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling of Werkloosheid.

Dit besluit behelst 22 artikelen.

27. *Tegemoetkoming aan gebrekkigen, verminkten, enz.* — Het K.B. van 22 juni 1955 (Stbl. 15 juli 1955, 4.452) bepaalt de procedure voor de Commissie van Beroep inzake tegemoetkomingen aan gebrekkigen, verminkten, blinden, doven en stommen.

28. *Tegemoetkoming aan gebrekkigen, verminkten, enz.* — Het K.B. van 22 juni 1955 (Stbl. 15 juli 1955, 4.456) bepaalt de werkwijze van de Commissie voor sociaal hulpbetoon aan gebrekkigen, verminkten, blinden, doven en stommen.

29. *Verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en vroegtijdige dood.* — Het K.B. van 23 juni 1955 (Stbl. 22-23 juli 1955, 4.576) wijzigt het Regentsbesluit van 14 september 1946 getroffen in uitvoering der wetten betreffende de verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en vroegtijdige dood, gecoördineerd bij Regentsbesluit van 12 september 1946.

30. *Verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en vroegtijdige dood.* — De wet van 20 juli 1955 (Stbl. 29 juli 1955, 4.656) verleent bijkredieten voor de uitgaven met betrekking tot de dienstjaren 1954 en 1955 en bestemd tot het dragen van de uitgaven veroorzaakt door de toepassing van de wet van 11 Maart 1954 betreffende de verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en vroegtijdige dood.

31. *Kinderbijslag voor niet-loonarbeiders.* — Het M.B. van 11 juni 1955 (Stbl. 30 juli 1955, 4.681) wijzigt het M.B. van 15 januari 1940 houdende vaststelling, per gemeente, van het gemiddeld kadastrale inkomen der gronden voor de toepassing van het K.B. van 22 December 1938, betreffende de kinderbijslag voor niet-loonarbeiders.

32. *Jaarlijks verlof der mijnwerkers.* — Het K.B. van 25 juli 1955 (Stbl. 31 juli 1955, 4.701) wijzigt het K.B. van 15 februari 1951, tot bepaling van de bijzondere modaliteiten om op de mijnwerkers en de gelijkgestelden de wetgeving betreffende het jaarlijks verlof van de loonarbeiders toe te passen.

IV. Fiscaal recht

33. *Invoerrecht.* — De wetten van 3 juni 1955 (Stbl. 10 juli 1955, 4.368, 4.369 en 4.370) bekrachtigen de K.B. en van 16 december 1953, 17 december 1953, 19 januari 1954, 28 juli 1954, 15 september 1954 betreffende het tarief der invoerrechten.

34. *Met het zegel gelijkgestelde taxes.* — Bij de wet van 13 juli 1955 (Stbl. 14 juli 1955, 4.412) worden de bedragen van de overdrachtstaxe, de factuurtaxe op de overdrachten en op de werkaannemingscontracten,

van de taxe op de verhuur van roerende goederen en op het vervoer, alsmede van de weeldetaxe verhoogd.

Krachtens K. B. van 13 juli 1955 (Stbl. 14 juli 1955, 4.412) treedt deze wet in werking op 16 juli 1955.

35. *Met het zegel gelijkgestelde taxes.* — Bij K. B. van 13 juli 1955 (Stbl. 14 juli 1955, 4.413) worden het wetboek en de algemene verordening op de met het zegel gelijkgestelde taxes gewijzigd.

H. Boonen.

TAALKUNDIGE KRONIJK

OP BEZOEK BIJ DALSCHOT

IX (Slot)

Uw overzicht is voorzeker lang genoeg om de gebruiker al de elementen over het paard en bijhorigheden te verstrekken. Ik veronderstel, dat het trefwoord als zodanig kan geklasseerd worden.

De behandeling van het onderwerp is verre na niet volledig en hier en daar vatbaar voor verbeteringen. Voortdurend komen verwaarloosde termen uit het vergeethoek. Op een verdwaald los blaadje vindt men onverwacht een aantal verzuimde uitdrukkingen, soms ingegeven door gebruikelijke vreemde woorden en waarvoor wij, bij gemis aan een Nederlands woord, genoodzaakt zijn een omschrijving te gebruiken. Alzo voor de bewegingen van het paard :

Het paard slaat, trapt achteruit, maait met de voeten, klapt in de ijzers (forge), licht de achterpoten ongelijk op, slaat met de staart, strijkt- scheert langs..., raakt met achterste bijna de grond, raakt verward, springt met gebogen voorpoten (fait la courbette), bezeert zijn poten, valt pardoes achterover (les quatre fers en l'air).

Bij de epitheta en samenstellingen merkt men plots op, dat aftands- en gelijkstands niet vermeld staan.

Ook de indeling ondergaat wijzigingen om een samenhoudend verband te leggen. Nieuwe hoofdverdelingen dringen zich op. Bij de paardensport vraagt het woord wedrennen een bijzonder vak. In bijna alle talen gebruikt men dezelfde Engelse benamingen : Bullfinch, canter (hand-, korte galop), cross-country (veldloop met hindernissen), dead-heat (twee of meer tegenstanders passeren precies tegelijk de eindstreep), rally-paper (snipperjacht), rush (stormloop), sprinter (op korte baan), stayer (op lange baan), walk-over (waarvoor maar één paard uitkomt of race, die een paard op zijn slofjes wint).

Bij de indeling zoeken wij zoveel mogelijk de synoptische tafel te benaderen en de termen zo te schikken, dat de gebruiker een klaar inzicht krijgt in het onderwerp. Als voorbeeld kom ik even terug op de paardensport. Wedstrijden gaan door op de vlakke baan of met hindernissen. Bij de eerste onderscheidt men de race, de afstandsritten en de harddraverijen waarbij alleen de racers en dravers in aanmerking komen. Bij de tweede heeft men de hegwedrennen en de steeple-chase waarvoor hurdle-racers en steeplechasers zijn aangeduid. Dank zij een aangepaste typografische schikking, kan de gebruiker zich in de denkwijze van de sportliefhebber verplaatsen :

Wedstrijden op de vlakke baan (race, afstands-rit, harddraverij : en racers — bereden en aangespannen).

Wedstrijden met hindernissen (hegwedren, steeple-chase : hurdle-racers en steeple-chasers).

Bij het vernoemen der sportpaarden vergaten wij o.m. crack, outsider. Nu is outsider het tegengestelde van een favoriet, een niet-favoriet. Het brengt ons op de gedachte die tegenstelling door een bijzonder letterteken uit te drukken : favoriet c/ outsider. Zonder veel omhaal van woorden leert de gebruiker aldus de tegenstelling, wat doorgaans in onze woordenboeken verwaarloosd wordt. Tegenstellingen verscherpen het taalgevoel; in onze rijke taal geven ze echter veel hoofdbrekens. Het komt er op aan in de menigvuldige schakeringen de juiste tegenstelling te treffen.

De paardenteelt en de rijkunst dienen ook afzonderlijk bewerkt. Bij de eerste behoren de vreemde woorden : lad, groom, pedigree... bij de tweede : amazone, pikeur, kunstrijder, dressuur, africhten, poetsen, baden, oefenen, concours hippique. De laatste term betekent bij ons : paardententoonstelling en paardenwedstrijd.

Bij de paardensport zijn ook vele Franse termen in zwang : saut de coupe, de mouton, en dehors du dra-peau, barbotage, derobade, chute roulée, enz. Tot nog-toe vond ik geen behoorlijke vertaling. Paardensportliefhebbers brachten mij geen stap verder. Zij vonden de woordenlijst voldoende uitgebreid om een wedren te beschrijven en onderstreepten haar nut om de bewegingen van het paard behoorlijk te volgen. Enkele woorden hadden zij er bij gekrabbeld : betting (het wedden), tipster verstrekker van tips), winning-post (eindpaal).

Vaklieden en taalliefhebbers kunnen zich aldus verdienstelijk maken. Een woordenboek moet de weerspiegeling zijn van de tijd, waarin wij leven. Verouderde woorden dienen uit-, nieuwe woorden ingeschakeld. Een opsteller van een woordenboek kan niet alles weten. Daarom stelt hij alle voorstellen en elke medewerking op prijs.

Neemt u ook de vaktermen in uw woordenboek op ?

Ik geloof, dat het onontbeerlijk is in onze tijd de verschillende takken der wetenschap te behandelen. In vele gevallen zal de opsteller de delen van een werktuig of machine moeten beschrijven. Daarom vermelden wij een groot aantal woorden en uitdrukkingen uit de technische hulpwetenschappen, industriële en economische organisatie, de meest voorkomende termen op speciaal vakgebied, maar enkel en alleen voor zoveel zij van algemeen belang zijn.

Nog een laatste vraag. Zal het Opstelwoordenboek binnen afzienbare tijd verschijnen ?

De mens wikt maar God beschikt. Het is best mogelijk, dat de eerste uitgave de grenzen van een gewoon handboek niet overschrijdt, ofschoon de stof voor een lijvig woordenboek voorhanden is. Ik denk, dat het gevaarlijk is op eigen krachten te betrouwen. Een woordenboek moet eerst en vooral betrouwbaar zijn. Alle zegswijzen, woordverbindingen en uitdrukkingen moeten de toets der critiek kunnen doorstaan. Om zulke taak tot een goed einde te brengen, zou ik de medewerking moeten hebben van meer dan één deskundige of de hulp van een uitgeverij, die zich met het nazien kan inlaten. Is het niet betreurenswaardig, dat totnogtoe noch in Holland, noch in België een Nederlandse taalencyclopedie het licht zag. De titularissen van onze officiële instellingen leveren ongetwijfeld degelijk werk, maar hun becommernis zou, naar het voorbeeld der Fransen, meer naar de taal moeten gaan, naar meer eenheid en verstandhouding wat de spelling betreft. De Nederlandse taal is geen taal gelijk de andere talen. Wij hebben dat aangetoond.

Het praedicaat bruikbaar is soms zeer ingewikkeld en niettegenstaande de keuze van een woord uit de aard der zaak zeer subjectief is, kan er niet genoeg gewezen worden op de menigvuldige verschijnselen op het gebied der taal op de noodzakelijkheid haar bouw en wezen grondig te kennen. Ik ben de hoge eisen ten volle bewust, die aan een Opstelwoordenboek door taalkenners zullen gesteld worden. Daarom denk ik wilseljk te handelen hun medewerking aan te vragen voor de ontzaglijke voorarbeid en de oplossing der moeilijkheden aan mijn werk verbonden. Ondertussen stel ik mij tevreden met een practisch handboek samen te stellen dat voor iedereen bruikbaar is. Af en toe laat ik de uitwerking van een trefwoord verschijnen om de aandacht van de vertegenwoordigers der taalwetenschap te vestigen op de leemte, die in onze verzameling woordenboeken bestaat.

Zonder omwegen zal ik u zeggen, dat mij omtrent dezelfde gevoelens bezielen als de grote Johnson zonder mij te willen vergelijken met deze reus. Toen zijn woordenboek verscheen wanhoopte hij aan zijn gedroomde bijval bij het Engelse publiek. Hij achtte het onmogelijk, dat een werk van zo'n omvang geen missingen en aanhalingen bevatte die schouderophalen en spotgelach zouden uitlokken. Dat achterdenken is niet zonder grond. Men kan het nauwkeurige, het waarlijk juiste slechts benaderen in dat slag' woordenboeken. Hier, meer dan elders, kan er slechts spraak zijn van een betrekkelijke volledigheid en volmaaktheid. Maar de beroemde Johnson had zijn medewerkers. De Nieuwe Rotterdamse Courant van 11 juni 11. herinnert het ons bij gelegenheid van een bezoek in de Fleetstraat, 17: het huis van Samuel Johnson. Bovenin vindt men de mansarde waar de doctor met zes secretaresses aan zijn woordenboek werkte, dat monument van kolossale eruditie en 18eeuwse vitaliteit en vlijt.» Johnson wanhoopte, ik vertwijfel evenzeer.

Bij pozen vraag ik mij af, of ik zal volharden in hetgeen ik aangevangen heb. Dan schiet mij de klaagzang van Van Dale te binnen, die bij hoog en bij laag zwoer, dat hij zijn hand geen tweemaal in dat wespennest zou steken. Laten wij hem zelf spreken: «Het schrijven van een woordenboek is een ondankbaar en verdrietig werk. Is er veel, dat men heeft opgenomen of verbeterd, er is nog veel meer, dat men vergeten heeft, dat de aandacht ontsnapt is en alzo onverbeterd is gebleven. Verzekerde mij een mijner letterkundige vrienden, dat hij, die zijn vader en moeder vermoord heeft, nog te goed was om een woordenboek te schrijven, ik heb mijzelf vaak twijfelmoedig de vraag gedaan, of hij wel volkomen ongelijk had. Daarom hebben zij, dunkt mij, die zich aan zulke arbeid wagen aanspraak op een welwillende beoordeling.» (Van Dale, 1871).

Hieraan zou ik mijn woordje willen toevoegen, namelijk, dat aan een woordenboekschrijver vele voorstellen, veel raad en hulpbetoon erg te stade komen. Als het waar is, dat een goed verstaander maar een half woord nodig heeft durf ik hopen dat mijn taalgenoten de «vrijwillige» dwangarbeider Dalschot bij gelegenheid en waar het past een helpende hand zullen toesteken.

Mij rest niets meer dan dhr Dalschot te danken voor zijn beërdwilligheid en zijn grootmoedig altruïsme, gezien het algemeen nut van zijn arbeid voor de Vlaamse gemeenschap. Het Rechtskundig Weekblad verwacht verder mededelingen van zijn hand over taalaangelegenheden. Misschien hebben sommige lezers zich afgevraagd wie nu eigenlijk die Dalschot is. Dalschot is de pseudoniem van E. H. Vervloet, over wie in 1954 een nummer van de Galerijreeks verscheen in opdracht van de Algemene Kunstkamer: Dalschot van Traditie naar Avantgarde door Marcel Polfliet.

Deze schrijver schetst in het vlot geschreven boekje de loopbaan van de priester-dichter-schilder en hij besluit: «geen genie... maar een aesthetisch mens, die de wetenschap weet te paren aan kunstzin». De levensbeschrijving is een hulde aan de stille, stoere werker en wij kunnen slechts lof over hebben voor zijn opvatting, die een verheerlijking is van de nederige en obscure arbeid. Nog andere schrijvers, o.m. dhr Joris Vercaeye, Jo Dekmine, K. David e.a. wijdten hem artikelen in week- en dagbladen. Dhr Fosse de Simony zal eerlang ook een biografisch werkje laten verschijnen in het Frans. Hij vertaalde verschillende van Dalschots gedichten. Dalschot zelf publiceerde de laatste tijd een essai over Maurice Dorval, Frans dramaturg, en een brochure: «Om te leren schrijven».

Albert Blontrock.

NECROLOGIE

IN MEMORIAM

Prof. Dr J. STORME

Het plotseling overlijden op 15 september 11. van Prof. Jules Storme, hoogleraar in de Staatshuishoudkunde en in het Sociaal Recht aan de Rijksuniversiteit en de Rijkslandbouwhogeschool te Gent, werd overal met smartelijke ontsteltenis vernomen. Hij werd op maandag 19 september ten grave gedragen.

Professor Storme was in de Gentse kringen een zeer geziene figuur: hij behoorde tot de leiders van de Christelijke Middenstandsbeweging; hij was voorzitter van de Algemene Middenstandsbond van Gent en tevens voorzitter, gewest Gent, van het Nationaal Christelijk Middenstandsverbond. Hij was gemeenteraadslid der stad Gent, en oudschepen. Een tijdlang bekleedde hij zelfs het ambt van dd. burgemeester in de moeilijke jaren der jongste bezetting, en had hierbij zeer grote verdiensten.

Bij de inval van de Duitse troepen te Gent, toen vele verantwoordelijke mandatarissen de bevolking jammerlijk in de steek hadden gelaten, stond hij voor de levensgevaarlijke taak de besprekingen met de Duitse militaire bevelhebber te moeten voeren.

Weinig dankbaarheid is aan Professor Storme betuigd voor zijn moedig en eerlijk gemeentelijk beleid.

Hij was ook een oprechte Vlaming die zonder groot-sprakerigheid noch voortvarendheid, consequent zijn Vlaamse overtuiging beleefde. Hij beminde de kunst, vooral de muziek, en wist zijn huiskring te maken tot een voorbeeld van voornaam Vlaams leven.

In zijn jeugd was hij voorzitter geweest van «De Rodenbach's Vrienden», de groepering der Vlaamse studenten te Gent. Hij heeft zijn gehele leven trouw de idealen van zijn jeugd bewaard.

Hij was geboren te Gentbrugge op 25 Juni 1887. Hij had een voortreffelijke opleiding genoten: Dr in de Wijsbegeerte en Letteren, studeerde hij nog gedurende twee jaren in het buitenland, in Berlijn, waar hij de lessen volgde van Adolf Wagner en Gustav Schmoller, in Parijs, in Leiden en in Jena. Na zijn buitenlandse reizen, begon hij de rechtsstudies en vanaf 1915 werd hij ingeschreven als advocaat aan de Balie te Gent, waar hij in de jongste jaren tot lid van de Raad der Orde werd verkozen.

Aan meer dan dertig generaties van studenten heeft hij de Staatshuishoudkunde gedoceerd. Zijn voornaamste publikatie op dat gebied was het boek: «Maatschappelijke Vrede en Economische Wederopbouw» (1918, Het Volk, Gent).

Een voorname blijk van zijn belangstelling voor de Vlaamse Cultuur gaf hij als lid van de Raad van Beheer van de N.V. Standaard-Boekhandel.

Met Professor Storme verdwijnt een werkzame en in-goede man, ook een overtuigd christen. Hij maakte zich verdienstelijk als voorzitter van verschillende culturele verenigingen, o.m. van de Oudleerlingen Bond van het St.-Gregorius-Instituut, waarvan hij de leiding met grote toewijding waarnam. Voor deze edelmoedige bedrijvigheid was hij vereerd geweest met het Pauselijk ereteken « Pro Ecclesia et Pontifice » dat hem met grote luister door de Bisschop van Gent persoonlijk werd uitgereikt.

Moge God hem de vrede schenken !

Prof. Dr. F. Van Goethem.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, n^{rs} 7-8, juli - augustus 1955 :

Wetgeving.

Tijdschrift van de Vrederechters, n^{rs} 7-8, juli - augustus 1955 :

Rechtspraak.

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis, afl. III, 1955 :

H. J. Scheltema, Ueber die Natur der Basiliken. — George L. Haskins, De la codification du droit en Amérique du Nord au XVIIe siècle une étude de droit comparé. — Jean Macqueron, Les Tablettes Albertini.

Advocatenblad, n° 7, 15 september 1955 :

Mr A. van Houte, De advocaat-beroepsofficier; — Mr J. F. B. Rutgers, Rechtsbijstand aan on- en minvermogenen. — Mr H. J. M. Gerlings, Niet anoniem. — Mr A. J. M. van Dal, Internationaal Juristencongres te Athene. — Mr J. W. A. de Voort, Het 27^e congres van de Franse Advocaten-Vereniging. — Mr J. G. Nysingh, Deutscher Anwaltstag 1955 Mannheim. — Mej. Mr M. L. van Holst Pellekaan, De plechtige sluitingszitting van de Vereniging « Jonge Balie bij de Hooge Raad der Nederlanden ». — Mr C. H. Telders, Diner van de Jonge Balie te Scheveningen 18 juni 1955. — Mr J. G. Nysingh, Het salaris in correspondentiezaken.

Nederlands Juristenblad, afl. 30, 15 september 1955 :

Mr J. P. Honig, Herziening van het Verdrag van Warschau. — Mr H. J. Marius Gerlings, Symbiose van medicus en rechter. — Mr W. H. J. Charbon, Kadastrale aanduiding en feitelijke toestand bij overdracht van onroerend goed. — Jhr. Mr R. W. J. den Tex, Het Belastingrecht voor het Gerechtshof.

Afl. 31, 17 september 1955 :

Mr H. Schadee, Gevaren der Zee. — Mr P. A. Stein, Cessie van en beslag op een rekening-courant. — X.

De misgelopen herziening van de rechterlijke organisatie, m.o. Red. — Mr Dr W. Diamand, Is het Duitse « Bundesentschädigungsgesetz » (B.E.G.) ook op Nederlanders toepasselijk ? — Mr I. H. Ph. de Rode-Verschuur, Internationaal Helicopter Congres. — Prof. Mr Dr G. van den Bergh, Statuut, Rijkswet, Grondwet en Wet.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, afl. 4411, 10 september 1955 :

Prof. Mr J. C. van Oven, Een kort begrip van ons toekomstig vermogensrecht. — K. Abma, Rondom de standplaatsen (II). — Tijdschriften.

n° 4412 - 17 september 1955.

Mr J. C. Schultsz, Enkele opmerkingen over adoptie in het Internationaal Privaatrecht (I). — K. Abma, Rondom de standplaatsen (III). — Mr P. W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Erfrecht.

Journal des Tribunaux, n° 4074, 18 septembre 1955 :

Jean de Lantsheere, Le bâtonnier Jean-Jacques Renkin. — Maurice Polain, Des limites dans lesquelles un ouvrier ou un employé peut être privé de la rémunération de son travail par cession, saisie ou retenue. — Jurisprudence.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer, n° 63, 15 septembre 1955 :

A. Sohier, Le problème des terres indigènes. — Jurisprudence.

Revue pratique du Notariat Belge, 2390e livraison août 1955 :

Léon Raucent, Inscription d'une hypothèque légale après la transcription d'un commandement préalable à la Saisie ou d'un exploit de saisie.

Recueil Général de l'enregistrement en du notariat, septembre 1955 :

Modifications au code et au règlement général en matière de taxes assimilées au timbre.

Répertoire fiscal, n^{rs} 5-6-7, mai - juillet 1955 :

Impôts directs sur les revenus. — Enregistrement. — Convention entre la Belgique et la Finlande, tendant à éviter les doubles impositions.

ERRATUM

In de opgave van de samenstelling van de Raad der Orde van Advocaten bij de Balie te Kortrijk (kol. 38) werd een naam vergeten, namelijk Mr Michel Roelandts, Kortrijk (lid).

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het Rechtskundig "Weekblad"